

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIKLIOTEK

100165 0489

Allmänna Sektionen

Polit. Ekon.
Sv.
Ind. pol.

TRANEMÅLA
SÄMLINGEN

SKÄNKT TILL
GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK
AF
AUGUST RÖHSS

MANUFACTURS.

Spegel/

Som genom tillförlätelige

Strålningar

^{och} Sprichtiga Grundsaker

Gifwer et fullkommeligit Ljus

^{Om}

MANUFACTURERS

^{och}

FABRIQUERS

Rätta Art och Beskaffenhet,

^{Samt}

Öskattbara nytta genom försiktig anläggning.

Wälment utgifwen

^{af}

O. H. *Amren*

STOCKHOLM, tryckt hos BENJ. G. SCHNEIDER.

1730 *70*

Den
Stormächtigste Konung
Konung
FRIEDRICH,

Sweriges, Göthes och Wändes
Konung ꝛ. ꝛ. ꝛ.
Landt- Grefwe til Hessen ꝛ. ꝛ.

Minom
Allernådigste Konung.

Stormächtigste Allernädigste

Bönning

Dyre FRIEDRICH, Swerges Jar,
Ringa hand Sig dristar lemna
Ringa Skriff af wigtigt ämne;
En Din Råd mig muntrat har.

Tu sit wål då ser uplifwas,
Når Tu ser at Tina trifwas
Och når idog arbets hand
Riftar både Stad och Land.

S en följte rikedomar hafwa så härliga förmåner med sig, at alla ens förrättningar blifwa derigenom lifligare och erhålla en fullomligare, eller lifa som extraordinaire drift, så lär ingen vara, som icke skulle wilja arbeta på de almånnan, så länge intet egit interesse lider der wid. Hwarföre de allenast förticna namn af Patrioter, som i et oförfalskat upsåt wårkeligen wisa, at de arbeta på publici bästa, och med egit interesses åsido sättande, af ädelmodig långtan at en gång kunna bana efterweriden wågen til et lycksaligare tilstånd, utgrunda och försöka alla de medel, hwarigenom sådan förmån säkrast står at förwånta. Ehuru så de i wårt Lära Gådernes Land kunna vara, lærer dock ingen, ja icke en gång de egenlyttige seltfwe kunna neka, at om Landet i et florissant stånd någonsin skal blifwa försatt, så måste det nödwändigst ske på det sättet och igenom de medel, at det kan föda och klåda sig seltst. Zemte en wål inrättat Lands hushållning, som man dock til et almånt wålstånd i wårt Rike finner aldeles otillräckelig, blifwer fördenstul Manufacturen det endaste och tillräckligaste medlet, hwarigenom så stort åndamål, som almån Rikes dom är, allena kan erhållas; Zy när i et Rike fabriquerås hward som behöfwes, besparas alt det i Landet, som eljest måste utgå, producterne affattes emot redbara penningar, Inwånarne sättes i stånd at nåra och föröka sig; Cronan kommer til större ingålder, Öfwerheten slipper at dependera af andra nationers discretion och hela Regements Kroppen tilltager stundeligen i mækt och styrka. Wi hafwe wål de begårligaste producter til större ymnoghet, så at intet Rike är, som icke mera behöfwes wåra rude materier af oss än wi af dem, men forslå dock dese icke en gång til Kramwarors inköpande, utan måste wi, såsom Spanien, der man skulle tro penningar och Gul öfwerflöda, i brist af egna Fabriquer, betala med den ena handen långt mer än wi med den andra incasserat. Är det nu således utaf skal och omständigheter utan al twifwel, at Manufacturer äro medlet, hwarigenom Landet kan bringas i wålstånd, så bör det och blifwa så lätt hållit, som seltfwa åndamålet; Kunandes man med fog säja, at tycke för Manufacturer är et ofelbart kännetecken af den almånnan wålfårdens ålsfare, som man har at betracta af tweggehanda egenstyper, nemligen seltfwa inrättningen, hugnandet och de fabriquerade warors affättning. De twenne förre kunna ei åskas af hwar och en Republiqvens medlem, utan allenast af dem, som åga myndighet, förstånd, förmögenhet, drift

och begrep mer än menigheten, men den senare bör hvar och en hafva et nöje före, och kan af den aldrringaste prætenderas. Om orsakerna hvarföre Fabriquer böra befordras, wore lika så klara i allas ögon som uti deras, hwilka drefne af kärlek för Fädernes-Landet estertänkt saken i grund, så wore det ei så svårt at bringa Manufacturerne i gång, men som et sådant ifrån uråldriga tider härstammande mötke, så aldeles förblindat Nationens ögon, at de selklaraste försök och öfvertygelser knapt kunna dem uplysa, så wore önskeligt, at hvar och en wore så benågen at döma om andras kärlek til det almånna bästa af Manufacturerne befordran, som man annars dömer af ens gärningar om des tro och kärlek i andeliga mål; Så falskt och skadeligt som ofta detta senare dömandet är, så gagneligt och nyttigt wore åter det förre, om mistroendet intet hindrade Nationen at göra bruk der af. Hwaraf följa skulle, at som nu de måste Menniskor besitta sig mera om at lefwa efter andras tro, och almånt antagne maner än den inwärtedygden och Samwets Lagen i Hiertat och Sielen, så skulle och mången i et sådant Moralistiskt begrep, för estertal och almånt omdöme skul, göra Patriotiska gärningar, fast han ei hade den ringaste känning af det almånns wäl eller wäntresnad, och följakteligen icke kunde blifwa afrätta arten. Mången wet och gånstka wäl, at han handlar emot Christnåstan och samwetet, och hielper för sin del til, at jämte sig stelf försörja et fallande Rike, och riswer brödet ur munnen på många tusende fattiga, som wid Manufacturerne kunde hafwa sin utkomst, då han köper och säljer utlånstke waror, som i Landet äro til fångs; Men utlånstke Credit, egen inbillad nytta och fåfång he er, som man sätter i utlånstke granlåt och präst, förtiusar honom så, at han förlastar de inrikes fabriquerade waror, och Landets almånna wälstånd: bidragandes för sin del så mycket han någonsin kan til des utblottande på medel och rikedomar, och således med alla krafter arbetandes, på andra Rikens, ja oftast wåra hårdesta Fienders i stånd sättande, som på slutet intet annat wil säja, än Fäderneslandets i blindan esterttractade undergång. Detta har wäl tilförene blifwit af trogna Rikens Mån och tienare behiertat, men ei almånt, för än nöden och penninge bristen twungit Nationen at estertänka orsaken dertil, hwilken ingen annan är än Manufacturerne estersättande och penningens utförande utur Riket för fabriquerade waror. Hwa före åtskillige wårdande mån, så enskylt som almånt wid och emellan Riks-dagarne ei underlåtit at med råd och förslager, skriftlige och muntelige remonstrationer och underrättelser, upmuntra och förmå en hvar til sin egen wälfärds besträmjande,
hwar

hvarigenom det och i en lyckelig stund så vida är kommit, at den frågan, om Manufacturernes nödvändighet och nytta är i de flästas sinnen så handgripelig och afgjord, at derwid tyckes ei widare erfordras, än enständiga påminnelser och förestälningar. Kunde man äfwen vinna det nöjet, at Nationen wille förutna sig en reel smäl deraf, så låter sedan quæktionen om sättet, huru och på hwad grund Manufacturerne böra inträttas, fattas af sig stelf och lättare än quæktionen an stå at uplösas, särdeles som det nu igenom utförlige räkningar är wordet bgonstfentligen bewist, at Fabriquernes nytta och angelägenhet ei består i blotta ideer och onyttige speculationer, utan äro et reelt wäsende, då de rätteligen och efter riktige Grundsatser warda begynte och i längden conserverade.

Bägge desse stycken har man uti detta ringa arbetet, som nuden Gunstige Läsarens milda censur underkastas, efter yttersta förmågo, endast i den afsiçt, at utan stfensagert ordoprång lemna Fäderneslandet et oförsälskat lius, sökt i möjligaste forther wälment föredraga. Inngen må här söka den fullkomlighet, som sakens angelägenhet kräfwer, utan tistår man uppenbart, at största delen, om icke hwarje punkt och period, fordrar förbättring och mognare afhandling. Dock om detta, så ofullkomligt som det och i sig stelft wara må, blifwer med så stor gunst och benågenhet uptagit, som det i hærtans god mening och kärlek för Fäderneslandets wältrifnad är skrifwit, så torde den benågne Läsaren i framtiden hafwa något bättre och fullkomligare at förwänta. Der om anhålles emedlertid Respectiv-ödmul-hörsamast, at den gunstige och orwåduge Läsaren, täcktes wid genomläsandet ei wara så noga och granlaga Cenlor öfwer det, som kunde af ofunnighet wara felat, utan fast mera iver sin Zele och Nit för Fäderneslandets wälgång, uti sakens mognare eftersinande och fullkommeligare frambringande: Wät wetandes at hwar och en Rikets Undersåte är förbunden, at efter sina större eller mindre förstånds gåfwor, til et så wårdande mål, hwar af Rikets och alles wärt enskylta Wäl beror, bidraga så mycket han kan och förstår.

S. 1.

Sind och Riken i Werlden äga just samma beskaffenhet som våra Naturlige Kroppar: De hafwa sin uprinnelse, blomstrande ungdom och manliga ålder; De hafwa sit til- och aftagande i krafter och styrka. Det ena Riket upkommer efter det andra; Det ena mächtige Folket efter det andra. Då et Folk och Rike som måst florerat och utbredt sin makt och hårlighets glants til alla sidor, har et ringa, föraktat och tilförene obekant Folk börjat utur mörkret framglitra, hwarigenom det föras sten, såsom Stiernornes wid Solens annalkande, blifwit fördunklat och omsider förswunnit. Det enas undergång har alltid warit det andras upkomst. Orsakerne til dessa förändringar äro många, somliga mera werlande och somliga mindre. Ut den alswäldige Monarchen, som hafwer wäld öfwer Konunga Riken/ och gifwer dem hwem han wil / sätter Konungar af och Konungar til, fördrifwer det ena Folkslaget undan det andra, härwid förer öfwerbefålet, det hafwa åfwen de gamla hedningar wetat. Men som han i detta målet ei handlar med oss Menniskior omedelbarligen, så gifwas ock

Politiska skäl och anledningar til hwart och et Rikes bättre eller swagare wilkor, af- och tiltagande styrka, med mera. Huru Land och Riken cenom Wapen och blodig Krig äro til sina gränstor utwidgade eller och afstumpade, til sina krafter förmerade eller och afsmattade, der om witna så enare som äldre tiders Historier, och är numera hos oss en bekant sak. Påf ilentia och hunger med andra tilstötande Landsplågor bidraga icke ringa til Rikens aftagande i makt och styrke. Men inga sjukdomar uti en Regements kropp äro mera frätande, eller förtiena större upmärksamhet til tidige remediers anskaffande, än de, som härröra af en skadelig disharmonie de inbördes Lemmarna emellan. Så lör ge Lemmarna uti våra naturliga Kroppar, understödde af blodets beständiga och jämna omkringslöpande uti alla ådror, hafwa sin tilbörliga vigeur, och den ena med den andra uti alla sina handlingar på det nogaste instämmer, så länge må wi wäl, äro sunde och muntre; Men så snart blodets omlopp oröas, Lifets andarnas kraft förminskas och den närande saften förtorkas, blifwa Lemmarna tröge och wannmåttige, til ingenting dugelige, bräckelige och siuke. Hwad Själén är oss en förnuftig Menniska, det är en Öfwerhet och Regering uti Regements Kroppen, och bör fördenksfull med mögen eftertänka och behörig ömhet, styra, handhafwa och befrämja alla sina Medlemmars krafter, Rörelse och Lif. Lifaktigheten och Lemmarnas styrka härflyter af deras llufwa öfwerensstämmelse med hwarandra, så at den ena räcker den andra handen, den förmognare och måttigare uppehåller den swagare, den swagare biträder efter förmågo den starkare o. s. w. Äro desse uti en slikt förtrolig wänskap och inbördes kärlek med hwar andra förente, och allas görande och låtande uti sin rätta circulation stälter, så blifwa alla Närande, men der emot ganska få tårande Ledamöter. Då hafwa Kropp, Hufwud, Händer

der och Fötter, de större så wäl som de smärre Lemmare sin Naring, Föda och Styrko. Dese äro tre med hwarandra så nära förente Syskon, och af inbördes kärlek betagne hwarannan så säte, at den ena icke kan wara utan den andra: rymmer den älsta Fältet, så följa de andra bägge straxt efter. Fela medel och utwägar til naring, inställer sig straxt fattigdom och födans förminskning, hwar på följer krafternas aftagande och styrkans bortmisting. Blodets omlopp uti alla ådror och til alla större och smärre kropsens delar, understödt och förmerat af den dageligen tilflytande Närings Saften, gör Kroppens liaktighet, och Lemmarnas qwitthet. Penningen uti Regements Kroppen är blodet, och des roullerade emellan Lemmarne uppehåller des Lif.

§. 2

Den som wil tilägna sig den förmonen at wara Kännare af den naturliga Kroppens sunda eller siukeliga tilstånd, til- eller aftagande krafter, samt emot hwarje siukdom lämpelige remedier, måste wara temmeligen bewantrad uti Anatomien, förstå hela bygnadens ut- och inwertes beskaffenhet, känna alla Musklar, Senor och Ådror, jemte blodets beständiga circulation ifrån och til Hiertat, med mera, som til den naturliga Kroppen hörer. Ingen kan hafwa en grundelig kunskap om den Poliziske Kroppen, des samma constitution, tilstånd och helsa, des tilwänt och aftagande, styrka och swaghet, samt om de LäkeDOMAR och præervativer, som wid hwarjehanda des siukdomar och bräckeligheter böra användas, som icke är i stånd at på det nogaste utspana, och i öfwerwägende taga hela Kroppens större och smärre delar, deras mer eller mindre inbördes proportionerade öfwerensstämmelse och sammanhang; Huru de uti görande och låtande til sina ser-skilte göremål och ämbeten äro fördelte; huru deras konter, arbeten, Manufacturer och Handel drifwas och fortsättas; huru Penningen

ningen dem emellan circularar, samt det öfriga handhafves, som den Politiske Kroppen componerar och en styrka gifwa bår. Et konstigt Urwerk, inrättat med många Hüls och Fiädrar, at wisa år, månader, dagar, timar, minuter och secunder, fordrar en större acktsamhet än et simpelt: kunnandes den minsta felaktighet förderfwa hela Werket och komma det afstadna. En Regements Kropp, som består af så många tusende i sig sielfwe differente Lemmar och Ledamöter, kräfwer wiserliga en långt ömare och acktsammare uppsikt och skötsel, om alla uti det ena ändamålet, sin och *Publici* nytta och wältröstnad, skola med hwarandra instånna. Den minsta här wid yppad oordentelighet och disharmonie är en sjukdom, som är capabel at förderfwa hela Kroppen. Om hela des Systemet skal hafwa sin styrka och derutinnan ei aftaga, utan förkofras och tillwåra, så åligger det en Öfwerhet och Regering, lika som Siälen uti den Naturliga Kroppen, at, medelst et mogit och estertänksamt föranstaltande, lustriens och Politiens sorgfälliga handhafwande, Konster och wetenskapers fortplantande, Manufacturers och Handtwerkens inrättande, Handelens och Sjöfarten utwidgande, samt andra goda Närings medels uphielpande, försätta alla sina Underfätare, bättre så wäl som sämre uti en harmonisk och beständig rörelse; Ty der igenom warder Regeringen befästad, Juwånarne om sin egendom och wälfärd säkre, Kloke och förfarne Män til Rikes tjenst och hägn upamade, Rikets innerlige styrka och Penningestock förmerad, Penningens hymnige roullerande ibland Underfätarne befordrad, och Landet peublerat och uti et florifant tilstånd försatt.

§. 3.

Det är fuller sant, at den Himmelske Providencen, medelst sin nderbara styrsel, har ifrån första börja så inrättat den jordiska Hushållningen, at alla Länder och Riken icke äro hwarandra lika uti wårter och producter: Det
eng

ena är fett, fruktbarande och på alla goda saker, så til nöd-
 torft som prydnad, öfwerflödande, då der emot et annat
 är magert, fattigt och ofruktbart; Dock tror man at in-
 tet läre finnas, som af alt ting äger et sådant förråd, at
 det i ingen mätto skulle behöfwa det andras hielp och un-
 derstöd, utan synes det fast mera, som wore det under en
 inbördes och nära förbindande communication, liksom
 härt på lagt, at det ena Rikets brist skal af det andras
 öfwerflöd ersättas. Detta lemnar man såsom en uti sielf-
 wa Naturen inplandad och fastställd sak; Men just derför-
 re, at et Rike öfwerflödar af så ymnega och stora natur-
 sens Rikedomar, som någonsin möjeligit är, bör det
 icke skattas för det rikaste, mäktigaste och florefantaste:
 en god hushålning med de förunte Rikedomar måste och
 komma der til. Man har af forne så wäl som senare ti-
 ders exempel lärt, at goda förfatningar och en försiktig
 hushålning med de förlänte förmåner, ehuru ringa de och
 i början kunnat wara, har haft den oskatbara werkan,
 at de magraste Länder haft de rikaste och mäktigaste In-
 wånare. Swit'arne bebo torra och magra bergsklippor:
 Holländarne et sumpiggt och kårraktigt Land; men icke des-
 mindre äro de förmögne och af alla rikedomar öfwerflö-
 dande. Man tro deras goda och försiktiga hushålning icke
 der til warit orsaken? Naturliga Rikedomar (a) äro goda.
 Sält och lyckeligit är det Land, som dem til öfwerflöd äger;
 men lyckeligare skattar man ändå det, som genom Kon-
 sters och Handwerkers flitiga idkande kan dem förbättra,
 och siä der af artificiele Rikedomar förwärfwa. De Län-
 der och Folk, som låta sig nöja med det, som blotta Jor-
 den gifwer til Kläder och föda, utan at förkofra det sam-

(a) Naturlige Rikedomar äro blotta Jordens, Watnets och Luftens af-
 wel, som menniskan genom mer eller mindre arbete winna kan; men arti-
 ficiele Rikedomar äro den ferkofring och förbättring, som de naturlige ge-
 nom Konst och Handlegd undergå.

ma vidare, kunna oförnekneligen ei annat vara, än fattige, och i följe der af, uti denna Werldenes nu warande tilstånd, mera at anse såsom Barbarer, än uplyste och expolerade Nationer, den naturliga afwelen af deras Land må vara så stor och kostbar som den någorstädes gifwas kan. Ty det står fast, at om man på en gång kunde tagga hela werldens naturliga afwel, som med händer förbättras kan, i öfwerwägande, och jämnföra den samna, i des rude tilstånd, med hwad den är wärd, sedan han genom händer, til tusende kostbare saker blifwit förbättrad; Så skulle finnas, at menniskiorne genom konst göra werlden många gånger dyrbarare, än hon eljest wöre: dock alt för sig sielfwa; ty det gifwes ingen annan Köpman der til. Öfwerstiger nu Jordenes afwel, sedan den med händer förbättrad är, så många resor des naturliga wärde, och intet alla Folkslag til en lika kunskap och fullkomlighet uti Konster och Manufacturer äro komne, så följer, at de som hafwa dem minst, lida och aldramäst, besynnerligast om de med deras yppigheter äro besmittade, som Manufacturer, och i följe deraf, yppigheter i os sig inrotade hafwa. Skulle ock icke sådane yppigheter hos dem hafwa fått något insteg, så måste de ändock nödwändigt vara fattige; ty de hafwa då ingen ting at göra sig rika med: ja det allena, at ingen prakt och yppighet ibland dem finnes, är et tecken, som nogsamit gifwer tilkänna, at de inga Manufacturer äga, och måste således vara arma och fattige (b).

§. 4

Naturen är i sig sielf måsterlig nog, och frar alstar många icke mindre kostbare än konstige ting, men så är dock alt uti sin rude Materia, som uti föregående §. är sagt,

(b) Se Agenten Baghmansöns Arcana Commercii & Oeconomii, eller Handlens och Hushållswerkets Hemligheter Tom. I. cap. IX.

saat, af et langt mindre värde, än när en nått handslögd fått sätta det i Pris. Om man allenast med någon eftertänka jämnförer alla arbetade saker uti et urverk eller andra förfärdigade ting emot rude Materien, af Messing, Stål, Jern o. s. w. läre man til öfwerflöd finna warans mångfaldiga förhöggande igenom manufacturerandet, ofta til 4 a 600:de dubbelt, och wäl mera, emot första rudite- tens pris. Hwad värde och begärighet äger wäl et Lids- pund Ull, Silke, Lin och Camelhår uti början och så länge de ligga uti sit rå ämne? De hafwa ju et ganska ringa anseende? Men de der af förfärdigade kosteliga Damaster, Taster, Atlaster, Kläden, Camelotter, Spitsar, med mera, som nu icke behöfwa upräknas, upofra likwäl anse- nslige penninge=summer åt desse Materiers första til- wärkare. Fördenskul hafwa och alle kloke Regenter och Stater om Manufacturers och Handtwerkeriers inplan- tande och bibehållande uti sine Ländere dragit ömaste oms- serg, såsom det säkraste medel til sina Staters rikande med idogt Folk och anseendige rikedomar. De hafwa ock wid practicerandet deraf lärt förstå, at Manufacturer äro de rätta Bihwärmar, som til Rikens märkeliga förkofring och hastiga upkomst utur et fattigt t lstånd, rikta hielwa Stäcken eller roullerande penninge= fonden i et Rike, til en rik skattning wid alla åkommande Nödtorfter: sju- gandes til sig, genom konst och arbete, andra oförsikti- ge och Manufaktur=löse Länders egendom och redbaraste skatter: de lösa stora folkklarar tillsammans, fåsta Stats- Belarne på en oryggelig grundwal, och gifwa en sufl Handel, som af rude Materiers utförsel, emot en högst ska- delig impore af frätande waror, allena ihjelsättas, et långt- sundare lopp. De äro förwisso de rätta gulgrufwor, som rikta Konung, Land och Undersätare: skaffa penning- gar ibland Folket och meddela många tusende menniskor medel och utwägar sig rikeligen at nära, hwilka, i stället

de uti et Landet, hwarest Manufacturer äro landförwiste, ei annorledes kunna anses än för frätande wattubi, som förtåra och utöda, men ingen ting församla, äro de i et Manufactur-rikt Land en Skatt-Camare, som genom många arbetande händer betalte Acciser och Contributioner otroligen warder fördökad. In summa: de göra de Länder, hwarest de rätteligen handhafwas och befrämjas, rika, stora och mäktiga.

S. 5.

Om man wille anse alla werldenes Rikedomar såsom ingom egenteligen tilhörige, så måste ju den blifwa rikast, som måst bärga kunde. De Rikedomar, som igenom Konsten förwärfwas, höra ei någon wis Nation til, såsom et tillagt arf, utan står det allom fritt at göra det bästa han gitter och förmår. Den som åger de mästa och elokaste händer der wid sysselsatte, winner owedersäjeliggen det mästa och bästa. Man kan ei utan största förundran påtänka, huru de Riken, som Naturen eljest betagit förmonen dels af situation dels egne Lands-producter, hafwa genom Konster, oafslätelig flit och arbetsamhet til Manufacturers och allehanda Handwerkeriers inrättande, förwerfwat sig större makt och anseende, än de, hwilka Naturen med en fördelaktig belägenhet samt hwarjehanda inrikes Wårter, Metaller och andra Förmäner til största ymnighet försedt. Det är genom dagelige förfarenheten och alla tidens Historier nogsamnt bekant, at så länge Manufacturer på någon ort med flit blifwit idkade och fortsatte, har alting florerat i största ymnighet och rikedom; men så snart de genom Krig, twång eller afwund blifwit fördrefne, har alt förfallit i armod, elände och fattigdom; oaktadt de ock kunnat wara ägare af de största och hårligaste Natursens Rikedomar af Gull, Silfwer, Koppar, Ull, Silke med mera, som Landet kunnat innehafwa. Uti hwad uselt och utarmat tilstånd war icke Europa

ropa för Manufacturernes ankomst? Men huru hafwa icke många Nationer, medelst denna Bistwärmens wånliga uptagande, skyddande och försittiga handhafwande, sig uti Städer, Rikedom och Handel förkofrat? Jag wil icke omrödra, huru Tarsus och Sidon fordom genom sina kosteliga Manufactur-Verk blifwit så mäktige, at de räknades åga siu Millioner Menniskior: Huru Ægypten genom Linne och Purpur Fabriquer i Folk och förmögenhet så tiltagit, at det ena Landet förmens hafwa ågt 20000 Folkrika Städer; Och Staden Memphis deribland 4 Millioner Menniskior. Tyri härlighet och Carthagos genom Manufacturer förwårfwade rikedomar går man med stillatigande förbi. Ly hwad Tarsus och Sidon, Ægypten och flera Länder fordom warit, så länge Fabriquer hos dem florerat, det äro nu Holland, Frankrike och Engeland, och hwad de senare warit, det äro nu de förre, nemligen arma och fattiga: så snart Fabriquerne woro borta, föll oltsammans öfwerända. Se sådan innerlig werkan åga Manufactur, til hela Konunga Rikens flor och aftagande: de hafwa gifwit anledning til de störste revolutioner uti hela werlden, och hafwa med största upmärksamhet och ömaste kånfel af styrko flyttat ifrån den ena orten til den andra. (c) Man är fördenksfull aldeles derom försäkrad, at såsom Manufacturer och Handtwerkerier äro det endaste, säkraste och måst bidragande medel til et Lands upkomst och wälstånd; Så är ock ingen annan och mera werlande orsak til et Lands fattigdom och underwigt uti Handelen, jemte brist på arbetsamt Folk, än detta Medlets försummande och wårdslösa handhafwande. Spanien och Portugal äro ju, utom det mykna Gull och Silfwer, som ifrån America uti Landet införes, ågare af en myckenhet

B

het

(c) Den som åstundar en fullkomlig berättelse om Manufacturers ursprung och flytning ifrån den ena Orten til den andra, finner sit fulla nöje uti Hoffrätts-Rådet Herr Isac Sahlmoons Høkensky Stats-och Commercic Spegels andra del och det XI. Capitlet.

het rude Materier och Jordenes afwel, beshinnerligast dem som under Wäffspolen höra. Sverige öfwerflödar af underjordiska Rikedomar, allehanda metaller och mineralier, mer än något Land i werlden; Men alt detta oaktat hafwa dock desse Länder, endast genom egne Manufacturers och Handtwerckeriers alt för långsammanne åsidosennande, aldrig kunnat hinna til den högd af rikedom, mackt och anseende, som de, hwarest ofta berörde arbets ämnen och konstier med alsware blifwit idkade och fortsatte.

§. 6.

Alt Manufactur-werken uti et Land, til den almånna Landshushållningens, Återbruks och annan Landshandterings uphielpande och befrämjande mycket bidraga, och hafwa der wid en starkare werkan än någon sig wid första påseendet torde inbilla, det kan, til förtigande af alt annat, wäl märkas af den enda Egenheten, at de fordra många arbetande händer, och följakteligen draga stora folkhopar tillsammans, hwilka alla nödwändigst måste hafwa födan och lifs uppehållet. Som nu detta, tillika med en myckenhet andra rude Materier, som wid Manufacturerne nödigt erfordras, äro en fruckt af Jordenes Afwel, hwars skidhel och handhafwande Landtmannen egenteligen tilkommer, så följer deraf, at han, medelst den myckenhet af Spannemål, Victualier och andra lifsmedel, som en slikt folkets förökelse til födan betarfwar, icke allenast förhielpes til en tidig affättning af alt hwad han, näst GUDS wälsignelse, genom sit arbete ock idoghet winna kunde, utan ock upmuntras, när han finner sin winst och botnad, at på alt estertänckeligit sätt sin Hushållning förbättra och upodla; Ty afgången, efterfrågan och winsten drifwer honom så smaningom der hän, at han alt mer och mer börjar utforska och försöka, huru alt det, som wid Manufactur-werken behöfwes, må på hans Gods eller Heman kunna upbringas;

Jfölje hwaraf åkerbruket warder förbättrat, allehanda planteringar förökte, Trågårdar befordrade, Bostaps sköttsen förmerad, Schåffterier uphulpsne, Lin- och Hampe-bruk fortsatte, med mera, som här samlas och uti penningar förvandlas kan (c). Uti Manufactur-löse länder hörer man gemenligen den almånna och bedröfweliga klagan, at den wålsignelse, som Jorden af Såd och annan Frukt frambringar, förfaller uti wanpris och et så ringa wårde, at det til ingen del swarar emot Landtmannens arbete och använde möda, mindre honom någon winst och belöning för des slit och snille tilskyndar. Adelsman klagar der öfwer, at han ei får så mycket för sin Såd, som de der på tilbragte dagswercken äro wårde. Bonden säger sig ei der wid något kunna förtiena, och allesammans at de icke få Köpare der til. Hwad; mån orsaken här til wara annat, än bristen på afnåmare och deras näringslösa tilstånd? Ty hwarest det fattiga folket genom sina händers werk ingen ting få förtiena, der måste de antingen tigga eller söka sin näring hos främmande; men när et Land twertom är upfyllt med sådant folck, som med sina händers snille förwårfsa sig en dagelig penning, och der af kunna betala alt hwad de til födan och eljest hafwa nödigt, då befordras affättning för Landtmanen och des näring förkofras. Kastar man allenast ögonen på Engeland's forna och nu warande tilstånd, så skal man snart finna hwad wårde Manufacturerne sätta på Landtgods, och huru mycket des upodlande genom desse warder befodrat. Så länge inga Fabriquer och Handtwerken woro hos detta folket inrättade, lefde de uti et uselt och fattigt tilstånd, brukade Jorden illa, och wanskötte den öfrige Landets afwel; men så snart desse öfwer Hafwet dit ankommo och sig öfwer alt uti

(c) Se Systematiska Nödhjelps tankar eller ofullständeliga grundfager til Wätgång för Höga och Läga i et fattigt Land. S. 13. 14. 15.

Landet utbredde, tilwårte folkskaran och Lands culturen började sorgfälligare at handhafwas, endast derföre at penningar begynte wanka bland Folket, och en ynnig afsättning af allt hwad Landtbruket af sig kastade. Et stycke Land, som fordom knapt gaf en tunna såd, gifwer nu fördubbelt och mera. I gamla tider gaf et Får 1 Mark Ull til 8 å 10 styfwer, nu gifwer det 5. 6. å 7. Marcker, som i anseende til godheten kostar 16. å 18. styfwer Marken, och så vidare uti all den öfriga Landshushållningen.

§. 7.

Med Manufacturers inrättning och flor äro ock vidare Handel och Sjöfart, så inrikes som i synnerhet på fremmande orter så nära förknippade, at den ena ei kan wara den andra förutan. Manufacturer äro Modren, men Handel och Sjöfart twenne äkta Syskon. Hon bör hedras, men barnen icke wanrycktas. Huru mycket en wälbestådd Handel och sig wida utbredande Sjöfart til Manufacturers flor och uprätthållande bidraga, kan den lätteligen döma, som wet hwad förmon det är för et Land, at med egna Skepp afföra så wäl Natursens förunte producter, som tilwerkade Manufaktur-waror, och dem til sista handen och för högsta priset affätta, men der emot utur första handen och för lindrigaste priset införskaffa oumgångelige waror, samt nödige Materier til Fabriquer-nes fortjäntande; Ty der igenom fördublas warornes värde och Frakterne i Landet behållas, Skepsbyggerier förökas, och många tusende Siömän hållas i öfning och beständig undervisning, hwilka i Fridstider der wid hafwa sin redeliga Naring och lemna i Öfrid en ansenlig hop uppöfwad Siöfolk, et Rike til ingen ringa fördel och uppsättning. Men ehuru desse, genom en nära och hemlig förbindelse, mycket bidraga til Manufacturers befrämjande, så kunna de doch af sig sielfwe förutan Manufacturer icke bestå. Desse utsläcknande förorsakar Handelens aftynande och

Sjöfar,

Sjöfartens afstādande. Navigation, utan Manufacturer och Handtwercks produkter, är et trötsamt och sig illa lönande Arbete. Handel utan Manufacturer är en frätande kräfte uti en siuf Regements Kropp, hwilken, sedan den utsugit helt och hållit den friska bloden, bräcker på en gång alla krafterna och förorsakar en hastig undergång. Orsaken är klar: Nutrimentet til en hellsam circulation felar, som endast genom Manufacturer erhålles och befordras. Man kan fördenkul, af hwad uti denna och föregående § är anført, göra det oryggeliga slut, at et Lands wisaste och fördelaktigaste styrka består, jemte den allmänna Lands culturen, besynerligen uti allehanda nyttiga Manufacturer och Handtwerkierier, samt en, efter hwarje Lands och Rikes Situation, art och beskaffenhet, til Manufacturerens understöd och befordran wäl inrättad *Commercie*.

§. 8.

Werkan af allt detta här, Gud bättre! Sveriges Rike allt försent och wid sidsta uphållningen lårt förstå, men är likwål nu, sedan Publicum med mognare ögon uti en så angelågen sak en sorgfällig insikt taga mände, och några Patriotiske Sinnen, med mödosamt arbete och flitiga förestållningar, underwisat Landens Inwånare så wäl om nödwändigheten som möjligheten af Manufacturers och Fabriquers inrättande uti Riket, så wida kommit, at Regeringen med Privatis hafwa funnit, at dese Näringsarter, hwilka göra den bästa skilnaden emellan et rikt och fattigt Land, äro de endaste medel och utwägar, hwar igenom wi kunna ernå rikedom, makt och anseende i framtiden; den Allmänna penninge-bristen, som oss så högt plågar, kunde botas; Rikets kraftlösa och förfalna tillstånd uphielpas; Undersåtarna til en rik näring underwisas; Sjöfarten och handelen, utom och inom Lande, befordras och widare utbrödas;

Rikets roullerande penninge stock med främmande penningar förstärkas, samt belöna hwar slitig hand, anförd af godt snille och försiktighet, med en rik och förnöjelig wältrefnad. Dessa och flera omständigheter har war nådiga Hfwerhet och kloka Regering tagit uti no-ga ögnemärke, och alla sina rådslag, diktan och traktan der hån stält, at genom inhemske Manufacturers upkomst och tilwärt, de utrikes Manufactur-warornes införsel måtte efterhanden förminskas och omsider aldeles kunna umbå-ras, hwar igenom anseelige capitaler, som nedan före-wisas skal, genom Arbets Löner skulle i Landet besparas, Rikets ädla effecter emot redbara penningar eller rude-materier, til långt anseeligare avance, hos de främman-de employeras, och omsider den förlorade och länge efter-långtade Handels-Ballancen återwinnas.

§. 9.

Hfwerhetens höga wärdande och försiçtiga förant-staltande til Rikets wältrefnad och upkomst, så wäl som sielfwa sakens angelägenhet, borde hos alla Rikets Un-derfätare högre och lägre, Rike och fattige åga den wer-kan, at alla efter yttersta förmågo och med sannad hand skulle gripa werket an; Men icke des mindre är wan-keimodigheten, grundad dels uti okunnighet dels blindt egit interesse, hos mången så inrotad, at generale före-stälningar och upmuntringar, ehuru man tit och ofta, dels munteliga dels skrifteliga, genom de uti nåst förflutne åren genom Trycket utkomne wackra Tractater (d), sökt inplan-ta uti deras sinnen nyttiga och owederfäjeliga Grundsät-ter,

(d) Se den ofta berömda Hof-Rätts-Rådet Sahlmoons Holländske Stats och Com-mercie-Spegel; Agenten Bachmansons arcana Commercii & Oeconomii; Commisarien Salanders Nådhiets Tankar för et fattig Land med der öf- wer utkomne Gensagor och Uplysningar; den förswensgade Gulgrufwan; Hushåls-Rådet för Febr. och Junii Månader 1735. v. s. w.

ser, ei kunnat hafwa den werkan, at utplåna deras förut fattade och af egen inbilning härstamande meningar och omöjligheter; hwarföre man förment sig kunna göra Gårdernes Landet i gemen, och desse senare i synnerhet, någon behagelig tjenst, om målen något närmare blefwo specificerade. Man har fördenksul uti det wälmenta upsåt, at lemna denne ofta afhandlade Materien och der med påsyftade ändamålet et ännu större Ljus, företagit sig, at genom en säker methode och begripeliga uträkningar å daga lågga den obestrefweliga fördel Manufacturers wälgrundade inrättning och lyckeliga upkomst Riket kunde tilskynda: skolandes man sedan genom tilförläteliga skäl och grundsatser söka bewisa, at Manufacturer, såsom endast, näst Guds wälsignelse och höga Öfwerhetens hägn och beskydd, af et godt menniskligt förstånd, samt oförtruten flit och handawerck härrörande, äro äfwen så lätte at inrätta uti Sverige, som hos andra Nationer i werlden: kommandes det endast der på an, at wi lägga en så god och säker grund, at de i längden wäl rotade, emot alla åkommande anstötter, måge hafwa et oryggeligt bestånd, och des samt Rikets fiender ei lemnas rum och lägenhet, så snart de börja blomma och wilja bära fruct, dem at underminera, och således öfwer ända kasta alt hwad med mycken möda och dryg omkostnad är wordet til inrättande påbegynt. Är en försiktig Architecteur fram för alt angelägen om en fast och säker grund, lämpad efter husets symmetrie och bygnad, så at det wid alla åkommande stormwäder må hafwa sit oryggeliga bestånd, så har man wid Manufacturers anläggande och första grundande så mycket större orsak at wara högst sorgfällig ock betäncker på en fast och säker Grundwal, som icke en enskylt Persons nytta, utan et helt Konunga-Rikes trefnad och wälfärd der på mände bero. Dem, som förstå Räknekonsten, är det nog samt bekant, at der man uti en operation, ja på en enda

Zifra sig aldrig så litet förser, kan man aldrig erhålla et riktigt facit. Samma Beskaffenhet är och här: blifwer ei det, som wid saken nödwändig i aft tagas bdr, upmärksamt och med behörig accuratesse i aft tagit och noga observerat, låter man aldrig komma til det påsyftade ändamålet. Om man wille införskrifwa de klokaste och förständigaste Fabriqueurer och Handwerkare i tån alla fyra werldenes delar: Man samlade anseuliga Penningesummor til Fabriquernes nödwändighet i början, men lemnade at förut lägga en fast och säker grund, så woro det likasom lasta bort penningen förgåfwes, och låta Fabriquen med penningen på en gång förswinna och aldeles utslåna: Ty penningar utan goda anstalter uphielpa ingen Fabrique, men wål kan den samma genom goda anstalter och sorgfälligt handhafwande bringas i godt stånd med mycket litet penningar. Doch alt under tidens afbidande samt en noga och beständig upsikt och conservation.

§. 10.

Det äro förnekligt, såsom det och af några redan woro det bewisat (e), at Sweriges Rike äger, så i anseende til Belågenheten och climatet, som Naturens frukostigt förunte Rikedomar, flera och större förmåner än något annat Rike i werlden. Lufften är sund och helsosam; myckenheten af floder och Insidar befordra den inrikes Commerciem, och det kringliggande Hafwet öpnar oss wågen til alla werldenes delar; Landets fruktbarhet och de Metall-rike Bergen lemna och tilräckelige ämnen, icke mindre til stark eftertank och snille, än slit och idughet uti allehanda Handflögder, så at ingen ting felar för en slitig undersökning, af allt hwad nödtorsten til kropsens underhåll och klådnad erfordrar, utan är ändå öfwer alt sådant, en öfwerflöd-
dig

(e) Se Hushålls-Rådet för April Månad 1735, hwarest det bewisar at Swerige äger långt större förmåner än andra Riken i Werlden.

dig andel öfrig lemnad, såsom en rik belöning för en idug hand, anfordrad af et slitigt omhugsande. Naturen har ingen skuld: skelar något, så är det vår egen. Hafwe wi mindre tillgång på den ena røde materien, så äga wi en annan så mycket öfverflödigare. Och stå samma wägar öppne, som för andra Nationer. England och Holland äga ei eller alla de røde materier uti sit Land, hwaraf de dock många kosteliga stycken wid sina Manufacturer förfärdiga. Som nu våra arbets ämnen äro så mångfaldiga, och ganska litet torde kunna nämnas, hwar af oss tillgång här eller hos främmande skulle sela; Och det des utan torde falla et utarmat och penningelöst Land alt för drygt, at angripa alt sammans på en gång; Så skulle det synas rådeligare, at börja med et och fullända med många, än gripa widare omkring sig än krafterne tillsäja; Ty den som anlägger större bygnad än bygnings-Capitalet förslår, måste merendels gå ifrån alt sammans och lemna stoman utan fönster och innanrede. Den frågan synes fördenksfull fordra en mogen och grundad estertanka: På hwad *Manufactur-sorter* wi i första början börde göra *största reflexion*? Man wäntar här på det allgemena swaret, at sielfwa Naturen, så i anseende til våra ymniga metaller, fiskrika Sidar och widt begrepne skogar, som det oftast här wid, dock obetänkt, åberowade hårda klimatet, har årnat Sveriges Inbyggare til Smeder, Kopparslagare, Fiskare, Zimmermän med mera dylikt. Jag tilstår at desse Manufacturer, hwar til wi sielfwe äga den røde Materien, äro oss ganska nödige, nyttige och fördelaktige, ei allenast til consumtion i Riket, utan ock för deras drägtiga affättning til främmande och wida aflägsne Länder. Wi hafwe och, Gud lof! der utinnan wackert avancerat och förmoda under försiktigt befrämjande ymnog tilwärt och förkofring. Skulle man wid denna quæstionens uplösande endast fästa ögonen på

rude Materien, så woro det gifna swaret aldeles ostridigt; men som man der wid med lika upmärksamhet bör anse, så wäl consumptionen af de fabriquerade warorne, som myckenheten af arbetare, hwilka hwarje särskilt Fabrique föder och underhåller, så yppar sig dem emellan en håstigt disput om rangen. At Klädnaden, fast den i början ei war så kostbar som nu, fordrade en tidig inrättning af Wäfwerier, der om får man så mycket mindre twifla, som deras frukter för menniskio släktet, ifrån första början til sista andedragten, warit så omistelige til kroppens skylande, som södan til lifwets underhållande. Ju fleras nyttjande, en Wara är underkastad, desto starkare blifwer och consumptionen, ju starkare consumption desto tidigare affättning, ju större affättning, desto ynnigare winst. Efter winsten skal man döma om en Fabriques värde och rang. Utsér man den rude Materien, som förnemligast består af Ull, Lin, Bomull och Silke, och alla de differante arbets Leder, som den samma måste igenom gå, innan waran blifwer färdig til nyttjande och bruk, så låter ingen Fabrique i hela werlden kunna uptänkas, som fordrar flere arbetande händer, och närer mera folk än wäfwerierne göra. Man må fördenskull til hämmande af den otroliga tilførsel och consumption af fremmande waror i Riket, skatta Wäfweriers tidiga inrättning så högstangelågen och nödig, som wi om war egen wälfärd eljest synas wara öme. At wäfwerierne skulle i någor måtto wara för de Manufacturier hinderlige, som af våra egna producter komma at uprättas, är så mycket otroligare, som man gör sig försäkrad at framdeles kunna bewisa, det sådana Manufacturer nåppeligen kunna florera, der icke desse senare, genom mångfaldiga redskapers och werktngs emottagande, befordra deras affättning och der af flytande styrka.

S. II.

Sedan öfwerflödigheten så hos de högre, som i synnerhet ibland de nedrigare så ansenligt tilltagit, at den synes hafwa ernädt sin högsta grad, tyks man med skäl kunna tro, at öfwen så stora Capitaler gå utur Riket för Siden och Silkes tyger, som ullne fabriquerade waror, och fördensfull wore högst nödigt och nyttigt, at så wäl de förre som de senare med lika flit och ömhet på en gång kunde inrättas; men derjämte är likwäl til märkandes, at Silkes Fabriquen hwarken föder så många arbetare, eller kastar af sig så hög Pro Cent til besparing i Landet, som Ull Fabriquer det förmå. Jag talar här ei om hwad winst Fabriqueuren af den ena eller andra Fabriquen mer eller mindre kan prosperera; ty en Sidentygs Fabriqueur avancerar ofta mera och dubbelt emot det en annan, som arbetar ullne waror, kan förtiena, utan allenast om den besparing, som genom warans förfärdigande i Riket, kan erhållas. Ut härutinnan ernå så mycket bättre uplysning, måste betraktas hwar uti en förfärdigad Waras värde egenteligen består, nemligen 1. Rude Materiens art, wigt och värde. 2. Arbets Lönerne, som tillika med *Fabriqueurens* näring göra Landets winst och besparing. 3. Bodhållarens näring, omkostnad och winst, och 4. Cronans af Waran tilflytande Tull. Dese fyra Huswud-Punkter eller articlar böra wisas et riktig facit, så at debet och credit swarar emot hwart annat. Om man uti en Krambod köper, det ware sig Siden, Samnet, Triumphant, Gro de Napel &c. Klåde, Scalon &c. och gifwer derföre en wiß för hwarje aln accorderad betalning, så måste den samma swara emot hwad hwarje aln efter dese fyra ofwännånnde Huswud Punkter kan wara wärd, såsom til exempel:

	Debet.		Credit	
	Dl. Rmt	öre	Dl. Rmt	öre
40. Alnar Siden till 15 Daler Alnen	-	-	-	600
Här emot bör swara:				
1 Rude Materien 7½ sk:p silke à 28 Dl:r sk:p	210	-	-	-
2 Arbets Löner för diverse Arbeten	200	-	-	-
3 Bodhållarens omkostnad och winst à 3 Daler 16 öre Aln	140	-	-	-
4 Cronans Tull - 1 Dl:r 8 öre Aln	50	-	-	-
	600	-	-	600
Item.				
10 Alnar fint Klåde - à 24 Dl:r Aln	-	-	-	240
Swara emot ballancera bör:				
1 Rude Materien 10 sk:p Spansk Ull à 5 Daler sk:p	50	-	-	-
2 Arbets Löner af diverse sorter	141	28	-	-
3 Bodhållarens Naring à 3 Dl:r 16 öre Al.	31	28	-	-
4 Cronans Tull - à 1 Daler 20 öre	16	8	-	-
	240	-	-	240

När man wid desse anförde exempel jemför rude Materiens värde emot Arbets Lönerne, finner man huru Sidentygs Fabriquen nobiliterat rude Materiens värde till 95½ ProCent, som är ansenligt nog; der emot Ull Fabriquen nobiliterat sit rå ämne til 283½ pro Cent, som gör i Landet en otrolig besparing och gifwer naring åt många tusende eljest sysslösa menniskior. Orsaken til en sådan skillnad emellan Ull- och Sidentygs Fabriquernes besparing genom Arbets Lönerne härflyter der af, at Silkes Maten betager ofw Spinnare Lönen, som eljest föder de måsta Arbetare och gör den största Besparingen.

S. 12.

Man har i första början varit i den tankan, at efter enahanda methode, medelst utförlige calculationer, föreställa

ställa hwad nytta, så den ena, som den andra Manufactur-
 arten af wäsfwerier of tilskynda kunde; men som man un-
 der uträknadet befunnit, i anseende til sorternes mång-
 faldighet, at desse uträkningar skulle blifwa alt för widlyf-
 tige, och wid tryckandet fordra en anseelig kostnad, har
 man för denna gången allenast welat företaga de måst oun-
 gångelige och courantaste waror, såsom Klåde, Chalon, Ka-
 sker, Mans och Dwins Regarns och Filt Strumpor, Re-
 garns Tröjor och Filt Möjor; Lärandes det falla hwarjom
 och enom lätt, som litet igenomögnat de nedanföre upställte
 calculationer, at öfwer hwad manufactur-sort han hållt be-
 hagar, slike uträkningar upsätta. At man förnemligast
 stadnat wid de sidstnämde Manufactur-waror, har det gif-
 wit anledning, at desse söda och sylsätta, som redan sagt är
 och widare skal bewisas, de flästa menniskior, och derjemte lem-
 na en långt större pro Cent (s. 8.) til besparing i Landet.
 Men på det man så mycket tydeligare må begripa hwaruti
 denne pro Centen eller winsten egenteligen består, wil man
 först företaga sig 9 serstelte sorter Klåde, och der wid en sepa-
 rat skärskåda hwarje Ull Klåde, icke allenast til Ullens be-
 fähighet och värde i diverse sorter, utan och, såsom det besyn-
 nerligaste, sielswa Arbets Lönen efter des variante arbets
 arter. Desse bestå uti följande. 1. At Ullen warder sorte-
 rad, plockad och klipt. 2. Oljad, strubbad, kardad och spun-
 nen, nu til gröfre, nu finare sort garn, alt efter som Ull-
 len är, och manufactur-sorterne, hwar til hon må brukas,
 det kunna erfordra: blifwandes spännan betald efter det
 strengetal, som efter hwarje skålp. spinnes, med 20 öre Kop-
 parin:t. 3. Warder Garnet spolat och wäfwit, 4. Klådet
 walkat, 5. präfsat och öfwerkurit, 6. färgat. 7. Blifwa
 wärks omkostnader uptagne och 8. Fabriqueurens näring.
 Man wil och der wid anmärka Bodhållarens Näring och
 winst, samt Cronans af hwarje sort tilhörige Tull, såsom
 alt närmare af följande Manufacturs-Tafel är at inhämta.

Manufacturs Tasla, som utwisar hwad en kosta, och hwar uti detta

Numern utwisar Ull-Sorten af åtskillig godhet och pris	N:o 1.		N:o 2.		N:o 3.				
	8. str:g		7. str:g		6. str:g				
Sträng: talet efter hwarje skålp. utmärker spånnans finhet	Kopparmynt		Kopparmynt		Kopparmynt				
	Daler	Öre	Daler	Öre	Daler	Öre			
1 Et styk Ull af diverse sorter eller Nummer kostar	—	5	—	4	16	—	4		
2 Sortera, plocka, klippa och tvätta 1. skålp:d	—	8	—	8	—	—	8		
3 Skrubba, karda, olja, och spina å 20 öre st. (f)	5	—	4	12	—	3	24		
4 Spola, uprätta, wäfwa och Halla å Ull	4	—	3	16	—	3	—		
5 Koppa och walta	—	8	—	8	—	—	8		
6 Öfwerståra och präpa	—	24	—	22	—	—	20		
7 Färgare Lön, färgstofferne inberäknade	—	16	—	16	—	—	16		
8 Diverse Werks- omkostnader	—	8	—	8	—	—	8		
9 Fabriqueurens Måring	3	6	2	21	—	2	4		
Ör för hwarje Ull af diverse sorter en besparing i Landet	—	14	6	—	12	15	—	10	24
10 Bodhållarens Måring och wiust	—	3	6	—	2	21	—	2	4
11 Cronans Tull	—	1	20	—	1	12	—	1	4
Summa.	—	24	—	21	—	—	18	—	
Arbets Lönen nobiliterar den rude Mater. til	284	pro Cent	276	pro Cent	269	pro Cent			

(f) En sträng är en Hårfwa Garn af ungefär 1400 Almars längd, och betalas för hwarje sträng 20 öre Kopparmynt, som efter en sådan methode uträknas:

1 Oljan til et skålp:d Ull	—	—	—	—	2 öre
2 Skrubbare Lön	—	—	—	—	å skålp. 4 -
3 Kardare Lön	—	—	—	—	4 -
4 Spinnare Lön	—	—	—	—	6 -
5 Redskaps anskaffande och wid makt hållande	—	—	—	—	4 -

20 öre

Här af ses klarligen at ju flera sträng efter skålp. warda spunne, desto större bliver och Arbets Lönen, som wid hwarje skålp. bespares. Til exempel: då en sträng spinnes efter skålp. betalas den med 20 öre; spinnas 2 betalas med 1 Daler 8 öre; spinnas 3 sträng betalas skålpundet med 1 Daler 28 öre o. s. w.

hvidtet synes vara så mycket angelägnare, och fordrar så mycket större upmärksamhet, som de fläste anse den samma allenast styckvis och uti minut, icke betraktandes, at det har sig helt annorlunda at tala och raisonera om et helt Konungarike, hwarest så många 1000:de menniskior äro til finnandes, än at fästa sina tankar på en Stad allena eller hwad en och annan Handlande förmår debitera och affätta. Många Bäckar sinå göra en stor *U*. En liten consumtion här och en liten der, gör omsider en stor och ansenlig Summa. Man håller före, at uti Sveriges Rike må finnas tre millioner menniskior, som böra klådas, hwar af hälften torde vara sådane, som klåda sig i Skinpålsar, Wästgöde tyger, Balmar o. s. w. blifwandes således den andra hälften, eller en och en half million öfrige, som beklåda sig med utrikes fabriquerade och öf påförde waror. Wi wilja ännu minska en half million, i anseende til barn, som wäl böra klådas, men lemnas här in loco neutro, och hålla öf wid en million gammalt folk, nemligen en half million Mans personer och en half million Qwins personer, och betrakta hwardera sort menniskior en separat efter stånd och wilkor, hwar efter och warornes art och beskaffenhet, så til qualite, som quantite, efter högsta görligheten, skal warda proportionerad och jämkad. Man wil först uptaga en half million Mans Personer, och betrakta deras klådebonad efter de courantaste sorter, såsom 1. **Klådet**, til des quantum och uti manufacturs Tassan utsatte wärde, alt efter stånd och wilkor. 2. **Underfodret** af *Scallon* och *Rasser*; et wist quantum dock undantagit, som sliter *Sidentyger* til underfoder. 3. **Parfum**, som brukas til foder uti *Wåstar* och *Börrer*, til förbigande af det, som upgår til sångklåder och andra bruk. 4. **Sommar- och winter-strumpor**, hwilka ingen kan umbära. Nu är gemene man den största hopen, hwarföre man ock wil sådant möjligast i akt taga, och fördela en half million efter en billig proportion, således:

Mans

Mans Kläd- ningar	å Ål- nar	Ålmar	å Ålne Daler	Consumtionens quantum i Ålmar	
2000	10	20000	24		
4000		40000	21		
8000		80000	18	140000	af Spanst Ull.
16000		160000	15		
30000		300000	12		
60000		600000	10	1060000	af Portugisist Ull.
100000		1000000	8		
130000	6	780000	6	178000	af Wollst Ull.
150000	5	750000	5	750000	af Pommerst Ull.
500000	- -	- -	- -	3730000	

Efter denna delning och de uti §. 11. omrörde hufvud- punkter, samt i §. 12. utsatte priser skal nu vår calculation öfver alla desse diverse Klädes sorter sig förnämligast grunda, såsom den säkraste method, hwar igenom man ögon- skuligen må finna, huru mycket Manufacturerne och kunde gagna, eller i brist deraf de utländske utur Landet draga. Samma methode skal och blifwa observerad wid alla de öfriga Manufactur-waror, som här komma at omröras, såsom det närmare af sielfwa calculationerne står at inhämta, allenast hwad en del ylletyger angår, hwilka Qwins personer och Barn til klädnad bruka, dem man denna gån- gen utelemnat, och allenast omtrent, och i proportion emot Mans personernes hufvud- summa proportionerat och utsatt hafwer. Man måste här wid en gång för alla ei obemålt lemna, at man de speciele summorne, arbetslö- nerne angående, ei så noga kunnat determinera, som wore alt sammans på en Wigtstål wägitt och til sina smärsta de- lar ballancerat, ty hwad man hos den ena Arbetaren kunde minagera, det kostar hos en annan så mycket dy- rare o. s. w; Dock gör man sig der om försäkrad, at metho- den må hafwa sin goda grund, och hufvud Summorne sin tillförlåteliga riktighet, så länge Debet och Credit riktigt swara emot hwar andra. Wi förfoge oss förden skul til sielf- wa uträkningarna, och företage oss först Klädes Fabriquen.

Tab. I. Klåde för en half

	Skålp.	Debet	Dr. R:t	Dr. Lant
1	20000	N. 1. Spanst Ull ifrån Segovia à 5 Dlr. - öre Skålp.	—	100000
2	—	2 Sorterar- och Plockare Lön - - 8 - -	5000	
—	—	3 Spinare Lön 8 strång à 20 öre 5 - - - -	100000	
—	—	4 Wäfwa och Spelare Lön à 16 öre 4 - - - -	80000	
—	—	5 Balkare och Koppare Lön - - 8 öre Ull. 5000	5000	
—	—	6 Öfverklärare och Präpare Lön - - 24 - -	15000	
—	—	7 Färgare Lön - - 16 - -	10000	
—	—	8 Manufacturs Omkostnader - - 8 - -	5000	
—	—	9 Fabriqueurens Måring 3 - 6 - -	63750	283750
3	- -	10 Bodhållarens Måring 3 - 6 - -	- -	63750
4	- -	11 Cronans Lull 1 - 20 - -	- -	32500
			Daler	480000
1	40000	N. Spanst Ull 1, ifrån Segovia eller Bilbao 4 Dlr. 16 öre Skålp.	—	180000
2	—	2 Sortera &c. à - - 8 - -	10000	
—	—	3 Spinna &c. 7 strång 4 - 12 - -	175000	
—	—	4 Wäfwa &c. 3 - 16 Ull 140000	140000	
—	—	5 Balka &c. - - 8 - -	10000	
—	—	6 Öfverklära &c. - - 22 - -	27500	
—	—	7 Färga - - 16 - -	20000	
—	—	8 Manuf. Omkostnader - - 8 - -	10000	
—	—	9 Fabriqueurens Måring 2 - 21 - -	106250	498750
3	- -	10 Bodhållarens dito 2 - 21 - -	- -	106250
4	- -	11 Cronans Lull 1 - 12 - -	- -	55000
			Daler	840000
1	80000	N. 1. Dito Ull ifrån Segovia à 4 - - - Skålp.	—	320000
2	—	2 Sortera - - 8 - -	20000	
—	—	3 Spinna 6 strång 3 - 24 - -	300000	
—	—	4 Wäfwa 3 - - - Ull. 240000	240000	
—	—	5 Balka - - 8 - -	20000	
—	—	6 Öfverklära - - 20 - -	50000	
—	—	7 Färga - - 16 - -	40000	
—	—	8 Manufacturs Omkostnader - - 8 - -	20000	
—	—	9 Fabriqueurens Måring 2 - 4 - -	170000	860000
3	- -	10 Bodhållarens dito 2 - 4 - -	- -	170000
4	- -	11 Cronans Lull 1 - 4 - -	- -	90000
			Daler	1440000
	7000	Lispund Spanst Ull.		

Million Mennistor.

Slådning.	Credit	Alnar	à Dlr. R. mt	Dlr. f. mt
2000	à 10 Al. til Rod, Båst og 2 par Bøxor	20000	24	480000
		Aln	Daler	480000
4000		40000	à 21 Daler	840000
		40000	Daler	840000
8000		80000	à 18 Daler	1440000
14000	Slådingar af Spanst Aln.	80000	Daler	1440000

Tab. I. Klåde för en half

Stälp.		Debet	Dlr. f. int	Dlr. f. kont
1	160000	N. 1. Portugisist till ifrån Lisabon ä 3	dr. 16 öre sk:p	
2		2 Sortera, plocka, säpa, tvätta	1 1 6 1 1	30000
		3 Spinna, Karda ic. 5 frång	3 1 4 1 1	500000
		4 Wäfwa, Spolar ic.	2 1 16 1 1	400000
		5 Wälka	1 1 6 1 1	30000
		6 Öfwerstär och Präsa	1 1 18 1 1	90000
		7 Färga	2 1 16 1 1	80000
		8 Manufacturs Omkostnader	1 1 6 1 1	30000
		9 Fabriqueurens Näring	1 1 20 1 1	260000
3		10 Bodhållarens dito	1 1 20 1 1	1420000
4		11 Cronans Tull	1 1 1 1 1	260000
				160000
			Daler	2400000
1	300000	N. 1. Portugisist till ifrån Lisabon ä 3	Dr. 1 1 1	
2		2 Sortera	1 1 6 1 1	56250
		3 Spinna, Karda ic. 4 frång	2 1 16 1 1	750000
		4 Wäfwa	2 1 1 1 1	600000
		5 Wälka	1 1 6 1 1	56250
		6 Öfwerstär	1 1 16 1 1	150000
		7 Färga	1 1 16 1 1	150000
		8 Manufacturs Omkostnad	1 1 6 1 1	56250
		9 Fabriqueurens Näring	1 1 1 1 1	309375
3		10 Bodhållarens dito	1 1 1 1 1	2128125
4		11 Cronans Tull	1 1 28 1 1	309375
				262500
			Daler	3600000
1	600000	N. 1. Dito till ifrån Lisabon ä 2	ä 2 1 16 1 sk:p	
2		2 Sortera	1 1 6 1 1	112500
		3 Spinna ic. 3 frång	1 1 28 1 1	1125000
		4 Wäfwa	1 1 16 1 1	900000
		5 Wälka	1 1 6 1 1	112500
		6 Öfwerstär	1 1 12 1 1	225000
		7 Färga	1 1 16 1 1	300000
		8 Manufacturs Omkostnad	1 1 4 1 1	75000
		9 Fabriqueurens Näring	1 1 1 1 1	618750
3		10 Bodhållarens dito	1 1 1 1 1	3468750
4		11 Cronans Tull	1 1 24 1 1	618750
				412500
	35300	Lispund Portugisist till.		6000000

Million Mennistior.

Klädning.	Credit	Aluar	Dir. R:mt	Dir. Fant
16000	3 10 Ml. til Rock, Bæst och 2 par Børrer	160000	15	2400000
		160000	Daler	2400000
30000		300000	12	3600000
		300000	Daler	3600000
60000		600000	10	6000000
106000	Klædninger af Portugisist Ml.	600000	Daler	6000000

Tab. I. Klåde til en half

	Stålpund		Debet	Dlr. f. mt	Dlr. f. mt
1	1000000	N. 1. Pålst Ull ifrån Dantzig	2 dlr. 1 Stålp		2000000
2		2 Sortera	6	187500	
		3 Spinna, Kardare. 2 strång	8	1250000	
		4 Spola, Wäfwad ic.	1 1/2 Ull	1000000	
		5 Balka	6	187500	
		6 Öfwerkära och Präsa	12	375000	
		7 Färga	16	500000	
		8 Manuäcturs Omkostnad	4	125000	
		9 Fabriqueurens Råring	30	937500	
					4562500
3		10 Bodhållarens dito	30	-	937500
4		11 Cronans Tull	16	-	500000
				Daler	8000000
1	780000	N. 1. Dito Ull	1 1/2 24 Stålp.		1365000
2		2 Sortera	4	97500	
		3 Spinna - 1 och 1 femte dels st.	24	585000	
		4 Wäfwad	20 Ull	487500	
		5 Balka	4	97500	
		6 Öfwerkära	10	243750	
		7 Färga	16	390000	
		8 Manuäcturs Omkostnader	2	48750	
		9 Fabriqueurens Råring	20	487500	
					2437500
3		10 Bodhållarens dito	20	-	487500
4		11 Cronans Tull	16	-	390000
				Daler	4680000
1	750000	N. 1. Pommerst Ull	1 1/2 20 Stålp.		1218750
2		2 Sortera	2	46875	
		3 Spinna - 1 strång	20	468750	
		4 Wäfwad	16 Ull	375000	
		5 Balka	4	93750	
		6 Öfwerkära	8	187500	
		7 Färga	16	375000	
		8 Manuäcturs Omkostnad	2	46875	
		9 Fabriqueurens Råring	12	281250	
					1875000
3		10 Bodhållarens dito	12	-	281250
4		11 Cronans Tull	16	-	375000
				Daler	3750000

Million Menniskior.

Klädning.	Credit	Skular	å Daler	Dir. f. mt
100000	10 M. til Rock, Wäst och 2 p. Böxor	1000000	å 8	8000000
100000	Klädningar af Polst, ull finare sort	1000000	Daler	8000000
130000	å 6 Skular til Rock och Böxor	780000	6	4680000
130000	Klädningar å dito såmre sort	780000	Daler	4680000
150000	— — — — — å 5. Mln.	750000	5	3750000
15000	Klädningar af Pommersk Ull sort	750000	Daler	3750000

I 2 3 4

Denna Tabell utvisar speciele Sumorne.		Ullens quantum	Ullens Wårde	Arbets & Sortera r.	Dito at Spinna	Dito at Wåfwa
		Skålpund	Dlr. R:mt	Dlr. R:mt	Dlr. R:mt	Dlr. R:mt
1	Klådes Sorten.	20000	100000	5000	100000	80000
2		40000	180000	10000	175000	140000
3		80000	320000	20000	300000	240000
4		160000	560000	30000	500000	400000
5		300000	900000	56250	750000	600000
6		600000	1500000	112500	1125000	900000
7		1000000	2000000	187500	1250000	1000000
8		780000	1365000	97500	585000	487500
9		750000	1218750	46875	468750	375000
		3730000	8143750	565625	5253750	4222500
		Skålpund	Daler	Daler	Daler	Daler
Dessa Sumor reduceras til Tunnor Gull och Daler Silf:mynt.		186500	2714583 $\frac{1}{3}$	188541 $\frac{2}{3}$	17151250	14107500

Summariff uträkning.

	Tunnor Gull	Daler Silf:mynt.	Tunnor Gull	Daler Silf:mynt.
1 Rude Materien 186500 skålpund	- -	- -	27	14583 $\frac{1}{3}$
2 Arbets Lönen = "				
1 Sorterare och plockare Lön	1	88541 $\frac{2}{3}$		
2 Olja, Skrubba, Karda, Spinna	17	51250		
3 Spola, Uprånna och Wåfwa	14	7500		
4 Noppa och Walka: = "	2	4166 $\frac{2}{3}$		
5 Öfverskåra och Pressa = "	4	54583 $\frac{1}{3}$		
6 Fårgare Lön = "	6	21666 $\frac{2}{3}$		
7 Manufacturs Omkostnader	1	38958 $\frac{1}{3}$		
8 Fabriqueur:s Nåring och Winst	10	78125	58	44791 $\frac{2}{3}$
Rikets Besparing.			10	78125
3 Bodhållarens Förtienst och Nåring	- -	- -	7	59166 $\frac{2}{3}$
4 Cronans Gull = "	- -	- -		
Summa			103	76666 $\frac{2}{3}$

5	6	7	8	9	10	11	12
Dito Balka	D. Öfver: Skåra re.	Dito Färg: gare Lön	Diverse Omfostr:	Fabriq:s Nåring	Bodhålla: rens dito	Eronans Tull	General Summor
Dir. R:mt	Dir. R:mt	Dir. R:mt	Dir. R:mt	Dir. R:mt	Dir. R:mt	Dir. R:mt	Dir. R:mynt
5000	15000	10000	5000	63750	63750	32500	480000
10000	27500	20000	10000	106250	106250	55000	840000
20000	50000	40000	20000	170000	170000	90000	1440000
30000	90000	80000	30000	260000	260000	160000	2400000
56250	150000	150000	56250	309375	309375	262500	3600000
112500	225000	300000	75000	618750	618750	412500	6000000
187500	375000	500000	125000	937500	937500	500000	8000000
97500	243750	390000	48750	487500	487500	390000	4680000
93750	187500	375000	46875	281250	281250	375000	3750000
612500	1363750	1865000	416875	3234375	3234375	2277500	31190000
Daler	Daler	Daler	Daler	Daler	Daler	Daler	Daler
2,4166 $\frac{2}{3}$	4,54583 $\frac{1}{3}$	6,21666 $\frac{2}{3}$	1,38958 $\frac{1}{3}$	10,78125	10,78125	7,9166 $\frac{2}{3}$	103,96666 $\frac{2}{3}$

Hwad Färgare Lönen angår, så äro, så wid Klådes Fabriquen och de öfrige, Färg=Warorne der under begrepne, och utgöra ungefär en tredjedel af de anmärkte Summorne.

Eronans Tull har man wid Klådes= så wäl som de andra Fäbriquerne anfört, icke såsom skulle de inhemste Fabriquer der med beswåras, utan at der af må kunna slutas, huru ringa andel Tullen utgör emot den besparing, som genom Arbets Lönerne blifwer uti Riket qwarhållen. Man kan ju af detta ena exempel sluta, och skal framdeles närmare skönjas, at Eronans inkomst igenom Tullen icke fuller en siwende del af den Winst Riket niuter af Arbets Lönerne. Huru denna affaknad igenom Acciser och andra afkomster 100:de dubbelt warder ersatt, skal nedan före utförligen bewisas.

Tab. II. Öfver Challon

Skålp.			Debet	Dlr. f:mt	Dl. f:mt
337500	1. Ull		å 1 dlr. 16 öre ff: p		506250
	2 Sortera och plocka		" " 4 " "	42187 $\frac{1}{2}$	
	3 Kamma och Såpan		1 " " " "	337500	
	4 Spinna 10 sträng å 6. öre		1 " 28 "	632812 $\frac{1}{2}$	
	5 Väfwa och spela		" " 12 M.	450000	
	6 Färja, Mangla och Prässa		" " 4 $\frac{1}{2}$ " "	168750	
	7 Manufacturs Omkostnader		" " 1 " "	37500	
	8 Fabriqueurens Råring		1 " 7 " "	262500	
	9 Bodhållarens dito		" " 7 " "	— —	1931250
	10 Cronans Lull		" " 8 " "	— —	262500
				Daler	3000000
630000	1 Ull		å 1 dlr. 12 " "		866250
	2 Sortera		" " 4 " "	78750	
	3 Kamma		1 " " " "	630000	
	4 Spinna 8 sträng 6. öre		1 " 16 " "	945000	
	5 Väfwa		" " 9 $\frac{3}{5}$ M.	540000	
	6 Färja ic.		" " 4 $\frac{4}{5}$ " "	270000	
	7 Manufacturs Omkostnader		" " 4 $\frac{4}{5}$ " "	45000	
	8 Fabriqueurens Råring		" " 4 " "	225000	2733750
	9 Bodhållarens dito		" " " " "	— —	— —
	10 Cronans Lull		" " " " "	— —	— —
967500	Skålp:d			Daler	3600000

General Summor.

	Ullens quantum	Ull:s värde	Arbets lön	B:h.Rår.	Lullen	Gener.summa
	Skålpund	Dal. R:mt	Dal. R:mt	Dal. R:mt	Dal. R:mt	Daler R:mt
Challon	337500	506250	1931250	262500	300000	3000000
Kaffet	300000	866250	2733750	— — —	— — —	3600000
	967500	1372500	4665000	262500	300000	6600000
Rispund	Rispund	Siff:mynt	Siff:mt	Siff:mt	Siff:mt	Siff:mynt
	48375	4157500	15155000	87500	1,00500	22,00000

och Raster.

Slädning.	Credit	Alnar	å 10 M:fr.	Dir. k:nt
120000	å 10 Alnar Chalkon å 9. Lod	1200000	10 M:fr.	3000000
		1200000	Daler	3000000
180000	å 10 Alnar Rast å 11 $\frac{1}{2}$ Lod	1800000	å 2 Daler	3600000
		1800000	Daler	3600000

Nota. Wid denna calculation, som man giordt öfwer Rasket, är at anmärka, det här ingen avance finnes utförd för Bodhållaren och Cronan, hwar til orsaken är denna, at våra inrikes Fabriquer i början ei kunna erhålla samma lindriga pris på Arbets Lönerne, som på de Orter, derest en slikt Manufaktur är uti fullkomligt flor. Om fördensfull denne Fabriquen skal hos oss kunna inträttas och fortsättas, så at Bodhållaren må få sin andel, måste Tul'en på de utrikes Raster så mycket förhöjas, hwar om skal widare blifwa handlat på sin behöriga ställe.

Tab. III. Öfwer Partum uti Wäst och Börter til

Lispund	Debet	Dir. R:mt	Daler R:mt
5000	FinBlår til uprättning a 7 = 16 L:p.	37500	
5000	Bomull til inslag a 15 = = L:p.	75000	112500
	Spin Lön, Blånan a 1 = = ff:p.	100000	
	Item, Bomullen = 2 = = =	200000	
	Wäfware Lön = a 1 = = M.	500000	
	Blekare Lön = = 8 =	125000	
	Fabriqueurens Naring = = 6 $\frac{2}{3}$ =	106250	1031250
	Bodhållarens dito = = 6 $\frac{2}{3}$ =	- - -	106250
		Daler	1250000
5000	Blår = a 5 = = L:p.	25000	
5000	Bomull = 15 = = =	75000	100000
	Arbets Löner = = =	- - -	918750
	Bodhållarens Naring = = 6 $\frac{2}{3}$ =	- - -	106250
		Daler	1125000

Mat:s quantum	Des Wårde	Arbets Löner	Bodhållaren	General Summa
Lispund	Daler R:mynt	Daler R:mynt	Daler R:mynt	Daler R:mynt
10000	112500	1031250	106250	1250000
10000	100000	918750	106250	1125000
20000	212500	1950000	212500	2375000
	Daler S:mt.	Daler Silf:mt	Daler S:mt.	Daler Silf:mt
	70833 $\frac{1}{3}$	6,50000	70833 $\frac{1}{3}$	7,91666 $\frac{2}{3}$

200000 Klädningar à 5 Alnar gör 1000000 Al.

Alnar		Credit	Daler R:mt
500000	Båd=Parkum	a 10 Markker	1250000
			1250000
500000	Foder Parkum	a 9 Markker	1125000
			1125000

Här gäller samma Anmärkning, som wid näst föregående Tabell, angående Cronans Tull; hwar til man lägger allenast detta, at emedan Bomulls Spinneriet är långt swårare, än Ull spinnandet, så kunde våra Skieps Reddare i början och til des Spinnerierne hos oss kunde så högt tillwåra, med fördel och avance införskrifwa Bomulsgarn til denna Fabriquens fortsättiande. Samma maxime brukas ännu i Holland och flera Länder, hwarest Bomulls garnet hämtas ifrån Levantiska och andra Orter i Medelhafivet.

af Negarn för en half Million.

Par Str:p	Credit	Dir. f.mt
1000	Superfina Mans Strumpor femtrådige om 12 Lod Negarn å 15 Daler Paret	15000
		15000
1000	Dito Mans Negarns Strumpor fyrtrådige om 12 Lod å Paret 12 Daler	12000
		12000
4000	Dito tretrådige Mans Negarns Strumpor om 16 Lod å Paret 10 Daler	40000
		40000

Tab. IV. Sver Mans Strumpor

	Skålp:d		Debet	Dr. R:t	Dr. framt
1	4000	N. 1. Ull	å Skålp. 3	Dr. - öre	12000
2		2 Sorterare Lön	- - 8	1000	
		3 Kammare Lön	1 - -	4000	
		4 Spinnare Lön a 12 stång	2 - 8	9000	
		5 Spolare Lön 2c.	- - 28	3500	
		6 Väfware Lön	2 - 16	20000	
		7 Sömmare Lön 2c.	- - 6	1500	
		8 Färgare Lön	- - 16	4000	
		9 Fabriqueurens Nåring	- - 24	6000	49000
3		10 Bodhållarens Nåring	- - 24	- -	6000
4		11 Cronans Tull	- - 20	- -	5000
					72000
1	8000	N. 1. Ull	å Skålp. 2	- 16	20000
2		2 Sorterare Lön	- - 8	2000	
		3 Kammare Lön	- - 28	7000	
		4 Spinnare Lön 2c.	1 - 28	15000	
		5 Spolare Lön 2c.	- - 24	6000	
		6 Väfware Lön	å Par 2 - 2	33000	
		7 Sömmare Lön 2c.	- - 6	3000	
		8 Färgare Lön	- - 16	8000	
		9 Fabriqueurens Nåring	- - 24	12000	86000
3		10 Bodhållarens Nåring	- - 24	- -	12000
4		11 Cronans Tull	- - 20	- -	10000
					128000
1	15000	N. 1. Ull	å Skålp. 2	- 16	37500
2		2 Sorterare Lön	- - 8	3750	
		3 Kammare Lön	- - 28	13125	
		4 Spinnare Lön	1 - 16	22500	
		5 Spolare Lön 2c.	- - 20	9375	
		6 Väfware Lön	å Par 1 - 26	54375	
		7 Sömmare Lön	- - 6	5625	
		8 Färgare Lön	- - 16	15000	
		9 Fabriqueurens Nåring	- - 24	22500	146250
3		10 Bodhållarens Nåring	- - 24	- -	22500
4		11 Cronans Tull	- - 20	- -	18750
					225000

Tab. IV. Öfwer Mans Strumpor

Stålp.				Debet		Dr. Rit	Dr. Kmt	
1	30000	N. 1. Ull	å	Stålp.	2	Dlr.	öre	75000
2		Sorterare Lön ic.	-			6		5625
3		Kammare Lön ic.	-		24			22500
4		Spinnare Lön	I		8			37500
5		Spolare Lön ic.	-		18			16875
6		Wäfware Lön	å	Paret	1	24		105000
7		Sömmare Lön	-		6			11250
8		Färgare Lön	-		16			30000
9		Fabriqueurens Naring	-		21			39375
10		Bodhållarens Naring	-		21			268125
11		Cronans Lull	-		20			39375
								420000
1	60000	N. 1. Ull	å	Stålp.	2	Dlr.	öre	120000
2		Sorterare Lön	-		4			7500
3		Kammare Lön ic.	-		24			45000
4		Spinnare Lön	I		4			67500
5		Spolare Lön	-		12			22500
6		Wäfware Lön	å	P.	1	16		180000
7		Sömmare Lön	-		6			22500
8		Färgare Lön	-		16			60000
9		Fabriqueurens Naring	-		16			60000
10		Bodhållarens Naring	-		16			465000
11		Cronans Lull	-		20			60000
								75000
								720000
1	130000	N. 1. Ull	å	Stålp.	2	Dlr.	öre	260000
2		Sorterare Lön	-		4			16250
3		Kammare Lön ic.	-		20			81250
4		Spinnare Lön	I		-			130000
5		Spolare Lön &c.	-		12			48750
6		Wäfware Lön	å	Par	I	8		325000
7		Sömmare Lön	-		6			48750
8		Färgare Lön	-		16			130000
9		Fabriqueurens Naring	-		10			81250
10		Bodhållarens Naring	-		10			861250
11		Cronans Lull	-		12			81250
								97500
								1300000

af Regarn för en half Million.

Par Str.p		Credit	Dir. Kant
60000	Dito Mans Regarns Strumpor om 16 Lob à Parer 7 Daler		420000
			420000
120000	Dito Mans Regarns Strumpor à Par 6 Daler		720000
			720000
260000	Dito Mans Regarns Strumpor om 16 Lob à Parer 5 Daler		1300000
			1300000
			1300000

Tab. V. Öfwer Qwins Strumpor

Kont.	Kont. N:o	Beskrifning	Debet	Dr. R:t	Dr. K:nt
1	5000	1 Ull	å skålp. 3 dlr. - öre		15000
2		2 Sorterare och plockare Lön	- - 8	1250	
		3 Rammare Lön	1 - -	5000	
		4 Spinnare Lön	4 - 16	22500	
		5 Spolare Lön	- - 24	3750	
		6 Väfware Lön	å Paret 2 - 24	55000	
		7 Sömmare Lön	- - 8	5000	
		8 Färgare Lön	- - 8	5000	
		9 Fabriqueurens Naring	- - 24	15000	112500
3		10 Bodhållarens Naring	- - 24	- -	15000
4		11 Cronans Tull	- - 12	- -	7500
					150000
1	45000	1 Ull	å skålp. 3 dlr. - öre		135000
2		2 Sorterare Lön	- - 8	11250	
		3 Rammare Lön	- - 24	33750	
		4 Spinnare Lön ic.	2 - -	90000	
		5 Spolare Lön ic.	- - 16	22500	
		6 Väfware Lön	2 - 12	427500	
		7 Sömmare Lön	- - 4	22500	
		8 Färgare Lön	- - 8	45000	
		9 Fabriqueurens Naring	- - 20	112500	765000
3		10 Bodhållarens Naring	- - 20	- -	112500
4		11 Cronans Tull	- - 12	- -	67500
					1080000
1	75000	1 Ull	å skålp. 2 - 8		168750
2		2 Sorterare Lön	- - 4	9375	
		3 Rammare Lön	- - 24	56250	
		4 Spinnare Lön	1 - 4	84375	
		5 Spolare Lön	- - 12	28125	
		6 Väfware Lön	2 - 3	628125	
		7 Sömmare Lön	- - 3	37500	
		8 Färgare Lön	- - 8	75000	
		9 Fabriqueurens Naring	- - 8	75000	993750
3		10 Bodhållarens Naring	- - 8	- -	75000
4		11 Cronans Tull	- - 12	- -	112500
					1350000

	1	2	3	4	5	6
Denna Lasta utvisar Speciele Summorne på Ullens quantum, Werde och Arbet:sköner en separat.	Ullens quantū	Ullens Wårde	Sorter. Lönen	Kammare Lönen	Spinnare lönen	Spolare lönen
	Skålp.	Dir R:t	Dir R:t	Dir R:t	Dir R:t	Dir R:t
1	375	1476	95	375	2250	304
2	375	1476	95	375	1688	280
3	2000	6500	500	2000	6000	1000
4	4000	12000	1000	4000	9000	3500
5	8000	20000	2000	7000	15000	6000
6	15000	37500	3750	13125	22500	9375
7	30000	75000	5625	22500	37500	16875
8	60000	120000	7500	45000	67500	22500
9	130000	260000	16250	81250	130000	48750
Mans Regarns Strumpor.						
	249750	533952	36815	175625	291438	108584
	Lispund	Dir S:t	Dir S:t	Dir S:t	Dir S:t	Dir S:t
	12487 ¹ / ₂	1477984	12271 ² / ₃	58541 ² / ₃	97146	36194 ² / ₃
1	5000	15000	1250	5000	22500	3750
2	45000	135000	11250	33750	90000	22500
3	75000	168750	9375	56250	84375	28125
	125000	318750	21875	95000	196875	54375
	Lispund	Dir S:t	Dir S:t	Dir S:t	Dir S:t	Dir S:t
	6255	1,06250	7291 ² / ₃	31666 ² / ₃	65625	18125

	Summarisf Räkning öfver Mans Regarns Strumpor.	L:r S:l	Daler Silf:mynt	L:r S:l	Daler Silf:mynt
1	2 Ullen 12487 ¹ / ₂ Lisp.		- -	1	77984
2	3 Sorterare Lönen		12271 ² / ₃		
	4 Kammare Lönen		58541 ² / ₃		
	5 Spinnare Lönen		97146		
	6 Spolare Lönen		36194 ² / ₃		
	7 Wåfware Lönen	2	45291 ² / ₃		
	8 Sömnare Lönen		31875		
	9 Fårgare Lönen		83250		
	10 Fabriqueurens Nåring		76139 ¹ / ₃		
	Landets Besparing			6	40710
3	11 Bodhållarens Nåring		- -	-	76139
4	12 Cronans Tull		- -	-	82500
	Summa			9	77333 ¹ / ₃

7	8	9	10	11	12	13		
Wäfware Lönen	Sömmr. Lönen	Färgare Lönen	Fabriqs Nåring	Bodh:s Nåring	Eron:s Tull	General Summor	mans ft. Par	
Dir. R:mt	Dir. R:t	Dir. R:t	Dir. R:t	Dir. R:t	Dir. R:t	Dir. R:mt		
5000	500	375	2000	2000	625	15000	1000	à 15 Dir. Par
4000	500	375	1293	1293	625	12000	1000	à 12 Daler
9500	2000	2000	4000	4000	2500	40000	4000	à 10 Daler
20000	1500	4000	6000	6000	5000	72000	8000	à 9 Daler
33000	3000	8000	12000	12000	10000	128000	16000	à 8 Daler
54375	5625	15000	22500	22500	18750	225000	30000	à 7 D. 16 öre
105000	11250	30000	39375	39375	37500	420000	60000	à 7 Daler
180000	22500	60000	60000	60000	75000	720000	120000	à 6 Daler
325000	48750	130000	81250	81250	97500	1300000	260000	à 5 Daler
735875	95625	249750	228418	228418	247500	2932000	500000	
Dir. S:mt	Dir. S:t	Dir. S:t	Dir. S:t	Dir. S:t	Dir. S:t	Dir. S:mt	Million	
214529 ² / ₃	31875	83250	76139 ¹ / ₃	76139 ¹ / ₃	82500	917733 ² / ₃	¹ / ₂	
55000	5000	5000	15000	15000	7500	150000	20000	à 7 D. 16 öre
427500	22500	45000	112500	112500	67500	1080000	180000	à 6 Daler
628125	37500	75000	75000	75000	112500	1350000	300000	à 4 D. 16 öre
1110625	65000	125000	202500	202500	187500	2580000	500000	
Dir. S:mt	Dir. S:t	Dir. S:t	Dir. S:t	Dir. S:t	Dir. S:t	Dir. S:mt	Million	
3.70208 ¹ / ₃	21666 ² / ₃	41666 ² / ₃	67500	67500	62500	8,60000	¹ / ₂	

Summarist Räkning öfwer Dwins Regarns Strumpor.		Dir G:l	Daler Silf:mt	Dir G:l	Daler Silf:mt
1	1 Ull 6255 Liffpund		-	1	06250
2	2 Sorterare Lön		7291 ² / ₃		
	3 Kammarare Lön		31666 ² / ₃		
	4 Spinnare Lön		65625		
	5 Spolare Lön		18125		
	6 Wäfware Lön	3	70208 ¹ / ₃		
	7 Sömmare Lön		21666 ² / ₃		
	8 Färgare Lön		41666 ² / ₃		
	9 Fabriqueurens Nåring Lands Besparing		67500	6	23750
3	10 Bodhållarens Nåring		-	-	67500
4	11 Cronans Tull		-	-	62500
Summa				8	60000

Tab. VI. Öfver Mans Gilt

	Skålp: d		Debet	Dr. R: t	Dr. F: mt
1	2000	N. I. Ull	å skålp. 5 Öre		10000
2		2 Sorterare Lön	- - 8	500	
		3 Spinnare Lön str. p. til 4 st. å 20 Öre å st. 2	- 16	5000	
		4 Wäfware Lön å Paret	2 - 12	9500	
		5 Sömmare	- - 28	1000	
		6 Walfare och Öfverfårare Lön	1 - -	4000	
		7 Färgare Lön	- - 8	1000	
		8 Fabriqueurens Nåring	- - 28	3500	24500
3		9 Bodhållarens Nåring	- - 28	- -	3500
4		10 Cronans Tull	- - 16	- -	2000
					40000
1	25000	N. I. Ull	å skålp. 3 - 8		81250
2		2 Sorterare Lön	- - 6	4687½	
		3 Spinnare Lön til 2 och en half str.	1 - 18	39062½	
		4 Wäfware Lön å Par 1	- 20	65000	
		5 Sömmare Lön	- - 6	7500	
		6 Walfare och Skårare Lön	1 - -	40000	
		7 Färgare Lön	- - 10	12500	
		8 Fabriqueurens Nåring	- - 20	25000	193750
3		9 Bodhållarens Nåring	- - 20	- -	25000
4		10 Cronans Tull	- - 16	- -	20000
					320000
1	24000	N. I. Ull	å skålp. 1 - 16		63000
2		2 Sorterare Lön	- - 6	7875	
		3 Spinnare Lön 1 och en half sträng	- - 28	39375	
		4 Wäfware Lön å Par 1	- 8	70000	
		5 Sömmare Lön	- - 5	8750	
		6 Walfare och Skårare Lön	- - 28	49000	
		7 Färgare Lön	- - 12	21000	
		8 Fabriqueurens Nåring	- - 14	24500	220500
3		10 Bodhållarens Nåring	- - 14	- -	24500
4		11 Cronans Tull	- - 16	- -	28000
					336000

Tab. VII. Sfwers Qwins Gilt

Skålp.			Debet	Dr. R:t	Dr. k:mt
1	1000	N. 1. III	å skålp. 5 Dlr. - öre		5000
2		2 Sorterare Lön	- - - 8	250	
3		3 Spinnare Lön	å 6 strång 3 - 24	3750	
4		4 Wäfware Lön	å Paret 2 - -	8000	
5		5 Sömmare Lön	- - - 8	1000	
6		6 Walfare och Sfwerskärare Lön	1 - -	4000	
7		7 Färgare Lön af åtta Scharlakan	1 - 8	5000	
8		8 Fabriqueurens Naring	- - 30	3750	25750
3		9 Bodhållarens Naring	- - 30	- -	3730
4		10 Cronans Lull	- - 12	- -	1500
					36000
1	25000	N. 1. III	å skålp. 3 Dlr. 30 öre		49219
2		2 Sorterare Lön	- - 6	2344	
3		3 Spinnare Lön	å 3 strång 1 - 28	23437½	
4		4 Wäfware Lön	å P. 1 - 24	70000	
5		5 Sömmare Lön	- - 8	10000	
6		6 Walfare och Sfwerskärare Lön	1 - -	40000	
7		7 Färgare Lön	- - 4	5000	
8		8 Fabriqueurens Naring	- - 26	32500	183281
3		9 Bodhållarens Naring	- - 26	- -	32500
4		10 Cronans Lull	- - 12	- -	15000
					280000
1	21000	N. 1. III	å skålp:ö 1 Dlr. 16 öre		31500
2		2 Sorterare Lön	- - 4	2625	
3		3 Spinnare Lön	å 1 strång - - 20	13125	
4		4 Wäfware Lön	å Par 1 - 28	70000	
5		5 Sömmare Lön	- - 7	12250	
6		6 Walfare och Skärare Lön	- - 28	49000	
7		7 Färgare Lön	- - 6	10500	
8		8 Fabriqueurens Naring	- - 30	35000	192500
3		9 Bodhållarens Naring	- - 30	- -	35000
4		10 Cronans Lull	- - 12	- -	21000
					280000

Strumpor.

Par Str:p		Credit	Dlr. Amt
4000	Superfina Dwins Filt. Strumpor om 8 Lod och åtta Scharlakans Ferg å Paret 9 Daler		36000
			36000
40000	Dito Dwins Filt. Strumpor om 10 Lod å Paret 7 Daler		28000
			28000
56000	Dito Dwins Filt. Strumpor om 12 Lod å Paret 5 Daler		28000
			28000

	1	2	3	4	5
Separate Arbets Löner.	Ullens Wigt	Ullens Wärde	Sortera re Lönen	Spinn are Lönen	Wäfm. Lönen
	Skälp.	Dir R:t	Dir R:t	Dir R:t	Dir R:t
Mans Filt. Strumpor	2000	10000	500	5000	9500
Dito	25000	81250	4687 $\frac{1}{2}$	39062 $\frac{1}{2}$	65000
Dito	42000	63000	7875	39375	70000
	69000	154250	13062 $\frac{1}{2}$	83437 $\frac{1}{2}$	144500
	Lispund	Dir S:t	Dir S:t	Dir S:t	Dir S:t
	3450	51416 $\frac{2}{3}$	4354 $\frac{1}{8}$	27812 $\frac{1}{2}$	48166 $\frac{2}{3}$
Mans Filt. Strumpor	1000	5000	250	3750	8000
Dito	12500	49218 $\frac{3}{4}$	2343 $\frac{3}{4}$	23437 $\frac{1}{2}$	70000
Dito	21000	31500	2625	13125	70000
	34500	85718 $\frac{1}{2}$	5218 $\frac{3}{4}$	40312 $\frac{1}{2}$	148000
	Lispund	Dir S:t	Dir S:t	Dir S:t	Dir S:t
	1725	28572	1739 $\frac{1}{2}$	13437 $\frac{1}{2}$	49333 $\frac{1}{3}$

General Räkning på Mans Filt Strumpor.		Er G:l	Daler Silt:mt	Er G:l	Daler Silt:mt
1	2 Ull Lisp. 3450 kostar Dir. S:mt	-	- -	-	51416 $\frac{2}{3}$
2	3 Sorterare Lön = =		4354 $\frac{1}{8}$		
	4 Spinnare Lön = =		27812 $\frac{1}{2}$		
	5 Wärfware Lön = =		48166 $\frac{2}{3}$		
	6 Spinnare Lön = =		5750		
	7 Waska, rugga, och Skärare Lön		31000		
	8 Färgare Lön = =		11500		
	9 Fabriqueurens Näring =		17666 $\frac{2}{3}$		
	Sör en Besparing i Landet			1	46250
3	10 Bodhallarens dito = =	-	- -	-	17666 $\frac{2}{3}$
4	11 Cronans Tull = =	-	- -	-	16666 $\frac{2}{3}$
	Mans Filt-Strumpor 100000 P:al	-	- -	2	32000

6	7	8	9	10	11	General	Par	
Coma re Lönen	Skärare re Lönen	Färgare re Lönen	Fabriqs Näring	Bodh:s dito	Eronäs Lull	Summor	Strump.	
Dr. R:t	Dr. R:t	Dr. R:t	Dr. R:t	Dr. R:t	Dr. R:t	Dr. R:mt		
1000	4000	1000	3500	3500	2000	40000	4000	i 10 Daler
7500	40000	12500	25000	25000	20000	320000	40000	à 8 Daler
8750	49000	21000	24500	24500	28000	336000	56000	à 6 Daler
17250	93000	34500	53000	53000	80000	696000	100000	
Dr. S:t	Dr. S:t	Dr. S:t	Dr. S:t	Dr. S:t	Dr. S:t	Dr. S:mt	- -	
5750	31000	11500	17666 $\frac{1}{3}$	17666 $\frac{2}{3}$	16666 $\frac{2}{3}$	2132000	- -	
1000	4000	5000	3750	3750	1500	36000	4000	à 9 Daler
10000	40000	5000	32500	32500	15000	280000	40000	à 7 Daler
12250	49000	10500	35000	35000	24000	280000	56000	à 5 Daler
23250	93000	20500	71250	71250	37500	596000	100000	
Dr. S:t	Dr. S:t	Dr. S:t	Dr. S:t	Dr. S:t	Dr. S:t	Dr. S:mt		
7750	31000	6833 $\frac{1}{3}$	23750	23750	12500	1,98666 $\frac{2}{3}$		

General Räkning på Qwins Gilt Strumpor.				Dr.	Daler	Dr.	Daler
				G:l	Silfmynt	G:l	Silfmynt
1	2 Ull Lifspund 1725.	=	=	-	- -	-	28572
2	3 Sorterare Lön	=	=		1739 $\frac{1}{3}$		
	4 Spinnare Lön	=	=		13437 $\frac{1}{2}$		
	5 Wäfware Lön	=	=		4933 $\frac{1}{3}$		
	6 Sömmare Lön	=	=		7750		
	7 Skärare Lön	=	=		31000		
	8 Färgare Lön	=	=		6833 $\frac{1}{3}$		
	9 Fabriqueurens Näring	=	=		23750		
	Gör en Besparing i Riket					I	33844 $\frac{2}{3}$
3	10 Bodhällarens dito	=	=	-	- -	-	23750
4	11 Eronäs Lull	=	=	-	- -	-	12500
	Qwins Gilt-Strumpor	100000	Par	-	- -	I	98666 $\frac{2}{3}$

Strumpor, Filt-Möbor och Reg:ö Tröjor.

Par Str:p	Credit	Dr: Kant
100000	Mans Under-Strumpor af Filtgarn om 10 Lod å Paret 3 Daler	300000
		300000
Möbor		
100000	Stycken Filt-Möbor af äkta Colour om 12 Lod å st. 7 Daler	700000
		700000
Tröjor		
20000	Stycken om 2 Skålpund å stycket 13 Daler.	260000
		260000
		Flagg=

Slagg Duf

Stålp: d		Dr. R:	Dr. Runt
1	4000	1. Ull i 643 stål: 2 Dr. - bre	8000
2	3000	2 Sorterare Lön	1000
		3 Kammarare Lön	4000
		4 Spinnare Lön	8000
		5 Väfware Lön	4000
		6 Färgare Lön	4000
		7 Fabriqueurens Dufkostnad och avance	2250
			23250
		Daler	31250
		Alle	castianter
1	25000	1. Ull	49500
2	3000	2 Sorterare Lön	1000
		3 Kammarare Lön	33000
		4 Spinnare Lön	60531 $\frac{1}{4}$
		5 Väfware Lön	12375
		6 Färgare och Walfare Lön	6187 $\frac{1}{2}$
		7 Manufaktur Dufkostnad	1031 $\frac{1}{4}$
		8 Fabriqueurens Raring	25000
3		9 Bodhållarens dito	142250
4		10 Tullen spyer Resten	25000
			8250
		Daler	225000

Diverie Arbets-Löner, som förwandlas i Silfvermynt.		Ullens Wigt	Ullens Wa: de	Sortera- re Löner	Kammar- are Löner
Man's Under-Strumpor	Daler Kopp:mynt	1562 $\frac{1}{2}$	46875	3906	- -
Dito	uti Daler Silf:mynt	- -	1625	1302	- -
Filt Wärför	Daler Kopp:mynt	- -	131250	7031	- -
Dito	uti Daler Silf:mynt	1875	43750	2343 $\frac{1}{3}$	- -
Regarns Tröjor	Daler Kopp:mynt	- -	40000	5000	40000
Dito	uti Daler Silf:mynt	2000	13333 $\frac{1}{3}$	1666 $\frac{2}{3}$	13333 $\frac{1}{3}$
Slagg Duf	Daler Kopp:mynt	- -	8000	1000	4000
Dito	uti Daler Silf:mynt	200	2666 $\frac{2}{3}$	333 $\frac{1}{3}$	1333
Castianter	Daler Kopp:mynt	- -	49500	4125	33000
Dito	uti Daler Silf:mynt	1650	16500	1375	11000

til Skeps behof.

40000	Alnar Flaggduk å 25 öre Alnen	31250
		<u>Daler</u> 31250
til Möbler		
100000	Alnar å 2 Daler 8 öre Alnen	225000
		<u>Daler</u> 225000

Spin:r. Löner	Spolare Löner	Båf:re Löner	Öm:re Löner	walkare Löner	Fångare Löner	Fabriqs Närings	Bodh:s dito	Tullen
48329	- -	150000	18750	- -	- -	31640	- -	- -
16276 $\frac{1}{3}$	- -	50000	6250	- -	- -	10546 $\frac{2}{3}$	- -	- -
69375	- -	150000	25000	100000	150000	34951	34951	37500
23125	- -	50000	8333 $\frac{1}{3}$	33333 $\frac{1}{3}$	50000	11650 $\frac{1}{3}$	11650 $\frac{1}{3}$	12500
40000	10000	60000	15000	- -	10000	20000	20000	- -
13333 $\frac{1}{3}$	3333 $\frac{1}{3}$	20000	5000	- -	3333 $\frac{1}{3}$	6666 $\frac{2}{3}$	6666 $\frac{2}{3}$	- -
8000	- -	4000	- -	- -	4000	2250	- -	- -
2666 $\frac{2}{3}$	- -	1333 $\frac{1}{3}$	- -	- -	1333 $\frac{1}{3}$	750	- -	- -
60531	- -	12375	- -	1031	6187	25000	25000	8250
20177	- -	4125	- -	343 $\frac{2}{3}$	2062 $\frac{1}{3}$	8333 $\frac{1}{3}$	8333 $\frac{1}{3}$	2750

General Uträkning öfver 100000 Mans Under-		Daler	Lr	Daler
Strumpor.		Silf:mt	S:l	Silf:mynt
1	N. I. Ull 1562 $\frac{1}{2}$ Liffpund =	- -	--	15625
2	2 Sorterare Lön =	1302		
3	3 Spinnare Lön =	16276 $\frac{1}{3}$		
4	4 Wäfware Lön =	50000		
5	5 Sömmare Lön =	6250		
6	Fabriqueurens Naring	10546 $\frac{2}{3}$		
				84375
				I
Dito öfver 100000 stycken Filt-Röfpor.				
1	N. I. Ull 1875. Liffpund =	- -	--	43750
2	2 Sorterare Lönen =	2343 $\frac{2}{3}$		
3	3 Spinnare Lönen =	23125		
4	4 Wäfware Lönen =	50000		
5	5 Sömmare Lönen =	8333 $\frac{1}{3}$		
6	6 Wäskare Lönen =	33333 $\frac{1}{3}$		
7	7 Färgare Lönen =	50000		
8	Fabriqueurens Naring	11650 $\frac{1}{3}$		
3	10 Bodhållarens dito =	- -	--	11650 $\frac{2}{3}$
4	11 Cronans Tull =	- -	--	12500
				2 33333 $\frac{1}{3}$
Dito 100000 Ull Cassianter.				
1	N. I. Ull 1650 Liffpund =	- -	--	16500
2	2 Sorterare Lönen =	1375		
3	3 Rammare Lönen =	11000		
4	4 Spinnare Lönen =	20177		
5	5 Wäfware Lönen =	4125		
6	6 Färgare och Wäskare Löner =	2062 $\frac{1}{3}$		
7	7 Manufacturs Omkostnad =	343 $\frac{1}{3}$		
8	Fabriqueurens Naring	8333 $\frac{1}{3}$		
3	9 Bodhållarens dito =	- -	--	8333 $\frac{1}{3}$
4	10 Cronans Tull =	- -	--	2750
Summa		- -	--	75000

General Uträkning på 20000 Regarns Tröjor.		Daler Silsmynt	L:r S:l	Daler Silsmynt
1	N. 1 Ull 2000 Lispund	-	-	13333 $\frac{1}{3}$
2	2 Sorterare Lönen	1666	$\frac{2}{3}$	
	1 Kammarare Lönen	1333	$\frac{1}{3}$	
3	3 Spinnare Lönen	1333	$\frac{1}{3}$	
4	4 Spolare Lönen	333	$\frac{1}{3}$	
5	5 Väfware Lönen	20000		
6	6 Sömmare och Nockare Lönen	5000		
7	7 Färgare Lönen	333	$\frac{1}{3}$	
8	8 Fabriqueurens Naring	666	$\frac{2}{3}$	6666 $\frac{2}{3}$
3	9 Bodhållarens dito	-	-	666 $\frac{2}{3}$
	Summa	-	-	8666 $\frac{2}{3}$
Dito på 40000 Alnar Flaggduk.				
1	N. 1 Ull 200 Lispund	-	-	266 $\frac{2}{3}$
2	2 Sorterare Lönen	33	$\frac{1}{3}$	
3	3 Kammarare Lönen	133	$\frac{1}{3}$	
4	4 Spinnare Lönen	266	$\frac{2}{3}$	
5	5 Väfware Lönen	133	$\frac{1}{3}$	
6	6 Färgare Lönen	133	$\frac{1}{3}$	
7	7 Fabriqueurens Naring	750		7750
	Summa	-	-	10416 $\frac{2}{3}$

7		8		9		10		11		12		13		14		15	
Bäfware Lön		Sommare Lön		Walfare Lön		Bärg. Presf. Mang. oc. L.		Skär. och Presfarelön		Diverse om Kostningar		Fab. Näring		Eddh. dito		Tullen	
Q	Daler Sf:mt	Q	Daler Sf:mt	Q	Daler Sf:mt	Q	Daler Sf:mt	Q	Daler Sf:mt	Q	Daler Sf:mt	Q	Daler Sf:mt	Q	Daler Sf:mt	Q	Daler Sf:mt
14	7500	-	-	2	4166 ² / ₃	6	21666 ² / ₃	4	54583 ¹ / ₃	1	38958 ¹ / ₃	10	78125	10	78125	7	59166 ² / ₃
3	30000	-	-	-	-	1	46250	-	-	-	27500	1	62500	-	87500	1	-
6	15500	-	53541 ² / ₃	-	-	1	24916 ² / ₃	-	-	-	-	1	43639 ¹ / ₃	1	43639 ¹ / ₃	1	45000
1	47500	-	19750	-	-	-	18333 ¹ / ₃	6	20000	-	-	-	51963 ¹ / ₃	-	41416 ² / ₃	-	29166 ² / ₃
-	50000	-	8333 ¹ / ₃	-	33333 ¹ / ₃	-	50000	-	-	-	-	-	11650 ¹ / ₃	-	11650 ¹ / ₃	-	12500
-	20000	-	5000	-	-	-	3333 ¹ / ₃	-	-	-	-	-	6666 ² / ₃	-	6666 ² / ₃	-	-
-	1333 ¹ / ₃	-	-	-	-	-	1333 ¹ / ₃	-	-	-	-	-	750	-	-	-	-
-	4125	-	-	-	-	-	2062 ¹ / ₃	-	-	-	343 ¹ / ₃	-	8333 ¹ / ₃	-	8333 ¹ / ₃	-	2750
25	75958 ¹ / ₃	-	86625	2	37500	9	67895 ² / ₃	5	16583 ¹ / ₃	1	66802	14	63628	13	77331 ¹ / ₃	10	48583 ¹ / ₃
3	16666 ² / ₃	-	-	-	-	-	-	-	-	-	79166 ² / ₃	-	70833 ¹ / ₃	-	70833 ¹ / ₃	-	-
12	47375	-	-	1	78600	9	67895 ² / ₃	5	16583 ¹ / ₃	1	53531 ¹ / ₃	14	63628	13	77376 ¹ / ₃	10	48583 ¹ / ₃
3	60000	-	13375	-	53900	2	64208 ² / ₃	-	66833 ¹ / ₃	-	30500	1	1910 ² / ₃	1	44459	1	2833 ¹ / ₃
45	-	1	-	4	70000	22	-	11	-	4	30000	31	-	29	70000	22	-

til de upnånde Manufactur = Waror som Landets Bespa-
 Landet tilwertas.

L:nr	Daler	L:nr	Daler
Q:lb	Sf:mt	Q:lb	Sf:mt
-	-	70	-
4	30000	-	-
10	-	-	-
50	-	-	-
2	-	-	-
45	-	-	-
1	-	-	-
4	70000	-	-
22	-	-	-
11	-	-	-
4	30000	-	-
31	-	-	-
-	-	185	30000
-	-	29	70000
-	-	22	-

Summa Summarum | 307 | -

S. 14.

Således har man, medelst tydelige uträkningar, hint igenomlöpa en del af de courantaste och måst brukelige manufactur-waror, såsom klåde, Schallon, Rast, Barkum, Mans och Dwins Regarns-Filt- och Understrumpor med mera, alt under sina wiså titlar och numrer, på det en hwar så mycket bättre må begripa hwaruti den färdiga warans wärde består, och genom huru många särskilt arbetande händer rude Materien måste passera, innan hon blifwer en färdig wara at nytias och sttas; samt deröfwer formerat en summariff hufwud-räkning, som ungefärlingen gifwer wid handen, hwad anseelig winst och besparing, til Rikets algemena styrka, Manufacturerne oss kunde tillskynda, om wi allenast hade dem hos oss inrättade och uti sit tilbörliga stånd brakte. På det nu hwar och en må få någorlunda klart begrep om desse Manufacturers rättas beskaffenhet, samt tydeligen sinna, at ingen af deras upräknade arbetsarter äger annan egenkap, än at de icke allesamman kunde, så wäl och lätt hos oss som andra nationer, inrättas och til en önskelig högd upbringas, allenast wi blifwa grundeligen underwiste, och wid göremålen wane och tilammade; Så wil man som kortast omrödra det angelägnaste, som wid hwarje arbetsart är at i akt taga; besparandes det öfriga til et bättre och behagligare tillfälle. Men på det ingen må mistaga sig på et och annat, som här wid kan anföras, eller rådås för de anteknade penninge summor, som synas tämligen stora, så bör icke obemålt lemnas, som redan S. 13. är omrört, det man här tillsansedt Manufacturerne, såsom til den fullkomlighet brakte, at de med sina tilwerkningar skulle kunna stoppa den consumption, som hela Riket kräfwer, hwilket alt är skedt til den ändan, at deras obestrisweliga nytta måtte så mycket klarare i allas ögon lysa. Det skal bättre fram noggsamt rönas, at wi kunna med fast mindre summor, än dageliga

äropas, utan Undersåtarnes gravation och flagan, ernå
det påsyftade ändamålet.

J. 13.

Hwad selskaps rude materien angår, som til werkets
drifwande utifrån måste införskaffas, det en del motwil-
lige inkasta såsom et hinder, i anseende hwar til, det ei skal
lära sig göra, at Nlle Manufacturer skulle lika så wäl drif-
was i Sverige som på andra ställen, så är det redan ige-
nom calculationerne wordet bewisat, huru liten del det
utgödr af det capital, som Riket för utländska waror årlig-
gen förlorar. När wi utskicka en tunna gull til rude ma-
teriens inköp, så winna wi genom des förarbetande omtrent
3:ne i stället, som eljest helt och hållit kruper i Utländnin-
gens börsåf. Summan må wara stor eller liten, som til
rude materien användes, så winna wi dock öfwer huf-
wudet in emot 3 Capitaler. Mån det då icke skulle wara
bättre at betala rå ämnet, och behålla arbetslönen, ångif-
wa alt sammans til utländningen? Se allenast på Enge-
land och Holland. Mån de äro ägare af alla de rude ma-
terier, som hos dem förarbetas, och sedan omkring hela
werlden utskippas? Ingalunda: England, som med des
Manufacturer af Ull, Bomull, Camelhår, Lin, Silke och
mera närer inom sig millioner menniskior, har allenast en
del af desse materialier, nemligen Ullen allena. Holland
har ingen del der af, utan måste hämta dem alla ifrån an-
dra orter: men icke des mindre göra de så stora tilwerk-
ningar som någon annan, och hafwa des utan et öfwerflöd
öfrigt til andras behof, som wilja sig der af betiena. Pas-
sagen til de orter, hwarest rude Ullen til öfwerflöd fin-
nes och til öfswannämde nationer försäljes, står öfsså wid-
öpen, som dem. De fremmande Köpmån fråga icke efter
hwem Köparen är, Engelsk, Holländsk eller Swensk, al-
lenast de få sina waror sålde. Hwem skulle tro, at icke en
Persian och Italianare för sit Silke, en Turk för sit Ca-
mel-

melhår, en Spanior, Portugiser eller Polack för sin Ull, en Liffändare för sin Lin o. s. w. skulle rätt så gärna taga penningar af de Swenska som af Holländare och Engelsmän. Ei eller må någon tänka, at våra Köpman äro så okunnige, at de ei skulle weta hwarifrån rude materien hämtas, eller wilja sig af en slik handel betiena; allenast de derwid hade någon affättning och botnad. Hade wi Manufacturer inrättade, så at der wid någon debit kunde ske, skulle man snart finna, huru de om denna handelen skulle med hwar annan täfla. En Köpman är en Utforskare, som efterhugsar hwad waror äro i Landet begärlige, finner han sig der wid något kunna förtiena, straxt wet han medel och utwägar at dem anskaffa, om det och wore ifrån sit Lands hädskaste fiender. Kan det ei ske direkte ifrån första handen, så sker det genom tredje och fierde man. Man har ju sedt, at kriget emellan Frankrike och Holland ei kunde hindra de Franska Köpman at anskaffa krut, kulor och amunition med mera ifrån sin egen fiende. Förbudet emot Ullens utförsel i England har ei kunnat betaga Fabriqueurerna i Holland och Flandern, at de ju icke ännu i dag, med åtlöje öfwer förbudet, kunna upröisa hela Magaziner med Engelsk ull. Handelen äger samma egenkap, som en häftigt flytande ström: warder des ordinaire strätwäg hindrad, så utbrister han med en starkare force igenom en ny canal, ty hwarest en wara finner bästa debiten, dit warder hon förd och försäld.

§. 16.

Wil man undersöka de orter, hwarifrån rude Ullen hitföres, så hafwe wi fuller en ymnig tilgång deraf ifrån Polen, Pommern och Holsten, i synnerhet til de gröfre waror, men den bästa, som til de fina Fabriquer erfordras, hämtas til större delen ifrån Portugal och Spanien; sås ock til ymnighet ifrån åtskillige orter i Medländske Hafwet, så wid Italienske som Turkiske och Barbariske kusterne.

ne. Sedan Swenska Skepp gjort god begynnelse at segla på desse orter, och i anseende til Frakterne wackert förmerat priet på Rikets dit gående producter, så är intet twifwelsmål, at icke wåra Köpmån, til handelens utwidgande på dessa orter, skulle wara redebogne och hugade, at så för Fraktpenningarne som ditsånde waror, in- skaffa sådana rå materier af Ull och färgwaror med det mera, som til wåra Manufacturers fortsättiande kunde betarfs- was: kommandes det endast der på an, at wi genomgo- da anstalter så befordra anläggningen af Manufactur-werk- ken, at icke allenast de påbegynte blifwa conserverade och bibehållne, utan och flere der igenom upmuntrade til Ma- nufacturers uptagande och i gång bringande, då wi wor- de finnandes, at införflen af rude ullen, i proportion af Manufacturnes tiltagande wårt, skulle sig dageligen mer och mer förkofra. Winsten skulle så småningom locka Köp- männen der hån, at inskaffa icke allenast så mycket de til en eller annan Fabriqueur strart kunde affätta, utan ock at inrätta sådana Magaziner och Förråds hus, som på an- dra orter äro til finnandes. Swad har wål annat bewekt Köpmännen i Holland, Hamburg, Dansig och annorstä- des at så slitigt drifwa denna handelen, än den avance och goda affättning de ägt wid sina Manufacturer? wåra Köpman skulle äfwen göra det samma, om de sågo sig der af någon fördel, hwilken ei utan Manufacturer står at förmoda. I be- traktande här af är det fördenskul fäfangt, at wi genom den inwändningen, at wi ei äga rude materien i Riket, låta affräcka oss ifrån et så nyttigt och angelägit werk, hwar på wår wålfärd endast beror.

§. 17.

Manufactur-werken äga wål den egenkapen, at deras inrättande efter handen förminskar och affår den handel, som drifwes med dylika fabriquerade waror, hwilket ock så mycket nödwändigare bör ske, som en slig wälta handel

är en frätande gift och för Riket högst skadelig. Det må vara, at någre enskyldas interesse, såsom sträfvande emot det almånna bästa nytta och fördel, här wid uti sit nu brukeliga lopp skulle taga någon anstöt; så läre dock de rättfinte der emot klarligen skönja, at handelen i gemen icke blifwer förminskad, utan snarare förökt, omvärlad och uti sit tilbörliga stic ståld; så at de, som här tils drifwit sin handel med utrikes tilwerkade Gramwarors införsel, kommo i det stället at börja med allehanda til Manufactur-werken nödige materialier, emottaga de inrikes fabriquerade waror, och dem utur sina bodar til Landets nödtorft debitera. Detta skulle förmodeligen ske med deras så mycket större nytta och fördel, som en del Gramhandlande, hwilka af den utländska crediten på tilwerkade waror sig betiena, måste den samma så dyrt betala, at de knapast der wid hafwa födan, och kunna så tillsjandens anses för trälar uti en främmande wingård, som niuta ingen eller en ganska ringa dagspenning. Man hörer ju dageligen af dem klagas, huru de wid utländska warors införskrifvande graveras genom hög wärel Cours, Tull, Licent, extra licent, Tolag, Frakt, assurance, Provisioner och flera omkostnader, hwar til kan läggas utrikes Commissionarier, som dem ei alltid wäl och trogit betiena, utan måste emottaga hwad de dem tilskicka, godt och elak gods tillsammans, hwar med de betungas och omsider afmattas. Til dessa olägenheteres förekommande och afböjande kan ingen redigare och säkrare utwäg gifwas, än Manufacturers uphielpande och fortsättande inom Riket, då de Handlande kunna få sina waror förr dörren och sielfwa utsöka der af hwad dem behagar och tienligast tyckes, samt taga deraf efter handen, så mycket som dem anstår, utan at de behöfde anförtro sin wälfärd uti främmandes händer, eller på en gång belasta sig med en myckenhet, som de för hela året behöfwa, hwar igenom et capital blifwer dödt liggande,

som eljest med större nytta kunde användas. De behöfde ei eller så stora Capitaler til deras handels drifwande, utan skulle, medelst en liten inländsk credit, långt bättre kunna utkomma, än med den långa och skadeliga utländska crediten, hällst de merendels kunde betala den inrikes waran med de penningar, som för den samma influtit: hafwandes man många exempel, at de, som slika waror handlat, hemma för dörren, mått bättre der wid, än de som betient sig af den utländska crediten. Sedan Manufacturerne här igenom wunnit den högd, at de icke allenast kunna fournera Rikets inwånare, utan ock hafwa tilverkningar öfrige, blifwer då göremålet at dem til fremmande Nationer och wida aflägsne Länder utskieppa, emot contante penningars eller rude materiers återförsl. När handelen kommit i et sådant tilstånd och stic, förtienar den heder och gifwer anständig belöning för des idkare. Det är ingen konst at skackra penningar af sina Landsmän, draga musten och mårgen ifrån sina egna medbröder, och dem til utländningen per wärel remittera. Det kan ock en niding göra. Men wälsinte Köpmän hålla det för den rätta handels konsten, at förtiena penningar af fremmande och dem uti Landet indraga. Sådan handel bruka Engeland, Holland och andra Länder: de taga rude materier ifrån andra, förbättra och nobilitera dem hemma genom sina Handtwerkerier och Manufacturer, och åter med otrolig bättnad, til sina Rikens innerliga styrkos förmerande, kring hela werlden til afsättning utskieppa.

§. 18.

Betraktar man rude materiens quantum (§. 13 p. 60), som fordras til den projecterade consumptionen öfwer hela Riket, och bestiger sig til en summa af 266080 Lisp:d, för utan de provisionaliter anteknade 233920 Lisp:d til alla handa Dwins-och barnakläder, tillsammans 500000 Lisp:d

I 2

eller

eller 25000 Skeppund Ull, som alt ifrån utrikes orter mås-
 ste införskaffas; Så kan der af slutas, huru ansenligt Ma-
 nufacturers upkomst och förkofring skulle til mer än 10 dub-
 belt föröka det antal af Skepp och Sjöfolk, som warit
 brukat til de fremmande manufactur-warors införsel, hwil-
 ket klarligen märkas der af, at et stycke klåde, sedan det
 är färdigt och sammanpackat, ei tager en tionde del rum
 emot rade materien af Ull, olja, färgwaror och andra
 nödwändigheter. I följe hwar af til en Skepsladning,
 som med främmande manufacturer inkommer, skulle, om
 de i Riket blefwo tilwerkade, til alla der til erfordrade rå
 warors inbringande, mer än 10 Skepp behöfwas. Det är
 redan bepröfwat hwad fördel det hafwer med sig, at med
 egna Skepp til sista handen och för högsta priset affätta
 våra inhåniska producter, och sedan utur första handen
 och för lindrigaste priset återklaffa, hwad wi i det ena el-
 ler andra målet betarwa. Saltprisets fallande emot de
 förra tider, då wi togo det af Holländarne, och demdry-
 ga frackter och nederlags penningar betala måste, wisar
 til fullo hwad förmon det haft med sig, at våra Köpmans
 Skepp det directe ifrån Spanien och Portugal hemfört haf-
 wa. Samma winning, jämte Frackers besparing och ut-
 delning åt våra egne, lærer och med tiden yppa sig utidet
 öfriga, då war leglation til dessa orter sittigare blifwer id-
 kad. Huru gärna skulle icke våra Spanierare, sedan de
 til underlast intagit en del Salt, Win och andra nödiga wa-
 ror, som ifrån desse orter hitföras, completera den öfriga
 ladningen med ofwännämde rå och skrymsliga ämnen af
 ull och annat mera, när de wid hemkomsten finna derafen
 tidig affättning: Manufacturerne äro de endaste, som här
 til stola bidraga. Man tror ock säkert, at deras önsfeli-
 ga högd, i anseende til wägen och ortens aflägenhet, hwar
 på denna fördelaktiga Commerciem och Sjöfarten kommer
 at anställas, skulle icke allena föröka antalet af Skepp
 til

til 10, utan snarare 20 à 30 dubbelt; hwar igenom, utom den förmon Riket der af hafwer, at wi erhöllo et ansenligt antal Skepp, samt exercerat och tilöfwat Siöfolk, som här wid i frids tider hade sin näring och underhåll, och bleswe wid infallande orolighet wår örlogs flotta til en märkelig styrka (§. 7.), skulle wåra Skepsbyggerier winna den upkomst och förkofring, som tillskyndade Riket winning och många 1000:de menniskior et säkert näringsmedel.

§. 19.

Ullens wårde beträffande, så varierar det samma efter tiden och wårel-coursens stigande och fallande, kunnandes den Spanska, enår hon ifrån första handen införskrifwes, omtrent erhållas för 60, den Portugisiske för 45, den Polska 20, den Bommersta 18 Dal k:mt Lispundet, frakter och omkostningar inberäknade. Men som et får har bättre och sämre, gröfre och finare, längre och kortare ull, som alt ihopa blandat uti en säck eller fåfings sammanpackas, så måste hon granliga åtskiljas och til sinar rättaste bruk, hwar til hon bäst pröfwes tienlig, användas; faller fördenskul först uti Sorterarens händer, som skiljer den bättre ifrån den sämre, den fina ifrån den gröfre, under sina wiså numrer in til den aldra grofwaste sorten, den långa ifrån den kortaste alt efter qualite och wårde. Som största minage wid en fabrique består uti ullens riktiga urskilning, så fordras här wid skickelige och wåldöfwade personer. Ifrån Sorteraren kommer hon til Blockerflan, som afflipper de yttersta grofwa spånarna, plockar och gör henne fly och redig, hwilket är et lätt arbete, som kan fördrättas af små gäskar och flickor, gamla gubbar och karingar, som intet annat arbete kunna stöta, men här wid hafwa sin näring och föda. Der näst blifwer den korta ullen kardad, men den långa kammad. Arbets lönen för kardningen är uti spinnar lönen inberäknad, som ses §. 12. not. f, men för kammandet är hon separat räknad.

Här wid bdr observeras, at ullen under desse och flera handteringar förlorar in emot 30 å 40 proCent, mer eller mindre, och förorsakar, sedan sorteringen är skedd, de differente uti Calculationerne anförde priser, stälde efter ullens godhet och värde.

§. 20.

Sedan Ullen således är ansad och tilred lefwereras hon til Spinnerstån. Detta arbetet är Siälen och grunden til Ullfabriquernes upkomst och fortsättande, hufvudsätter de mästa menniskior, och gör den största besparingen i Landet, hafwer ock fördensful wid inrättandet af Manufacturer den största swårigheten med sig, och fordrar en mycket öm och aktsam skidsel. Så länge wi ei inom Riket hafwa tilgång på goda och försarne Måstare, som härutinnan kunna gifwa vår ungdom en grundelig information, måste de anskaffas ifrån de orter, hwarest Spinnerierne bäst florerat och handhafwas; bdrandes en sådan Måstare, emot skäligen förunt förmoner, privilegier och immuniteter, antaga några i sender under sin information, hwilka sedan kunna underwisa andra o. s. w. På detta sättet kunde Spinnerierne snart nog inrättas och til åtskillige orter utbredas. Man har ännu i friskt minne, huru en fabriqueur, för några och 60 år sedan, införskrifwit en Holländsk Spinnmåstare, den han först några år här i Stockholm underhållit och sedan til Strengnås transporterat, hwarest Spinneriet på kort tid wärte til 70 å 80 perfecte Spinnerstör, som alla spunnit en fulkomlig och jämn Regarns trå. Genom denna goda inrättning af Spinnerie har ock bemålte Fabriqueur med sit werk kommit så högt, at han årligen kunde lefwerera til våra Crambodar 2000 stycken Raster. Men som wi i Sverige ei haft fulkomlig kunskap om Fabriquernes underbara werken til Rikets förkofring och wälstånd, så blef så denna som alla de andra med mycken kalsinnighet handhafd och conserve-

rad, hwar af håndt, at den ene Fabriqueuren efter den andra nödgets sit werk nedläggga och afstanna låta.

S. 21.

Spännan är i sig sielf en lätt arbete, som merendels förrättas af qwinfolck och barn, bräckeliga så wäl som friska pigor och kåringar, men äger derjemte en så mager och ringa förtienst, at en menniska kan sig der wid som knapptast nära och föda; hwarföre det och i alla Länder är tillagt det gemenaste och fattigaste folket, som wid lediga stunder, och särdeles de mörka höst qwällar och winternätter intet annat arbete hafwa at sköta, men likwäl här wid en liten bröddpenning kunna förtiena. Om man fördenksul wil hafwa en ymnighet Spinnerstor, utom hwilka det öfriga, som der af dependerar, ei kan erhållas, så måste det i början ske med lampor och douceurer, in til des barn och barnabarn blifwa der wid upammade och likasom til en slik tråldom naturaliserade. Många skulle wäl med spinande wilja sig södan förtiena, men äro der hos så utfattige, at de knapt äga en half daler, mindre så mycket at de kunde köpa sig en Spinräck och haspel, som kosta 9 à 10 Dal. k:mt. Om Publicum fördenksul, til uphieipande af en så angelägen sak, skulle employera en liten del af den samlade fonden til slika werktngs utdelande ibland det fattiga folket, skulle de der igenom mycket encourageras och til arbetsamhet upmuntras. Detta wore en ringa, men mycken frukt bårande depance; ty när man ponerar, at en Spinnersta förorsakade Publico genom spännan en årlig besparing til 105 Dal. k:mt., så blifwer ju frukten af det unfångna förskottet 10 dubbel, och än större, då man besinnar, at en sådan Spånäck kan nytias hela 20 åren kunnandes den fattiga Spinnerstkan, sedan hon således fått anledning til arbete, emedlertid förtiena sig södan, och der utöfwer så mycket, at hon kan sielf köpa Spinräckar för sig och sina barn. Om en Landt.

Landtman wil hafwa någon säd af jorden, måste han utså sådes kornen i jordenes gömmor: Wil en Öfwerhet hafwa någon frukt af det fattiga folket, så måste de ock likaledes skötas, då nyttan blifwer mångfaldig. Utom detta måste de ock på alt sätt hyllas, conserveras och uti utgifter lindras, så at de ständigt måtte wid arbetet förblifwa, och med sin ringa arbetslönen en någorlunda utkomst finna.

§. 22

At den Swenska Nationen är så wäl fallen til spinande, som någon annan, det kan genom gjorda försök (§. 20.) och smärre inrättade Spinnerier öfwerbewisas; hwar til Landets beskaffenhet äfwen mycket synes bidra- ga. Ty utom det, at wi i Sverige hafwa långa Höst- och Winter qwällar, då gemene Man, så wäl som wid andra ledige stunder, när annat arbete ei är at tilgå, medelst et slikt biarbete, kunde och borde sig en nårepenning för- tiena, är ock på många ställen så inom som omkring Stock- holm wid Warholm, Ordiupet, Dalarb och flerstädes et magert och Bergaktigt Land, hwarest Åkerbruk och annat utarbete ei alltid wankar, men finnes likwäl en stor hop näringslöst Folk af Soldate och Båtsmans Hustrur och Barn, för hwilka Spännan skulle blifwa et angenämt Näringsmedel, hwar med de födan kunde förwärfwa. Sedan Wäfwerierne och tilwärfningen så wuxit, at Spin- neriet på ofwanberörde ställen ei wore nog tilräckeligt, kunde man gå än widare och til de närmast in til Stockholm belägne små Städer: Söder- och Norrtelje, Upsala, Enköp- ping, Strängnäs Mariefred o. s. w. hwilket procedere icke allenast skulle tilskynda bemänte Städer, hwars inwånare merendels äro fattige och näringslösa, godt understöd och för- köfning, utan och befordra Wäfweriernes tilwärt som så småningom wordo sig efter åt til dessa Städer utbredande. Et kalsint humeur torde anse denna ringa näring för en bagatille, men et estertänksamt betraktar äfwen minuti-

uncula. Låt oss allenast föreställa, at man i hwarje af dessa sina Städer började med 100 Spinnerstkor, hwilka hwar för sig, på 280 arbetsdagar om året, förtiente 105 Dal. km:t, så blifwer Stadens almånna inkomst genom detta arbetet förmerad til 10500 dal. km:t årligen, hwilken summa i proportion af arbetarnes tilwårt ytterligare skulle föröka, så at dubbelt antal Spinnerstkor gifwer dubbel winst o. s. w.

§. 23

När til Spinnerierne lägges en sådan grund (§. 21. 22.), så kan man göra sig god förhopning om deras utwidgande och tilwårt, samt Manufacturerne deraf tilflytande beständighet, ehuru det i anseende til myckenheten fordrar sin tilräckeliga tid. Ingen må tänka, at alt låter sig så snart verkställas, som det skrifwes: Tolamod och beständig conservation göres här behof. Om wi allenast, utan at nämna de öfriga, til wår uplysning här utinnan, efterse huru mycket spunnit garn erfordras til den projecterade klådes consumptionen, så befinnes det i anledning af uträkningarne bestiga sig til et quantum af 8406000 strång. Man räknar 280 arbetsdagar om året och tvenne strång på hwar perfect Spinnerstka om dagen, så utkommer om året 560 st. på hwardera. Dividera vidare här med det funna strångtalet, så wisar quotus hwad antal Spinnerstkor til 15011 stycken fordras til klådes fabriquen allena, förutan äfwen så många Skrubb- och Karderstkor, som begge tilsamman räknade, göra 30022, anseeligt antal til en sort allena, lägg nu alla de öfrige der til, så blifwa de wäl 5 gånger så många. Mån alla dessa, uti konsten wäl öfswade, stå i en hast eller på 2, 5 å 10 år at anskaffa? Här finna wi igen en orsak, fast icke den enda, til den så högt öfwerklagade långsamheten med Manufactur-werkens tiltagande. Ty så litet som wäfweriet och de derpå följande arbetsarter kunna wåra utan tilräckeligit Spinneri, så onödigt

är det at anskaffa flera Spinnerstör, än Fabriquerne behöfwa: det ena måste följa med det andra; det är wäl lättare för en Fabriqueur, som wil wära, at få wäfware nog än Spinnerstör, dock måste begge tillika så småningom tiltaga. Se på den tiden, som förbi gått, innom Engeland och Holland kunnat fournera sina egna Länder med inhemska Fabriquer, och lägg sedan den tiden der til, som de fournerat Sverige och andra orter med sina öfwerflödande Manufactur-waror, så lærer det blifwa der wid, at några hundrade år des förinnan äro förbigångne. Wilja wi i Sverige ernå samma fortkomst och lycka, så måste wi följa desse Nationers berömliga exempel; flitigt arbeta under en beständig conservation af hwad en gång är begynt.

§. 24.

När man betraktar hwad ausenlig quantitet ullgarn erfordras, om wi skole præstera et så stort quantum waror, som calculationerne innehålla, så kan man så der af, som hwad i föregående §. är talt, lätteligen sluta, at det är omöjeligt, at nu wid första anläggningen så så många Spinnerstör, som nödige äro, i synnerhet til den finare spännan, der emot wäfware och andra arbetare med mindre möda stå at anskaffa, och fördenksful ey arnat finna, än at det, oförgripeligen sagt, warit Manufacturerne högst skadeligit och för deras önskelige tilwärt hinderligt, at man, under föregifwande af Spinnare-lönens besparande i Landet, sökt och erhållit förbud på alt spunnit garns införsel, hwilket hade kunnat hafwa sin goda grund, om det allenast ansedt färgat och twinnat garn, men som det hwita otwinnade äfwen är der under begripit, torde detta wara et foster af den utländska politien, som loctat oss at begåra det, som i det iångsta hindrar wära Manufacturs upkomst, och emedlertid befordrar den utländska Manufacturhandelen så mycket längre i Riket. Låt oss bese andra Nationer

tioners Oeconomiska anstalter, så skole wi finna huru försigteligen de sig härutinnan förhållit. Holland, Engeland, Franckrike, Hamburg, Dansig och flera orter, hwarest Fabriquerne uti några hundrade år florerat, och Spinnrierne til högsta fullkommelighet äro upbrakte, hafwa dock, i anseende til detta sena arbetet, som måst trainerar tiden wid Manufacturernes fortplantande och fullkomneliga drifwande, lemnat alla Fabriqueurer, at frit och obehindrat införskrifwa så mycket enkelt och otvinnat hwitt ulgarn, som hwar och en behagar och til sin Fabrique nödigt pröfwar, endast at der igenom i landet bespara Spolare-Twinna-re=Wäfware=Präfware=Öfwerstärare= och Färgare löner med mera. Enär man uti calculationerne skiljer Spinnare lönen ifrån de öfrige arbetslönerne, wisar det sig tydeliga, antingen det är fördelaktigare och med Rikets interesse enligare, at förbiuda garnet och låta Utländningen införa waran hel och hällen, eller ock at befordra det otvinnade hwita garnets fria och ograverade införsel. Man bör tro, at alt förståndigt och Riket wälmenande folk låra otwifwelaktigt falla på den tankan, at det är bättre partagera med Utländningen, än at lemna honom hela avancén. Genom garnets fria införsel, jämte flera hellsosammeligen tagne mått och författningar, kunde wi så småningom med wår tillverkning avancera, och emedlertid hafwa rådruum at utwidga våra egna Spinnrier så långt som det sig gädra låter: hwar igenom wi skulle få så öppna ögon som Utländningen sielf, och blifwa äfwen så goda Fabriqueurer som han.

§. 25.

Sedan garnet blifwer dubblat, twinnat, spolat o. s. w. lefwereras det til Wäfwaren. Med Wäfwariernes inrättande borde wi så mycket snarare komma fort, som der til icke fordras en femtedel så många arbetare, som til spinmandet, och man des utan har erfarit, at en Swenskt

Läregåfse, efter et halft års underwisning, kunnat detta arbetet så wäl och fort förrätta, som af en Gesäll, kan fordras: Kommandes det här, äfwen som wid Spinneriet, förnemligast der på an, at en Fabriqueur förefser sig med goda och utwalda Läromästare, som weta at gifwa nationen en god och grundelig underwisning, hwilket är så mycket mera angelägit, som wi til befrämjande af våra inhemska Manufacturers goda renommé, hwar af deras skyndsammas debit måst dependerar, böra wara der om högst sorgfällige, at kunna arbeta så goda waror, som Utländningen.

§. 26.

Ifrån Wäfwaren avancerar den färdiga waran til Walkaren, Färgaren, Öfwerfäraren, Walfaren och Präsfaren, som hwardera hafwa sine särskilte göremål, hwar wid man allenast denna gången wil göra den anmärkning, at som här wid fordras en hop Machiner, såsom Walkqwarnar, stora Präsfar til 2, 3, 6, å 1200 dal. stycket, mer och mindre efter storleken, Håstmanglar etc, hwilka för en begynnare äro alt för kostbare, och allesamman des utan af den beskaffenhet, at många Fabriqueurer och Handwerkare kunna tillika sig der wid betiena, hwarför til Fabriquernes uphielpande och lindring i omkostningarne det skulle mycket bidraga, om sådane werk blefwo på offentliga plazer af Publico upbygde och til allmän nytta inrättade, så at alla i gemen, och eho det hälst behagade, kunde, emot en lindrig afgift til werkets underhållande och arbetarnes afbetalande, sig der af betiena. Denna utgiften, som icke förorsakar Publicum någon kånbar kostnad, skulle likwål mycket lindra priset på warorne, i det de få af Privatis, som hafwa sådane werktug, ey hade sedermera tilfålle, at efter egit godtycke stegra och förhöja priset för deras nytjande, hwilket nu mycket skadar och betungar våra få och spåda Fabriquer.

§. 27.

§. 27.

Sedan rude Materien passerat igenom så många arbetares händer, som alla der wid haft sin förtienst och näring, kommer hon åter såsom en färdig wara til sielfwa Huswudmannen eller Fabriqueuren, som om werkets riktiga drifwande måste bestyra. Kan en kostelig Trågård, bestående af allehanda rara wårter och afritningar, icke wäl skötas och handhafwas utan en god och försaren Trågårdens-Mästares råd och waksamma besynrande, så lärer en Fabrique, som är et långt mera granlaga werk, så mycket mindre åga bestånd utan wälerfarne och redelige Fabriqueurer, som med förstånd och al möjelig försigtighet gripa werket an. Beständigheten dependerar af Höga Öfwerhetens goda föranstaltande, ömsa handhafwande och stitiga upmuntrande, men werkets drift och önskelige tilwärt af förståndige Fabriqueurer, hwilka associerade med Förståndige Köpmån af handlande Grosseurer och Bodhållare til en Manufacturs Societet, torde aldrabäst med hwar andra kunna öfwerlägga och til höga wederbörandes ompröfwande gifwa wid handen, huru en god grund så til Manufacturernes drift och fortsättande, som rude Materiers inskaffande och debitens befordrande, läggas kunde. Förfarne, och derjemte Riket af hiertat wälsmenande Fabriqueurer äro så nödige, at alla de öfrige anstalter äro des förutan förgåfwas och fruktlösa. Hwad wil man uträtta med rude Materiens införsel, om wi der til ei hafwa några afnåmare; at anlägga Spinnerier, införskrifwa Mästare och flere arbetare, utan at hafwa Fabriqueurer, som dem straxt kunna syfshelsätta, tienar ei til annat än at depensera penningar i fäsånga. Det är fördenksul högst nödigt, at sådane mått tagas, hwarigenom de förmodnare Landets inwånare icke allenast måge upmuntras Manufacturer at anlägga, utan och så laga, at grunden med goda Privilegier och annat föransaltande blifwer så säker,

at de må hafwa bestånd i framtiden, och ingen lefwa i fruktan, at, i brist af god handräkning och tillräckeligt hagnande, mista både Capital och Interesse.

§. 28.

Deße äro de arbets-ämnen, hwarigenom så ansensige Capitaler i Landet blifwa besparde; hwarföre man widare, ehuru det i anseende ther til, at den ena arbetaren är flitig och snäll, den andra åter trög och lat, icke så noga och accurat kan determineras, hwad den ena eller den andra om dagen kan förtiena, efter möjligheten wil undersöka och genom en förslagswis upstald uträkning wisa, huru många menniskior skulle erfordras, om wi med tiden skulle med våra Fabriquer så långt avancera, at årl. et så stort quantum waror tilwerckades, som consumptionen i Riket kräfwer. Man wil för fundament räkna 280 arbets dagar om året, och i anledning af hwad hwar och en särskilt arbetare om dagen borde förtiena, utsättades årliga förtienst til en wis Summa, som sedan dividerad uti hufwud Summan af hwarje arbetsart skal wisa huru många arbetare der wid kunna hafwa sin näring och föda; såsom til exempel: uti Summarisse uträkningen fol. 60 num. 3. uptages Sorterare lönen til en Summa af 4. tunnor gull och 30000 Dal. Sm:t. Om man nu supponerar at en Blockerska förtienar allenast 4 öre Sm:t om dagen, så blifwer des årliga förtienst efter det utsatte dagtalet 35 D. dito Mynt, som dividerade uti 430000 göra 12286 arbetare, som här wid hafwa sin näring, och så vidare med de öfriga, som följande calculation närmare utwisar:

ibland så många 1000:de Menniskior måtte wara en stor del suka och orklösa, en del och aldeles dö bort; Så kan man der af sluta, at antalet torde fördublas och snart fylla en half million.

§. 29.

Det är icke den enda förmonen, som våra Manufacturer hafwa, at de bespara och qwarhålla den penning i Landet, som eljest för dessa waror måste til utländningen utgifwas, samt meddeia de många tusende der wid arbetande Menniskior (28. §.) näring och winst, utan bör äfwen der wid uti upmärksamt öfwerwägande komma, at desse Manufacturer äro af den art och beskaffenhet, at de framalstra, indraga, brede wid sig nära och uphielpa otaligt andra Manufacturer och Handtwerks arter, som icke mindre än de förra, gifwa en rik belöning åt många 1000:de Rikets Inwånare. Men det är at beklaga, at der uppå, ehuru angelägen saken i sig sielf är, göres alsingen reflexion, hwilket så länge det ei sker och warder tilfullo uti samtliga Inwånarnes sinnen inrotat, är et hinder, som betager den smak och kärlek man borde hafwa för Manufacturer; Låt oss fördenskul ei blott fästa Ögonen på wår Huswud calculation och den besparing eller näring, som inbyggaarne wid desse Manufacturer kunna hafwa, fast deras förtrefseliga nytta der igenom öfwerbewisas, utan sträcka tankarne widare in på alla Fabriquens serstelte delar, och betrakta den snite och ansenliga medfölje af allehanda Handtwerk, som desse arbetsarter af sig föda, samt en liflig rörelse och styrka meddela.

§. 30.

Man kan af arbetarnes myckenhet (§. 28.) samt arbetsarternes stihaktighet handgripeligen finna, at våra Manufacturer fordra en större myckenhet redskaper och Werktyg, af åtskilliga sorter och inventioner, än de här i kortet stå at beskrifwa; Men äro dock alla af den beskaffenhet,

het, at de gifwa näring och rörelse, många arbets grader igenom, ända til Landt- och Bergsmannen, som rude materien anskaffa måste. Här fördras Saxar, Ballar, Bord, Kardor, Ullkammar, Spånträcar, Hårflar, Tvingvarnar, Kronor, Bloct, Spolträcar, Spolar, Wäfstolar, Walkvarnar, Pressar, Manglar, Walfsar, med otaligt annat tilbehör, som icke kan eller må upräknas, men gifwa näring för Timmermän, Snickare, Swarfware, Smeder, Kopparslagare, Tengiutare, Plåtslagare och flere des conforter, Handtwerkare ifrån Handtwerkare in til sielfwa rude Materien. Anse wi Skepsbyggeriet, hwars förkoftring egenteligen af et Lands Manufacturer dependrar (S. 18.), så är des suite eller raes af allahanda arbets ämnen widlyftigare än någon sig det i början torde föreställa. En Skeps Timmerman kan ei arbeta, innan han åger Yxor, Billor, Sågar, Huggjern, Nafrar, Långer, Hamrar, och annat mångfaldigt Smedsarbete, som här betarfwas, innan Skeppet får sin fulla bygnad. Och blifwer här arbete för Snickare, Bilthuggare, Bloctmakare, Repslagare, Segel- och Flagduks Wäfware och Sömmare, Beck- och Tiärubrännare o. s. w. hwilkas arbetsarter sträcka sig til mångfaldige grenar och leder, ifrån den ena Handtwerkaren til den andra, til des de änteligen sluta sig hos Bergs- och Landtmannen. När man på sådant sätt betraktar den suite och medfölje, som så den ena som den andra Fabriquen och Handtverket af sig föder, eller en styrcka och tilwärt gifwer, kan man ei nog samt förundra sig öfwer deras nära combination med hwar andra, samt huru de til många leder utbreda sig til alla Landets Inwånare, ifrån den förmögnaste in til den fattigaste, ifrån Borgare och Handtwerkare til Landt- och Bergsmannen.

S. 31.

Jag wil nu lemna til alla Rättsintas mogna ompröfwande, hwad förmon det skulle wara för Riket, om alla de Werktyg, som allena wid Wästveri-Manufacturerna äro nödige, blefwo i Landet förfärdigade. Låt oss til de-
 sto bättre uplysning undersöka et och annat mål: Om wi anse Spinnerierne uti deras önskelige högd, så märker en hwar straxt, at hwarje Spinneriska behöfwer en Spånstol och en Härswel, fast flere sig af den senare kunde betiena, blifwandes då antalet af hwardera sorten 142857, hwilka begge à 3. Dal. Silfwermynt räknade, utgöra en Summa af 4 Tunnor Gull och 28571 Dal. Silfwermynt. Klädets och Stoffwärfveriets wärande skulle wäl med tiden fordra 10000 Wäststolar och mera, som gjorde af Gran och Tall kosta ungefär 10 Dal. Silfwermynt stycket, och göra en näring för Zimmermän och Snickare til en Tunna Gull. Wil man räkna efter hwad träverket til dessa och flera Werktyg kostar oarbetat och i första handen, så skal man finna en otrolig besparing i Landet til 600 à 1000 procent genom rude Materiens nobiliterande, alt til en rik näring för många 1000 Landets Inwånare. Så wi widare til de redskaper och machiner, som göras af allehanda Metaller: Jern, Stål, Ståltrå, Messing, Ten, Bly, Koppar o. s. w. så wisar det sig ögonförentligen, at desse werktygers förfärdigande i Riket skulle tilskynda våra Metall-Manufacturer en skyndsam förkofring och tilwänt. Låt oss lemna alt smått sinide, som likwäl, i anseende til myckenheten, gifwer en otrolig näring och rörelse ibland Landets Inbyggare, och allenast undersöka hwad antal Wäststolar skulle erfordras til Strumpe-Möffe-och Regarns Tröje Fabriquerne, så skal sig saken liusligen representera. En Strumpstol kan omtrent bestå af et Skeppunds tyngd, til förre delen af diverse sorter Stångjern, något Stål, Ståltråd, Metall, Messing, Messings tråd, Bly och Ten,

Den, som alt sammans finnes i Landet och är em inhemsk product. Hela ruditeten kan räknas til 60 Dal. Km:t, och säljes i den färdiga waran til 80 å 100 Blåtar, som gör en winst för des tilwärfkare til 7 å 900 proCent. En wacker arbetslön. Den erforderade myckenheten utwisar til fullo huru mycket deras förfärdigande skull til Landets interesse och Metall-Manufactur-werkens uphielpande bidrage, om de hemma blefwo arbetade, som widare af följande uträkning kan inhämtas.

	Var Str.	å Daler	Gör årlig.	til en Sum. af par. S.	fordras wärfstol.
En Wäfware förfärdigar om Bekan Mans Re- garns Strumpor.	3	12	150	2000	14
	4	10 å 9	200	12000	60
	5	8 7 ¹ / ₂ å 7	250	106000	424
	6	6	300	120000	400
Item Filt-och Understrum- por.	7	5	350	260000	742
	8	8	400	100000	250
	10	3	500	100000	200
Dwins Regarns- och Filtstrumpor räknas tre Par emot tu Par Mans och fordra stolar =					1260
Til Regarns Tröjor och Möjfor betarfwas =					150
Summan af Stolar					3500

När man räknar för hwarje Stol öfwer hufwudet 500 Dal. Km:t, så blifwer alla desse stolars wärde 1750000 Dal. Km:t eller 5 Tunnor Gull och 83333 ¹/₂ Dal. Sm:t, hwar ifrån när man subtraherar rude Materiens wärde å 20 Dal. Silfwermynt för hwarje stol, nemligen 70000 dal. Silfwermynt, wisar sig Rikets besparing och winst genom arbets lönen til 5 Tunnor Gull och 13333 ¹/₂ Daler dito mynt. Mån detta icke skulle wackert bidraga til ofwanberörde Metall-Manufacturers förkofring och uprätthållande. Ligger man här til de Kosbare Präßer och alt

Det öfriga smide, som wid Wäpnerie - Manufacturerne til ansenlig myckenhet betarfwas och der wid äro oungängelige, så hoppas jag, at det läre sannas, som § 10 omrördes, nemligen at wära Metal-Manufacturer, fast de efter den naturliga ordningen borde stå främst, dock aldrig kunna winna den högd och beständighet, som med deras inrättande påsyftas, innan wära Wäpnerier först fåt en god grund, och sig i bredd och styrka omkring Landet utwidgat.

§. 32.

Detta är hwad man i förthet, om Manufacturers beskaffenhet och rätta wärde, wälment til alle redelige Patrioters mögnare eftersinnande welat hemställa, i fast förmodan, at hwar och en som äger hos sig någon kärleksgnista för Fädernes Landets wälgång, lärer deraf bewekas til medömkan öfwer wära Förfäders okunnighet om Manufacturerne icke tilfyllest beskriwelig nytta, och Landets igenom deras försummande uti råkade elände och öfwer hufwudet hängande totale ruin och undergång. När wi föra oss til minnes hwad otroliga Summor, så för ofwanberörde som oräkneliga andra sortementur Utländske Manufacturwaror gått utur Riket, må wäl en rättfint Menniska hisna och fasa der öfwer, samt i största förundran förfalla, huru Sveriges Rike så länge och in til närwarande tid kunnat sig någorlunda maintainera. Et Land, som så länge arbetat på sin egen undergång, och ändå icke hunnit til ändamålet, måste wisserliga hafwa en stark Rygg. Man läser uti menige Bergsmännens ifrån St. Kopparbergslagen underdåniga Lyckönskan til Hennes Kongl. Maj:t, Wär Allernådigsta Drottning ULRICA ELEONORA, at et Tusende gånger Tusende Skeppund Koppar på Otta-tio år äro derifrån utgångne; Om wi lägga dertil huru många Millioner Stångjern på samma tid blifwit utskoppade, samt Stål, Tiära, Biällkar, Bräder, Alun, Swafwel

wel, Victerial, &c. &c. Noch Sveriges reuener den tiden utur Lifland och Bremen, Subsidie medel utur Frankriket, jemte hward Sveriges Rike uti Religions Kriget och wid andra tilfällen kunnat sig förkofra, så bestriger det sig til sådana Summor, som man icke tiltror sig at utnämna, hwilka dock den Utländska Fabriquem så dragit utur Landet, at nu mera fattigdomen och armodet står off under hakan och wil off snart helt och hålne fördränka. Hward hafwe wi wål fått igen för våra redabara pennningar och Rikets ädla och med mycken möda frambrakte producter? Jo, Franska Hattar til 50 à 60 Riksdal. Peruquer til 100 Riksdal. Gull-och Silfwer Brocader til 12 à 16 Riksdal. Ulnen, Gull-och Silfwer Spetsar, Galloner, Franssar, Brabandske Spetsar, Snus=Tobak til 10 à 12 Riksdal. Skålpundet, Snus=Doser med Charmante Porraitter à 50 Riksdal. stycket, Soliådrar à 100 Riksdal. stycket, reputerlige Doctör, och sådant wackert fram mera, som man för widlystigheten, jag wil ei säja för skam skull, ledsnar at upräkna. Et Land, som således handlar och utan estertanka låter sina redbara medel och effekter utgå til främmande nationer, för deras flyktiga och dyrt stegrade waror, må billigt anses som et i wida Hafwet med swårt låck seglande Skepp: Man må pumpa och göra hward anstalter man någonsin wil, blifwer ei låcket i rättan tid stoppat och botat, så sunker det bort i Hassens diup. Om wi icke stäcka wår alt förstarka åträ och otidiga begärelse til de Utländska galanterier, samt bättre och med större akksamhet bewara Rikets ädla producter, såsom de starkaste nerver och grundpelare til des conservation, förfaller det i längden af tiden så småningom och oförmärkt uti förderfwellsens graf. Så länge denna skadeliga farsoten så häftigt grasserar i Landet, står ingen läkedom til Rikets förfalna krafter återhämtande at anskaffa, Öfwerheten må dertil göra hward anstalter hon

någonsin kan och förmår; Ut den diktan och trakten wår-
dande mån til Rikets bästa användt, al den möda Lan-
dets trålande Nimoge haft, alla de rikedomar, hwar med
den nådige Skaparen och i så många tider utur Jordens
gömmor benådat, tienna i så måtto intet til annat, än
egen harm och förtret, at, alt detta oaktat, se Rikets
Undersätare wara fremmande Nationers schlafwar, som
med mycken möda och swett skaffa dem anseelig makt, ära
och rikedom, men störta sig sjelfwa uti en total under-
gång och elände.

§. 33.

En hwar finner ju wid sig sjelf och sin enskylta Hus-
hålning, huru penninge bristen i Landet dageligen alt mer
och mer tager öfwerhanden. Orsaken der til kan af det
föregående lätteligen aftagas, och än närmare, med tilför-
lätelig säkerhet, inhämtas af de calculationer, som, i an-
ledning af Tull-extracterne öfwer utgående och inkom-
mande waror, äro formerade: finnandes man beklagligast
der af, då wårdet af de utgående waror jämföres med de
inkommande, at under-ballancen blifwer til Rikets skada
nägra och tiugu Tunnor Sull årligen, som måste, så långt
det räcker med redbara Penningar stoppas, om hwar
och en i Landet skal erhålla hwad han, efter maneret af wår
Hushålning, dels til nöddorft dels öfwerflöd, behöfwer.
Om Riket ägde aldrig så stora Capitaler och Naturliga
Rikedomar, utsäger dock en sådan årlig afgift alt sam-
mans, til des pungen ånteligen blifwer kant och klar: då
al rörelse måste afstanna och Regements Kroppen af wan-
måktighet förswimma. Olägenheten af wår underwigt i
handel har wål tilförene kunnat kännas, men nu, sedan
Kriget och andra olyckor minskat Rikets innerliga styrka
och des Capitaler blifwit så plockade, at de nu äro rättmelt-
gen tunt sådde, kännes affaknaden ju längre ju swåra-
re: warandes fattigdomen, i följe med ewårdeslig tråldom
under

under fremmandes schlafiveri, redan komne och alt för nära och inom tröskelen, hwilka nu, sedan de fått et så långt infeg, ei så lätteligen stå at afböja och til rygga drifwa. Skyndsamt motwårn och wål förskantsade medel äro der til nödwändige. Alt fördrifwa dessa Fiender äro inga andra Wapen tilsräckelige, än en förbättrad Hushållning, samt arbetsamhet och sitt til manufacturers upbringande inom Riket: Igenom en förbättrad Hushållning kunde mycket i Riket beparas, och större quantitet af produkter, så wål til egit behof som nödwändig och Riksstyrkande utsköpning, erhållas, hwar igenom den nu warande si adeliga underballancen kunde ansenligt förminskas, i synnerhet då wi, upmuntrade af kärlek för wår egen wålfärd, sielfmante, eller af wårdnad för höga Öfwerhetens alfwarsamma Påbud och åtwarningar, lemnade al säfärga och öfwerflöd, som och så grufweligen skadat, och än dageligen ju längre ju mera uti eländet fördiupar; men at införskaffa Capitaler uti Riket och befästa det med wålstånd emot sina Fiender, der til gör Landt-hushållningen allena icke tilfyllest. Skal det erhållas, så måste det ske, såsom det tilförene oftast är påyrkat, genom Manufacturer och en med dem förenad fördelaktig Handel och Sjöfart.

S. 34.

Alla rättssinte och uppståndade Sinnen hafwa redan funnit, at wår egen wålfärd och Rikets beträngda tilståndes uti hielpande oumgängeligen kräfwer, at wi på alt eftertänkeligit sätt borde arbeta der på, huru wår hushållning måtte förbättras och Manufacturerne uti Riket inbringas och fortplantas; Men beklaga derjemte, at sådant af wåra Förfäder, då Riket til et så wigtigt werf kunnat hafwa någoriunda krafter och styrka, så wårdslost blifwit handterat och så ganska litet påtänkt. Nu sedan wi lemnat många goda tilfällen och anbud utur händerne, at så in i Landet Capitalister och Jörfarne Fabriquerer; sedan

sedan wi på Folk och Penningar, som til Manufacturers anläggande erfordras, äro aldeles utblottade, synes det wara fäsfängt och förgäfwes at widare tänka der på. Utländningen har ifrån wäldrige tider fått den wanan at taga fetman och gräddan ifrån Rikets inwånare, och sig der uti så fast inrotat, som woro det honom et rättmätigt tillagt arf, hwilket han ei må förlåta, kosta honom hwad det kosta wil. Man skulle tro, at han förr låter upflyga alla de springkonster, som någonsin finnas i et statiskt Huswud, än han skulle släppa en så fet stek. At fåtta med så mäktiga kämpar lärer förutmattade Länder wara et äfwentyrligt wägspel. At detta kunde snart nog injaga uti wankelmödiga sinnen en skräck för Manufacturer, men låt oss litet hämta tankarne tillsammans, innan wi gifwa wår sak aldeles förlorad. Genom försiktighet och goda anstalter kan så det ena som det andra snart nog öfwerwinnas. Med samma swårigheter, som nu möta Sverige, hafwa och andra Nationer måst kämpa, och behållit en härlig seger. Mån England och Holland woro så mäktiga på Folk och Penningar, innan de begynte sina Manufacturers? Nei Manufacturerne hafwa tilskyndat dem både Folk och Penningar. Preußen har äfwen så wäl som wi måst släppas med fattigdom och främmande Nationers förtryck, men alt detta oaktat har han ändå uti dese senare tider, genom mogna och alfwarsamma fattade mått, brakt sin sak så wida, at honom nu tryter hwarken Folk eller Penningar: des anlagde Manufacturer hafwa honom altsammans tilskyndat.

S. 35.

Det har fuller warit Sveriges Rike til otrolig skada, at wi, i brist af den äskade Samwets friheten, måst stå i mistning af fördelaktiga tilbud, som många förmögne Fabriqueurer så uti de förra som nyligen förflutne åren gjort, at sätta sig neder i Sverige; Men så hoppas man dock, at

at den hafde förlusten ännu kunde någorlunda ersättas och botas, om denna punkten, genom något tienligt och skadeslöst medel, blifwe lindrad, om icke aldeles utur vägen röddiad; Ty sedan wi fotat wåra Manufacturer på en säker grund, at de åga sit oryggeliga bestånd, och deras tilwerkningar dag ifrån dag började wårta, så följer deraf ofelbart, at utländningen stundeligen skulle så mycket uti sina warors debiterarde på Swerige aftaga, och hans näring der igenom ansenligen förminskas. När en Fabriqueur ser sin näring på en ort alt mer och mer inskränkas och aftaga, och finner på en annan bättre utkomst och debit, lockar honom winsten tillika med fri-och säkerheten, at sig dit skyndsammeligen förfoga. Wi hafwe ju härutinnan et märkwärdigt exempel uti Lybeckarne? De woro ifrån åldrige tider wane at emottaga wårt Tack-och Osmunds-Jern, och det hos sig til Stångjern och andra arbeten försmida; Hwar före de och i början af Stångjerns smidets inträttande i Swerige, sökte alla medel, både med ondo och godo, list och allehanda inwänningar at hindra en desslein, som minskade deras näring, och med tiden kunde blifwa et medel at afskudda oss det ok wi underkastade woro; men när de sågo sig med alla sina interigier och stämpingar ingen ting kunna uträtta, och werket hade, alt deras knot och morr oaktadt, sin fulla gång och tilwårt; kommo de ju sielfmante, utan at man behöfde locka dem med skänkor, in i Riket, satte sig här neder och arbetade för Swensk räkning. Samma beskaffenhet är ock med dessa Manufacturer: i början söker wäl Utländningen, huru han på alt effertänkeligt sätt må hindra och underminera wårt upsåt, men ser han Manufacturerne wara på så god fot grundade, at de i längden på intet sätt stå at hindras eller öfwerända kastas, lære wi ei behöfwa truga eller locka honom; winsten drifwer honom wäl at sielfmant och med långtan söka, huru han må i Riket inkomma. At ferut wara angelägen och sorgfällig der om, huru wi måge få för-

mogue Fabriqueurer ifrån främmande Länder, innan wi fått fatt wid den rätta methoden til des beständiga bibehållande och conserverande, synes icke allenast wara en så fång möda, utan och en omsorg, som i anseende til de stora förmoner en sådan fordrar, då han blifwer lockad och buden at komma hit, mera skadar än gagnar.

§. 36

Med gemene arbetares anskaffande utifrån har det långt mindre swårighet, och kunde wäl flera sådane erhållas, än wi förnä sihelsätta. De äro et folk, som ei på en ort slå ned så fasta pålar. Hwarest något är at förtiena, tit samla de sig til anseelige skarar. Wi hafwe sieltwe mycket fattigt och näringslöst folk, som först med god underwisning och näring böra ihugkommas. Man wil icke förmoda, at någon, som liiet besinnar huru trångt det är för större delen af Landets inwånare om förtienst och näring, skulle falla på den tankan, at hos oss skulle, wid den enskylta så wäl som almånna hushållningen, blifwa brist på arbetare och nödigt tienstefolk, om en sådan myckenhet (§. 28.) wid Manufacturerne skulle blifwa employerad, som wederspelet nogsamnt kan bewisas deraf, at wåra Landtheman, til förtigande af de oräknelige fattige, som utom Bonden uti alla Landsorter äro til finnandes, blifwa, i brist af andra utwägar til näring och underhåll, fördelte uti så många små delar och anparter, at åboerne, för myckenheten skull, ei kunna der wid hafwa södan, mindre något öfrigt til sina utskylders clarerande och andra nödtorsters anskaffande. Så länge et heman af en eller högst twenne åboer innehades, mädde alle wäl och hade sin goda utkomst til hushållningens förbättring, men sedan de i proportion af arfwingarne blewit fördelte och än dageligen mer och mer sönderslitas, äro de alla samman tiggare. Resa hwar man wil uti Landsorterne, så finner man i alla Församlingar en otrolig myckenhet

het af Barn och Ungdom, hvilka wid tilwårandet ingen
 ting hafwa at sköta, hwarigenom de blifwa late och
 orcklöse, ställfswällige och odugelige. Om denne Landets
 öfwerflödande Ungdom blefwe wid Manufactur-arbeten öf-
 wade och ifrån barndomen tilammade, skulle oss icke tryta
 arbetare, eller så alment blifwa klagat öfwer brist på nä-
 ring och underhåll, som nu ibland folket föreljudes. Swe-
 rige kan aldrig lida brist på nödigt arbets folk, hwarcken i
 det ena eller andra hushåls sättet. Om någon brist skulle
 rådas, så kommer den endast der af, at folket är så va-
 cillant och otilltarit, i synnerhet wid et orwant och tilförene
 ohöört arbete: hwar til åfwen kommer, at wi genom våra
 många lätthelig-dagar samt Handtwerksfolkets frimån-
 dagar, som ei til annat än lättia och yppigheter anvån-
 das, ganska mycket förlora. Wi hafwe årligen 90 Sön-
 Högtids- och Lätthelig-dagar, hwar til när man lägger
 52 frimåndagar, blifwer i alles 142 dagar, som fruktlost
 gå oss utur händerne. Om man undantager 52 Sönda-
 gar och räknar 10 til högtider, så förloras ändå 80, på
 hvilka wi borde arbeta. Efter detta angår alla Handt-
 werk i gemen, wil man supponera, at wi ägde 500000
 arbetare der wid syfvelsatte, och hwar och en förtiente öf-
 wer hufwudet 1 Dal. om dagen, så blifwer det, förutan
 hward Bonden och andre arbetare försomma, en förlust af
 Rikets almänna inkomst för hwarje dag til 500000 Dal.
 Rm:t, som gör på 80 dagar 4000000 Dal. Rm:t, eller 13
 tunnor gull och 33 33 $\frac{1}{2}$ Dal Sm:t, hwar af andre åfwen
 så devote Nationer weta sig at betiena, och med förund ran-
 le åt vår okunnighet och här under skyddade lättia. Låt oss
 allenast skaffa bot för denna årlige förlusten, och begynna
 med alt alfware at gräpa werket an, så skole wi nogsam-
 finna huru wi oss årligen skole förkofra, och under Manu-
 facturernes tilwårande erhålla större myckenhet af arbet-
 samt, flitigt och oförtrutit arbetsfolck, än wi någonsin

Der wid kunna betarwa. Man finner ju huru wid våra få i Stockholm warande Fabriquer flera insinna sig än wid desse små werken behöfwas, som med böner och tårar an-hålla om arbete. Skada är det, at de ei kunna göra an-nat än groft arbete: hade de ifrån barndomen blifwit så wane wid det finare, som de nu äro efter det grofwa be-gärlige, hade wi orsak of i högsta måttan gratulera. Dock kan och detta medelst undervisning snart nog erhållas. Til exempel: Om wi i Stockholm och på andra orter började med 3000 Spinnerstor och hwar Spinnersta hade tre döt-trar, hwilka hon här wid ifrån barndomen upammade, så blefwo det 9000, om dessa sig åter i samma proportion förökade, blefwe det 27000 o. s. w. På samma sätt som Modren undervisar Döttrarna uti spinnande, undervis-sar och Fadren Sönerne wid Spolan och Wäffstolen, hwar-igenom Handwerks-och arbetsfolket skulle ökas efter Fa-briquernes tilwärt, om icke långt fortare, då man besin-nar, at innan en gäffe är 18 a 20 år, är han utlård, ta-ger sig straxt en flicka om 15 a 16 års ålder, hwilka innan de hunnit til 40 a 50 år, hafwa barn och barnabarn, som alla wid Fabriquen kunna göra tjenst; deremot en dreng uti et näringslöft Land måste gå ogift til 30 a 40 år och pi-gan likaledes. De som något besedt de orter, hwarest Ma-nufacturor florerar, kunna wisserligen intyga, at de derstå-des funnit små barn krälla som myror på alla gator. Det är fördenstul ogrundat, at wi klaga öfwer brist på folck, när wi hafwe dem til större myckenhet än at de kunna syffelsättes och nödorsteligen nåras.

§. 37.

På samma sätt, som Menniskiorne och arbetarne förökas, så tilwäxer och Penningen i Landet genom den inländske Fabriquen. Man har af summariske huswud cal-culation pag. 63 funnit, at rude materiens wärde bestigit sig til 70, men gifwer en besparing och winst i Landet til

185 Tunnor Gull, som gör en förmering af Riket's capital inemot 300 procent årligen. Nu emedan Landet är utblottat af contante Penningar, och våra Manufacturer desutan stå hos en del folk uti stor misfcredit, så på det wi måge affludda oss denna misstancan samt fructtan för alt för stor gravation genom Manufacturerne's uptagande, så låt oss begynna en Fabrique en minut och låta honom sedan så sinaningom våra af sig sielf. Låt oss supponera, at wi ägde 20 a 40 särskilte Fabriqueurer, som kunde tillsammans, den ena mer den andra mindre, emploijera $\frac{1}{3}$ tunna gull det första året til rude materiens anskaffande, så avancerade de hwar och en i proportion efter sin Fabrique tillsammans 1 tunna gull, af denna wisten låt oss nu öka $\frac{1}{3}$ tunna hwart år på de 10 första åren, på andra 10 åren $\frac{2}{3}$, på tredje 10 åren 1, på fierde 10 åren $1\frac{1}{3}$ och femte 10 åren 2 tunnor gull o. s. w. årligen, så skulle wi efter denna methode snart nog komma på fötterna och oss uti rikedom och styrka anseuligen förkofra. Detta wil man ån tydeligare genom följande plan föreställa, at det ögonfentligen må skönjas, huru penningen växer det ena året efter det andra, samt hwad der wid emedlertid kunna profitera.

År	til rude Mater.	Ⓔ	avan-ceras	Tun:r Gull.	År	til rude Mater.	Ⓔ	avan-ceras	Tun:r Gull.
1	= =	$\frac{1}{3}$	= =	1	11	= =	4	= =	12
2	= =	$\frac{2}{3}$	= =	2	12	= =	$4\frac{2}{3}$	= =	14
3	= =	1	= =	3	13	= =	$5\frac{1}{3}$	= =	16
4	= =	$1\frac{1}{3}$	= =	4	14	= =	6	= =	18
5	= =	$1\frac{2}{3}$	= =	5	15	= =	$6\frac{2}{3}$	= =	20
6	= =	2	= =	6	16	= =	$7\frac{1}{3}$	= =	22
7	= =	$2\frac{1}{3}$	= =	7	17	= =	8	= =	24
8	= =	$2\frac{2}{3}$	= =	8	18	= =	$8\frac{2}{3}$	= =	26
9	= =	3	= =	9	19	= =	$9\frac{1}{3}$	= =	28
10	= =	$3\frac{1}{3}$	= =	10	20	= =	10	= =	30
				55					265

nr	tilrude Water	av- ceras	Tunn: Gull	nr	tilrude Water.	Tunn. Gull	avan- ceras	Tunn: Gull.	
21	= =	11	= =	33					
22	= =	12	= =	36	31	= =	21 $\frac{1}{3}$	= =	64
23	= =	13	= =	39	32	= =	22 $\frac{2}{3}$	= =	68
24	= =	14	= =	42	33	= =	24	= =	72
25	= =	15	= =	45	34	= =	25 $\frac{1}{3}$	= =	76
26	= =	16	= =	48	35	= =	26 $\frac{2}{3}$	= =	80
27	= =	17	= =	51	36	= =	28	= =	84
28	= =	18	= =	54	37	= =	29 $\frac{1}{3}$	= =	88
29	= =	19	= =	57	38	= =	30 $\frac{2}{3}$	= =	92
30	= =	20	= =	60	39	= =	32	= =	96
				730	40	= =	33 $\frac{1}{3}$	= =	100
									1550
41	= =	35	= =	105	51	= =	55	= =	165
42	= =	37	= =	111	52	= =	57	= =	171
43	= =	39	= =	117	53	= =	59	= =	177
44	= =	41	= =	123	54	= =	61	= =	183
45	= =	43	= =	129	55	= =	63	= =	189
46	= =	45	= =	135	56	= =	65	= =	195
47	= =	47	= =	141	57	= =	67	= =	201
48	= =	49	= =	147	58	= =	69	= =	207
49	= =	51	= =	153	59	= =	70	= =	210
50	= =	53	= =	159					
				2870					
									59 års avance = = 4568

Man wet huru goda Trägårdsmästare pusa och jäm-
fa Qwistarne samt afplocka de första blomor af sina spåda
planteringar, dels af de måge få en wacker och zirlig stam
med krona, dels blifwa uti marken wäl rotade, til dessa
sakrare beständighet. Et trä, som i början får fortare
wäxa til högd, stam och grenar, än roten kan draga och en
ui=

närande saft meddela, stadnar på slutet i qvarstad och gifwer obeständig frukt, men följer wårten ofwen jord rotens utwidgande i Jorden, blifwer stämnen stadig och gifwer ynnigare frukt. En Fabrique, som wål ansas och får så småningom wåra, som des naturliga lopp det synes kräftja, får icke allenast fastare rötter, utan kastar åfwen en ynnigare frukt af sig. Wi hafwe noggsamt af nys anförde plan kunnat märka huru Penningen uti Landet förmerar sig tillika med Fabriquen, då han wål handteras och användes. Ure wi i början ei så rike, så må åtminstone någre wälsinte finnas, som tillsamman kunde wåga et så litet capital til en begynnelse. Blir det samma råtteligen brukat, och Fabriquen på alt sätt befördrad och skyddad, skal winsten snart låcka flera Penningar dertil. Genom den årligen projecterade tilökningen, som allenast är en tredjepart af winsten, skulle Sveriges Rike förmodligen inom 60 år winna den förmodgenhet, at det kunde klåda sig sielst, och des utan genom arbetsamhet och slit förkofrat sig uti capital til 4568 tunnor gull. Mån wi då skulle behöfwa at dependera af utländska förlager och en förderfwelig credit? Nei, sedan wi så länge fått nyttia usum fructum häraf, som utländningen, skola och aldrig manquera förlager, utan wi deremot kunna gifwa åfwen så lång credit som han.

§. 38.

Det är icke min tanka, ehuru det wore högeligen at önska, det en Fabriqueur allena skulle börja med et capital af en tredjedels tunna gull til rude materiens upköpande, utan fast mera at upmantra något hwar at begynna med så mycket han kan. Ju flere man, desto bättre lycka. Önskeligt wore det at allesamman, som någon förmodgenhet äga, wille låta sig til et jä angålegit werk beteckas och öfwertalas. Til hwars och ens desto bättre uplysning skal nu blifwa wisat, huru stort förlag det ungefär

ligen skulle fordras til en middelmåttig Fabriques anlåg-
gan, hwaraf tydeligen må kunna slutas, at saken ei är så
faselig som den utropas, eller fordrar så stora capitaler
som man sig inbilla låtit. Man wil taga et medium af
de courantaste fina kläden, nemligen til 15 dal. Km:t al-
nen, och supponera, at en Fabriqueur wille tilverka allenast
100 stycken a 40 alnar stycket årligen, som gör 4000 Al-
nar, hwar til i anledning af calculationen öfwer denna
klädes-sort §. 13. pag. 28 upgår i Förslag, som följer:

			Dal. Kopm:t
1	4000 Stp:d Portugisist Ull	a 3=16 skp:d	= = 14000
2	Sorter. och Blockare Lön	a = 6	750
3	Olja, Kardare, Scrubbare, och Spinnare Lön	= = a 3. 4	12500
4	Spolare och Wäfware Lön	a 2.16 aln.	10000
5	Walkare Lön	= = a = 6	750
6	Öfwerstär. och Prästare lön	a = 18	2250
7	Färgare Lön	= = a = 16	2000
8	Manufacturs omkostnader	= a = 6	750
9	Fabriqueurens näring	= = a 1 20	6500
			35500
10	Bodhållarens dito	= = a 1.20	= 6500
11	Cronans beräknade tull	= a 1 =	= 4000
Summa			= = 60000

Låt oss widare separera här ifrån Ullens värde, Sor-
terare = Spinnare = Wäfware = Walkare = Öfwerstärare =
och Färgarelönerne, som blifwa Fabriqueurens utgift
och bestiga sig til en summa af 42250 dal. Km:t hwaremot
tilkommer Fabriqueuren Manufacturs omkostnader, des
Näring, samt Cronans å waran påförde Tull (§. 13 pag.
33.), som gör et interesse på nysnämde Förslag til 11250.
dal.

Dal. Rint eller inemot 29 procentum, hwilket dock wä-
 rer alt som arbetarne blifwa i konsten perfecte, och kunna
 arbeta för lindrigare betalning, än man nu måste gifwa
 och här finnes specificerat. Desutan kunde och Fabri-
 queuren, sedan crediten til Manufacturernes uphielpande
 blifwer behörigen befördrad, få credit hos Handlande på
 rude Materien; item hos Öfwerfärare och Präfäre, som
 merendels äro så förmögne, at de ei fordra styckwis betal-
 ning, då han ei behöfde betala mera i contant än hwad til
 Sorterare, Spinnerfö, Wäfware och Walkare upgår, som
 äro fattige och böra straxt och för hwart stücke hafwa sin
 prompta betalning, neml. 23000 Dal. Kopparmynt, som
 är en mycket drågelig Summa. Undersökningen huru många
 arbetare wid en slikt Fabrique kunde ersfordras kan efter sam-
 ma methode werkställas, som §. 28. anfördes, då det be-
 finnes, at här til betarfwas 7 Sorterare och Pockerfö
 tillsammans, en af den förre och 6 af den senare sorten, 120 Kard-
 och Spinnerfö, 10 Wäfware och 2 å 3 Spolare, til-
 samman 140 Personer. Walkare, Öfwerfärare och Prä-
 sare kunna af en så liten tilwerkning icke syfvelsättas, utan
 kunde wäl 10 å 20 sådane små Fabriquer sig af en sådan
 Werkstadsbetiena (§. 26.) Stelfwa anläggningen af en sådan
 Fabrique, då man försitteligen der med omgår, skal ei be-
 stiga sig öfwer 3 å 4000 Dal. Kopparmynt.

Plan til et dylika Werk af samre Klådes sort til 8 Dal.
Kopparmynt alnen.

					Dl. Kopm:t	
1	4000	Skålpund	Polst	III à 2 = skål:d	= =	8000
2		Sorterare	&c.	= = a 6	750	
3		Spinnerstor	&c.	= = á 1 = 8	5000	
4		Wåfware		= = 1 = Aln	4000	
5		Wålkare		= = 1 6	750	
6		Öfverfårare		= = 1 12	1500	
7		Fårgare		= = = 16	2000	
8		Manufacturs	omkostnader	= = 4	500	
9		Fabriqueurens	nåring	= = = 30	3750	
						18250
10		Bodhållarens	dito	= = = 30	--	3750
11		Cronans	upförde Tull	= = = 16	--	2000
				Summa		32000

Når man, såsom tilförene, separerar Summorne, blifwer hela förslaget 22000 Dal. Km:t, hvar på Fabriqueuren avancerar för sin egen Person 6250 Dal. Kopparmynt, som gör 28 $\frac{1}{2}$ procent på det förskutne capitalet.

An et exempel af en medelmåttig Regarns Strumpe Fabrique bestående af 10 Stolar, hvar på kunna tillverkas 2500 par Strumpor a 8 Dal. Paret (s. 30), som är et medium af de uti calculationerne utsatte priser.

				Daler Rym:t	
1	938 Skålpund ull	=	22. 16 Skp:d	= =	3125
2	Sorterare och Blockare lön	= =	8	312 $\frac{1}{2}$	
3	Kammare lön	= =	28	1093 $\frac{1}{4}$	
4	Spinnare lön	6 öre ft.	a 28	234 $\frac{3}{4}$	
5	Spolare lön	" "	24	937 $\frac{1}{2}$	
6	Wäfware lön	= =	2. 2 Paret	5156 $\frac{1}{4}$	
7	Sömmare lön	= =	6	468 $\frac{1}{4}$	
8	Färgare lön	= =	16	1250	
9	Fabriqueurens närings	= =	24	1875	
				<hr/>	
10	Bodhållarens dito	= =	24	= =	13437 $\frac{3}{8}$
11	Cronans upförde Tull	= =	20	= =	1875
				<hr/>	
Summal					20000

Utstillet man åter Fabriqueurens tillhörighet ifrån de öfrige utgifterne, så blifwer förlaget, som til desse wäfstolares drifwande ärligen erfordras 14687 $\frac{1}{2}$ Dal. Rm:t, och Fabriqueurens winst, Cronans Tull der under inberäkнад (S. 13. p. 33), 3437 $\frac{1}{2}$ Dal. Rm:t, som gör på förlags Capitalet inemot 24 proCent, hwartil kommer, hwad Fabriqueuren uti arbets löner och annat sig til godo kan miangera, då han wäl kan avancera långt mera, alt som han är slitig och aktfam til. Hwad anläggningen af et slikt werk skulle kosta, kan lätt slutas deraf, at hwar stol kostar 500 Dal. Rm:t, som för 10 gör 5000; al den öfriga redskapen wil man taga tillsammans högst til 1000 Dal., så blifwer hela anlagnings Capiralet 6000 Dal. Rm:t. Det fordras fördenstul icke så mycket stora Benninge Summor til en medelmättig Fabriques anläggande och tilbörliga drifwande, at icke ännu kunde finnas ibland oss några så förmögne, som dertil skulle hafwa någorlunda tillräckeliga medel, ja det skulle icke en gång hälften af berörde förlags summor wid Fabriqueuren behöfwas, då crediten så wäl som

debiten blifwa på wederbörligt sätt befodrade och uti sit rätta sticke stälte, hwar om här nedanföre något utförligare skal handlat warda.

§. 39.

Til närmare underrättelse för en aldeles oförfaren begynnare wil man korteligen nämna, huru en Fabrique försigtigast och med minsta omkostnad må begynnas: 1. Utser man sig et ställe, hwarest man finner tienligast at anlägga en Fabrique; skulle man i början ei hafwa tillräckelige medel til hustrum och andra förnödenheters anskaffande, så är det rådeligare at först hyra sig rum, til des werket kastat så mycket af sig, at man, utan studsning i det angelägnare arbetet, kan några medel der til använda. 2. Anskaffas nödiga verktyg hos våra Snickare, Swarfware och Smeder. 3. Söker man sig Credit hos någon Handlande på rude Materien af Ull, som i början til en mycket ringa quantitate behöfwes. 4. Upsökes och antages en förfaren Sorterare, som sorterar och urkiljer Ullen under sina behöriga Sorter och Numrer. 5. Samlar man tilhoppa en hop fattiga, unga Poikar och Flickor, gamla Bigor och Käringar, som emot en ringa aflöning plocka, klippa och göra Ullen fly och redig (§. 19.) 6. Läter man karda den korta och lamma den långa. 7. Antages et ringa antal Spinnerkor, som under en tillöfwad Hustrus eller Spinmästares insende, spinna Ullen efter sina differante sorter, til gröfre eller finare garn (§. 20.). När man sig således präparerat, är det först tid at anskaffa eller införskrifwa nödige wäfware, som straxt, utan at man låter dem någon tid gå fåfånga och förflösa sin tilkommande husbondes penningar förgåfwes, kunna och böra stiga på wäfstolen. Med de öfrige arbetare, såsom Balkare, Sfwerskärare, Präfsare och Färgare, må han sig ei betunga, helst des werk i början ei kan löna mödan och omkostnaden, som måste användes til en del kostbare der til erfordrade instrumenter och

och machiner, ei eller förslår at utan uppehåll syfsetsätta sådane Arbetare (S. 26.), utan må han fast heldre interessera med flere Fabriqueurer uti desse senare werken, eller bestiena sig af de redan inrättade emot skäligt arrende, til des werket så wida avancerat, at det oumgångeligen fordrar egen inrättning här af, och utan skada kan tåla de omkostningar, som dertil ersfordras. Om en fabriqueur, som först wil anlägga sit werck, detta noga observerar, kan han med ringa bekostnad komma i någorlunda stånd. Sedan han således på halft eller helt år förwärfwat sig en någorlunda idé om en fabriques rätta beskaffenhet och göremål, fattas ei mera än debiten, som på Öfwerhetens goda författningar ankommer. På sådant sätt kan en fabrique isfrån en ringa och spåd begynnelsse, genom försiktigt handhafwande, af sig sielf, utan någons annans depence och gravation, wåxa til en ansenlig högd. Mitt ibland oss hafwe wi många lefwande exempel, huru åtskillige wid Regarns tröje-Fabriquen gjort begynnelsse med en stol allena, den de och måst sig på Credit förskaffa, men genom sin arbetsamhet och försiktiga hushållning samt Öfwerhetens til denna Fabriquens upheltwande helsosammelige fattade mått och Förordningar, så wida med denna ena år isfrån år avancerat, at de nu sitta med 10, 12. och flere stolar uti fullt arbete, och äga des utan wacker förmögenhet. Skulle någon här om draga twifwelsmål, må han närmare fråga der efter och skal til största förundran derom bleswa underrättad och öfwerthygad. Det är märkwärdigt och förtienar mycken upmärksamhet, at alla de werck, som med ringa medel äro begynte, och fått så småningom tilwåxa, alt efter som winsten sig dageligen förmerat, hafwa ågt bestånd och tilskyndat Riket en wacker besparing. Deremot de, som med stora Capitaler, widlyftiga planer, ansenliga bygnader och mångfaldigt roy äro begynte, altid stupat kulbytta och ramlat öfwer ända. Ingen ting kan wara för Fabriquens

upkomst och wålgång skadeligare än det, at man i början wil alt för stort ut, griper för wida omkring sig och söker på en gång hafwa uti sin fabrique alt hwad wåfwas och arletas kan, utan at i minsta måtto wara sorgfällig derom, at något får sin fulla mognad och wårt. Den som så anwänder sina penningar, handlar emot sig sielf och almånna så oförsigtigt, at han för ingen del står at ursäkta. Ly först förslöser han sina egna, tör och hånda andras uti werket instukne medel, och widare, som än wårre är, afsträcker Nationen ifrån et så nyttigt, och då det rätteligen begynnes och skötes, fördelachtigt werk, hwar på wår wålfärd endast beror. At rätteligen tala här om är både widlöftigt och äfwentyrligt, efter hwar och en tiltror sig wara i stånd at disponera sina penningar, hura honom bäst synes, utan at han behöfwer göra redo och räkning dershöfde, hwarför des mognare utförande lemmas til hwars och ens upmärksamma efterseende. Det wil man allenast på minna alla wålmente Begynnare, at det ei altid slår wål ut at fabriquerera efter böcker: Annan beskaffenhet är thet med Fabriquer i Engeland och Holland, hwarom sådane böcker måst äro skrefne: Wi måste sköta våra Fabriquer som Barn, bära dem til des de låra krypa, leda dem til des de låra gå, o. s. w. En någorlunda Kundskap måste en Fabricateur i början sielf äga, resten kan han sedan, igenom slitiga anmärkingar dag från dag närmare inhämta. At helt och hållit dependera af Mästares och andra betienters redelighet är hazardeust, och många hafwa alt för sent ånkrat det samma.

§. 40.

Det har fuller blifwit aktat för et nyttigt och oumgångeligit medel til Manufacturernes skynsamma uphållpande, at stora penninge Summor, genom ansenliga interestKapen, blifwit dragne til samman uti et och annat werk, hwilket man och, i ansende til deras ynnige förlag och

och undfångne förskotter, förmodar skola wiåa den önskelige werkan, som til Rikets och des Manufacturers wåltrefnad dy medelst blifwit intenderad; doch har man der wid som oftast måst róna den beklagelige olågenheten, at emedan sådane stora Werk åro anlagde efter sig wiåa stråckande planer, fordrat kostbara bygnader och widlöftiga betieningar, med mera, som erfarenheten gifwer wid handen; så hafwa de gemenligen efter någon tids förlopp, och sedan omkostningarne upfråtit hela Capitalet, affstånat och önsider förswunnit. Swartil det intet litet synes bidra, at uti sådane stora interessentstyper warit associerade folk af åtskilliga stånd, skiljaktige humeurer och skiljaktige affikter, som alla ei så låt ståt under en hatt at förena, hwar af skedt, at då den ena welat fram, har en annan hållit tillbaka, när den ena welat bruka en försiktig sparsamhet, har en annan warit öfwerflödig, när en warit hugad at efter yttersta förmågo werkets uprätthållande understödia, har en annan aldeles dragit handen derifrån o. s. w. som altsammans förorsakat oenighet och mistroende Interessenterne emellan, bringat werket uti confusion, studsning och undergång. Wid Private inråtningar möter åter den swårigheten, at som capitalerne åro ringa, och utgifsten i början, i anseende til medlens ringhet, nog dryg, så och blifwer avanzen mindre; doch hafwa de den förmonen, at de ei behöfwa så dyra betieningar och widlyftiga omkostnader, i det hwar och en enskylt Fabriqueur altid måste vara betänkt, at sköta sit werk sielf, samt, så wiåa han ei will wanståta sin egen wålfård, altid ställa mun efter matsåcken, ei göra större depence ån han ser in winst kunna tola o. s. w. hwarigenom han peu a peu kan tilwåra och sig i långden wakert förköftra (538.). Det är förden skull wårt at kunna förwiåo determinera, hwilkende ra methoden skulle vara den säkraste, antingen at man til en Fabriques håstiga forcerande samlade många Interessenter,

ter, eller at hwar och en Fabriquerade en minut för sig sielf, åtminstone inga flere med hwar andra interesserade än egalt folk och de som med hwarandra hafwa et communt interesse, såsom Far och Son, bröder och andra jämngoda, två eller högst tre tillsammans. Så mycket kan man säga, at begge sätten kunna vara goda, då der wid brukas al tilbörlig försiktighet, men äro dock af den åtskillnaden, at om et stort verk illa anlägges och oförsiktigt handhafwes, hwaruti så godt som alla Rikets inwånare interesserz, så faller altsammans på en gång och gör hela saken förlorad: der emot man bör förmoda, at i fall en och annan Fabrique, då de i mångas händer äro fördelte, skulle genom okunnig- och wårdlöshet illa skötas och förwaltas, wäl tio brede wid honom genom försiktig drift kunde wäl triswas och blifwa bestående, serdeles då ingen rotmask eller mangel är uti den almänna hushålningen och der wid antagne methoden: är den riktig och wälgrundad, så må en Fabriqueur uti den senare händelsen binda den skada, som genom hans egit förwårdslösande sker, wid sit egit ben, och skylla sig sielf, om han der wid mera förlorar än winner.

§. 41.

J betrakten af hwad uti föregående 38. 39. 40. §. §. är anført, synes man oförgripeligen kunna sluta, at Penningebristen, ehuru den är swår at dragas med, och wid Manufacturers anläggande och fortplantande et måktigt hinder, icke warit orsaken dertill, at Manufacturer i Sverige icke ännu kunnat bringas til sin rätta fullkomlighet, utan tror man säkert, at största felet består deruti, at methoden och förfatningarne ei warit nog tillräckelige och på så goda fötter grundade, at de emot den utländska Politien, såsom deras häftigaste fiende, i längden kunnat bestå. Wi hafwe redan sedt hwad ansenlig winst utlåndingen, genom sina fabriquerade waror, dragit utur Landet, och lårer fördensfull, då han finner huru wi alt mer och mer få up-
lysta

Iysta ögon om sakens wigt och beskaffenhet, icke underlata at spela öf alla de hinder och stötestenar i wägen, som han någonsin kan och förmår. Handgrivelige prof af des maximes härutinnan hafwe wi omsider, fast med egen skada och nachdel, kunnat märka; Ty så snart wi någon gång welat tänka på anläggningen och nyttan af Manufacturers inrättande, har straxt den utländska politien warit tilreds, at med allehanda förslager och stensagra projecter, til Landets uphielpande, förblinda öf ögonen. Då Konung Gustaf Adolph hugad för Fabriquer begynte at winslägga sig om deras inrättande i Riket, infant sig straxt en Flander, som gaf wid handen hwad otrolig winst och rikedom för Riket stodo at förwärfwa, genom handel på de yttersta werldenes delar uti America, Asia och Africa. Ingen må inbilla sig, at thet skedde i den affikt, at söka Rikets wälgång, utan må man fast mer wara der om försåkrad, at des intention ingen annan warit, än at confundera våra sinnen och wända tankarna på en blind speculation, som kunde med hast draga penningen utur Landet, och således komma det på begynta at studsa. Hade man då lemnat denna skadeliga dellein, och anwänt de der på upgångne medel til inrikes Manufacturers inplantande och beständiga hägnande i Landet, hade wi nu med mycken fågnad ofölbart kunnat röna hwad härliga affomster Riket, til des innerliga styrkas befrämjande och ansenlige förmerande, redan hade prospererat. Som det gick i forna tider, så går thet än i dag; hielper ei det ena, så uppspinnes straxt et annat. Utländska Politiens hemliga strek och stämplingar äro så margfaldige, at de icke kunna upräknas, mindre rätteligen beskrifwas. De uppenbare kunna någorlunda afböjas, men de finare och fördolde skönjas ei förr än wi funnit theras skadeliga werkan. Äro wi ei nog försiktige och warsame at förestantsa öf emot denna fienden, intager han, genom sit hemliga underminerande, den ena

Fästningen efter den andra, förderfwar den ena Fabriquen efter den andra, til des altsammans år i grund förstört och raserat. Wi måge, til Manufacturers uphielpande, rådslå så mycket wi wilja, samla så mycket penningar wi kunna, arbeta och släpa så mycket wi orka, det hielper ändå icke, så länge wi ei gripa til de wapn, som des ondsäfsät aldeles förqwäfsja och omsider en hårlig seger kunna medbringa.

S. 42.

Man läser fuller utur åtskillige Historier och andra tryckte Böcker, huru England, Holland, Francrike och flera Stater, genom publique förskotter forcerat inråttningen af en och annan Fabrique; hwilket åfwen blifwit andragit för et kraftigt bewekande skål, hwarföre Publicum och samtelige Rikens Undersätare ei borde hafwa den yttersta mödan och omkostnaden ospard, huru de, genom ånsenlige penninge Summors sammanskrapande, kunde nytta et medel, hwar af andra Nationer, fast wid et ån bättre tillfälle, med så mycken fördel hafwa sig betient. Man borde ock hafwa den goda förhopning, det skulle Manufacturerne, genom efterfölgd af slike exempel, hos oss winna samma lyckeliga framgång, som hos förrebemålte Nationer, dereft icke deras ånnu warande ringa tilwårt, som i minsta måtto synas swara emot de nådigst förunte Subsidier, wid sålens närmare eftersinnande öfwertygade oss der om, at detta medlet, ehuru det i sig sielst och i framtiden kunde wara högst nyttigt, och sedan Fabriquerne, genom andra tienlige anstalter blifwit wål omskånkade, til deras forcerande nåstan oumgångeligt, icke afgör och fullkommar hela werket, eller är tilräckeligt nog, at afböja alla de swårigheter, som oss i början, genom den utländska Politens hemliga stämplingar och andra tilstötande olågenheter, kunna ligga uti wågen. Ty om man litet eftersinnar uti hwad situation andra Nationer sig befunnit, då de gripit

rit til detta medlet, så skal man mödlost finna, at det al-
 drig skedd, innan de, genom andra sortementer af Ma-
 nufacturur, wunnit några hundrade millioner, och således
 warit uti det wälstånd, at de af den erhålna winsten kun-
 nat något contribuera til flera Manufacturers inrättning
 och hastiga upbringande. De hafwa fram för al ting wa-
 rit sorgfällige der om, huru deras anläggningar måtte först
 på en så fast och säker botn blifwa grundade, at tilwerk-
 ningen der af kunde hafwa ewärdeligt bestånd, och Publi-
 cum följakteligen wara det om försäkrat, at de förunte
 förskottet och subsidier blifwit til Fabriquens wärt och för-
 kostning rätteligen använde. Sådant hafwa de alltid kun-
 nat se af sina wäl inrättade Hallar och der wid hålne Jour-
 naler. Anse wi Fabriquerne i sig sielfwe, så är det redan
 annmärkt med hwad ringa Capital en Fabrique i början kan
 anläggas (§. 28.); huru penningen tillika med Fabriquen
 bör af sig sielf wära och tiltaga (§. 37.), samt hwad an-
 senlig tid upgår innan wi kunna få så många tilöfwade
 arbetare, at til deras ständiga syfvelsättande några stora
 förskottet uti penningar kunna erfordras (§. 23.), eller der
 wid, som sig bör, employeras. Tänk allenast efter hwad til-
 werkning man borde göra och huru många arbetare kun-
 na syfvelsättas med en tunna guls Capital, och sluta se-
 dan deraf hwad man borde äga för 10 tunner eller mera.
 Man kan härut innan få et temmeligen noga Facit, då man i
 anledningen af calculationerne wil göra sig den mödan, at
 söka der efter. Af den plan allena, som är upford §. 28.
 befinnes, at man med 224 tunnor gull, inköpet af rude
 Materien och alla andra omkostnader der under inberäk-
 nade, kan syfvelsätta 224902 arbetare, hwar af per regu-
 lam de tri följer, at man med en tunna guls roulleran-
 de uti et werk kan syfvelsätta 1000, med 2. Tunnor Gull
 2000, med 5. Tunnor Gull 5000, med 10 Tunnor Gull 10000,
 arbetande händer, o. s. w. Man tror at det skulle wara

nåst in til möjeligit, at en Fabriqueur nu i början och så länge Fabriquerne ligga i sin spådaste linda, skulle med al sin wältalighet, möda och omhugsande kunna anskaffa så många wid et werk arbetande Menneiskior, eller kunna tilwäga bringa en sådan tilwerkning, som swar emot 1, mindre 2.3.4. 5. å 10 tunnor gull, och förden skull fåfångt och skadeligit, at man ned rop och skrik om stora Capitalers och Förskotters erhållande, söker inbilla Publicum och Rikens Inwånare, det skulle så ofantelige summor erfordras, så länge icke en enda är uti det tilstånd, at han, i anseende til arbets folkets och tilwäringens ringa tilwärt, är capabel at der wid employera minsta delen. Den utländska Politien ler här åt, och skulle gåraa se, at wi på en gång utöste alt samman, hwar igen sedan, då wi blifwit aldeles utblottade, woro så mycket lättare at hålla oss under et erwärdeligt twång. Äger man så stor kärlek för Rikets wältröfnad, och söker med så mycken iswer des uphielpande befrämja, så må man ei eller undandraga sig at gripa uti sin egen pung; det är tids nog at låta efterwerlden förja der om, huru de genom winsten af wårt arbete måge forcera werket. I början och så länge wi hafwe så få arbetare derwid syhelsatte, låter det sig ingaledes göra, men då inwånarne i konsten och myckenheten sig förkofrat och kring hela landet utwidgat, må man försöka hwad detta medlet kan uträtta. Man lemna nu detta til alla wälsintas närmare bepröfwande, och skrider til de grundpelare, hwar på man förmodar, at Manufacturernes wälgång aldra säkrast kan funderas; hwad der uti brister hoppas och beder man, at den förståndige Råfaren med sin mognare estertancka benågit uppfylla wille.

§. 43.

I anledning af ofwan (§. 42.) anförde skäl och omständigheter har man fallit på den oförgriveliga tankan, at Öfwerheten och Publicum, utom hwad §. 21 och 26. förteligen nämdes och nedan före widare kommer at utföras, ingen

ingen ting widare borde här til contribuera, eller med andra förskotter betungas, än at det genom tienlige, wälgrundade och tillräckelige Privilegier, samt ömhieratat hågnande, försigtigt och skyndesamt föranstaltande, uti alla de mål, som egenteligen och immediate bidrage til Manufacturernes uphielpande och beständige uprätthållande, stöder alla dem under armarne, som sina medel til et så högt wärdande mål wilja anwända. Man gör sig der om tillfullo försäkrad, at detta skal blifwa en oomkultödellig grund, och en fonde, som äfwen skal encouragera och beweka de hafstigaste Fabriquernes fiender, at werket efter yttersta förmågo angripa. Detta Höga Öfwerhetens och Regeringens upmuntran=älskan= och hågnande är den rätta Magneten, som drager och lockar Rikets Undersätare at winläggga och bemöda sig om Manufacturers inrättande, men des mogna och estertänksammas förfatningar, försiktiga tagne mått och hielpmedel måste understödia des swaga krafter, dem emot alla fiendteliga anfall underhålla, styrka och krafteligen förswara. Hwilket nu mera läres hafwa så mycket större werkan med sig, som ingen må vara af sin egen och Rikets wälstånd så förgäten, at han icke efter yttersta krafter, antingen genom egne Werkstäders anläggande, eller i brist af medel der til, med råd och annan handräkning skulle wilja werket befråmja, i synnerhet som Nationen nu någorlunda blifwit utur sit dystra mörker upwäckt och omständor handgripeligen funnit, at publici och deras egen enskylta Wälfärd och upkomst utur fattigdom och armod derpå endast beror.

§. 44.

Den första grundpelare, hwar på wi med säkerhet måge fota våra Manufacturers inrättningar, blifwer förden skull denna: At Öfwerheten föreser och benådar des trogne Undersätare, som wilja låta en så angelägen sak vara sig om hieratat, med tienlige och tillräckelige

Kelige Privilegier, Immuniteter och Friheter. Under glorvyrdigst i äminnelse Konung Carl den Elftes Minorenitet har vår då warande nådiga Regering låtit författa och utgifwa offentelige Privilegier för Handwerks Husen, som här och der i Riket skulle blifwa inrättade, hvilka innehålla många mål och punkter, som här wid äro angelågne och omgångelige; men som tidernes omwärling fordrar ändring och förbättring uti förfatningarne, så skulle det wara högst nödigt och nyttigt, at samma helsosammelige stadgade Handwerks Privilegier å ny företoges, öfverseddes och efter sakens och conjuncturer-nes nu warande bestaffenhet lempades, serdeles hwad Crediten och Debiten angår, som är det essentielesta och til Manufacturernes uphielpande måst bidragande medlet. När dese förnyade Privilegier blifwa genom trycket utfärdade, til Undersåtarnes rättelse almänt publicerade, samt til en behagelig tid, så lång Höga Öfwerheten der til pröfwar nödig, til alla sina delar och punkter heligt hållne, skulle det hafwa en otrolig werkan med sig til det påstfstande ändamålets skynsamma ernående. Sådana Privilegier måste fram för alt wara almänna och sträcka sig til alla Undersåtarna i gemen, som sin medel och förmögenhet til Fabriquer wilja använda, ingen utesluten utan allom frit efterlåtit, at arbeta hwad sorter han hållt behagar och finner sin bästa utkomst wid; då de ei eller måga bestwåras med enskylte Privilegiers sökande och kostsamma utlösande. Hall-Böckerne böra wara de rättanammigifware, som måste utwisa, hwilka de äro, som under almänna Privilegier böra inbegripas och der under beskynnas. Alla speciele Privilegier, som lemnas til befordran af en och annan Persons enskylta interesse, och uteslänga alla andra der ifrån, äro för Fabriquer-nes skynsamma tilwärt et uppenbart hinder, besynnerligast då en Wara är af den bestaffenhet, at wäl 10, 20 å 30 Fabri-

queurer, jämte några tusende Arbetare kunde der wid blifwa sfskellatte. Öfverflödighet af en Waras tillverkning gör godt köp, och ju flera der på arbeta, desto mera måste ock en hwar winläggga sig om Warens godhet; der emot alla Privilegia exclusiva, de må wara gifne i hwad mål och på hwad Waror de ock kunna, gifwa den privilegerade antingen tilfälle at egennyttigt strackra, eller, i brist af tillräckelig tillverkning, privilegiera utländningens debit, som gärna ersätter hwad uti den inhemska tillverkningen brister.

§. 45.

Slika almänna och wäl grundade Privilegier och Friheter äro wid första inrättningen af Manufacturerer så mycket mera angelagne och omistelige, som dageliga förfarenheten nogsamnt gifwer wid handen, at alla nya försök, så i Landt = Hushållningen och Bergshandteringen, som eljest i gemen, merendels äro af den beskaffenhet, at de til första anläggningen fordra mycken möda och omkostnad, som icke så snart af den tillflytande winsten kan ersättas, hwarföre och des Anläggare i medlertid måste, så mycket någonsin görligt är, uti afgifter och pålagor lindras och med åtskillige Förmåner underhielpas. Jag wil fråga: Hwem skulle wäl wilja äfwentyra sina medel på osäkra försök til Metallers och Mineraliers uppspanande och kostsamma Bergswerks i gång bringande, om icke Öfverheten welat i hugkomma och benåda sådane för Landets wältrefnad hugade Undersätare med wälgrundade Privilegier och Friheter? En hwar lärer wid estersinnandet wäl märka, at detta är just den enda orsaken, jämte den botnad man der af i längden kan förwänta, hwarföre Landets inbyggare alla i gemen äro nu för tiden så benägne och willige at insticka och förskjuta sin egendom til Grufwors och Bergswerks drifwande. Har Höga Öfverheten utan sin skada, och i anseende til de drågtige, efter frihets

frihets årens förlopp, Publico och Cronan tilflytande in-
gälder, Kunnat lemna Friheter och Immuniteter til Berg-
werkens upodlande, samt der jemte funnit sig föranlåten,
at benåda dem, som några beständiga Malmstref upfun-
nit, med wakra skäncker i Silfwer och Penningar, så kan
man ock med säkerhet förmoda, at samma förmon lårer we-
derfaras alla dem, som använda sina medel til någon Fabri-
ques i gång bringande. Ernär man frihets år på de Werk
och Manufacturer, hwar til rude Materien finnes inom
Landets gränstor och brede wid våra Husknutar, huru
mycket mera är det då billigt, at anse och benåda de Fa-
briquer med lika, om icke större förmåner, som skola hånt-
ta rude Materien ifrån främmande och wida aflägsne Län-
der, importera så mycket som de förra, ja tusendefalt me-
ra (g); utan at man ändå behöfwer anse det mödo-och träl-
samma arbetet, samt den mykna skog, som wid de förra war-
der consumerad, och här wid i betraktande komma borde.
Andra Nationers exempel och almänna bruk kan och uti
detta målet tienna oss til efterfölgd; jag wil allenast näm-
na et ibland de senaste: Konungen i Preussen, ånsöndt han
på en gång fick några tusende perfekte Arbetare och Handt-
werkare utur Frankriket, förlånte dem icke allenast 20
års frihet ifrån al borgerlig tunga och afgift til Cronan,
utan tilldelte dem des utan fria platser och utrymmen til
sina Fabriquers anläggning, jemte materialier til nödige
Werks-och Husbyggnader, med mera, hwar igenom Konun-
gen på en kort tid erhöit et stort antal Arbetare, och förökte
Staden Berlin med sköna och wälbygde förstäder. Detta
synes wäl i början wara en ansenlig kostnad, men så begrep
åfwen

(g) Se Bensagor och Uplysningar öfwer Systematiskt Nödhjelps Tankarne pag.
35. hwarest Auctoren tydeligen wisar, at Ullen öfwerstiger Kopparen uti
tilverknings wärdet til 47²⁰ Daler Kopparn:; och i följe der af tillsändar
Riket så mycket större styrka och förkofring.

afwen wäl des försigtighet, at den minskning han igenom dessa föruntte immuniteter och friheter i början kände, skulle i längden genom consumtions acciser och andra ingälder mångfaldigt blifwa ersatt och betald. Han fant och der wid den fördel och nytta, at bemålte privilegier sedan blefwo på 10 år prolongerade.

§. 46.

Näst detta Höga Öfwerhetens upmuntrande och nådiga hägnande, beror Manufacturernes trefnad och tillwärt besynnerligast der på, at wi i Riket äga, så wid den publique som enskylta Manufactur-Hushålningen, sådana Personer, som om deras rätta art och beskaffenhet förwårswat sig grundelig kunskap och äro des utan af hiertaf Land och Rike så wälmenande, at de för det almänna bästa wälfärd upofra sig och alt hwad de äga. Ty hwad den enskylta hushålningen wid sielfwa Manufactur-Werkens inwärtres skötsel och behöriga drift angår, så hafwe wi redan §. 27. 39. 40. sedt, huru nödigt det för oss wara wil at hafwa skickelige, wälerfarne och förståndige Fabriqueurer, som icke allenast förstå sit werk ifrån början til slut, ifrån thet minsta til det aldra angelägnaste, så at de, arbetarne til underwising och rättelse, kunna, när så behöfwes, sielfwe lägga handen der wid, utan och des utan äga kunskap om handel, främmande Manufacturer, deras fördelar o. s. w. Detta är en så ädel wetenskap, at jag drager ingen tvekan at sätta den samman ibland de aldrannyttigasta och wärderar honom för en af de yppersta, hwilken wid utöfnin-gar kräfwer de bästa och ädlaste genier: han är en sol, som gifwer ei allenast lius utan och lif i alt, hwad ibland menniskior en warelse hafwa kan, så at man kan säja, at den är det förnämsta ögnamärke och en Regeringsrätta Thermometer, hwar efter alla des rådslag och förfatningar böra stiga och falla; och är fördenskul intet stånd så högt och ädelt, som icke här wid med heder och estime sina gäfwors smille kunde

de utöfwa. Doch som Manufacturer äro icke allenast et granlaga wérk, som fordrar en ständig och trålsam upwaktning, om man der wid wil reüßlera, utan och med handelen så nära förente, at den ena icke utom den andra kan trifwas och florera (S. 7.), och deras göremål desutan enkannerligen består derutinnan, at nobilitera och förhöja wärdet på natursens rikedomar och Landtmannens producter; Ty synes man i anledning dertill oförgräpeliggen kunna påstå, at de höra under en rätt borgerlig näringen och borde af Borgerskapet, som om deras rätta skötsel, drift och handhafwande prælumeras äga den bästa kunskapen, drifwas och handhafwas. Man wil här med ingalunda betaga någon den friheten, af hwad stånd och och wilkor den och wara må, at, uti et så angelägit mål, tiena sig sielf och Fäderneslandet; ty den förmon bör wara almän och allom lika tilständig (S. 44.): warandes högst önskeligit, at alla, som hielpa kunna, wille uti et så angelägit mål gripa sig med alsiware an; men det wil man allenast wälment påminna, at ingen borde wäga sig der til, som icke sielf är wid Manufacturer och handel ifrån barn- domen upammad, eller at minstone äger der om en fullkomlig kunskap, samt i ingen måtto wil wara oförtruten, at sielf bitrida och sent waka, öfwerwäga och werkställa alt hwad i akt tagas och göras bör. Manufacturerne bestå ju af idle handtwerkerier, handwerk fordra arbetsamhet och tråldom, hwar ibland Fabriqueurerne sielfwe, som utan affikt på egen nytta, allenast Guld til ära och efterwerlden til nytta och ymnog frakts återhämmande, angripa sina medel til werkets befordran och rörelse, måste wara de största trålar. Det står sannerligen illa til boks för en Fabriqueur, och har det med Fabriquens upkomst och beständighet et ganska slätt utseende, då han sielf wil wara en stor Herre, lesiwa commode och göra sig goda dagar, styra sit werk genom främmande händer, och sielf icke ens we-

ta huru der med tilgär. Skal en Fabriqueur något uträtta til sit och Rikets bästa, så måste flit och arbetsamhet, sparsamhet och et beständigt wakande wara des dagelige uppassare; andra Laquaier äro wid denna tjensten aldeles onyttige.

§. 47.

Den almänna Manufacturs-hushållningen är så mycket mera angelägen, och fordrar så mycket större skicklighet, erfarenhet och kunskap uti ofwanberörde mål (§.46.), som wi ännu äga et ganska litet antal af så qualificerade Fabriqueurer, som det sig wara bör, och de desutan, om de och til nyttighet funnes, utom denna med al sin möda, flit, förstånd och snille ganska litet kunna uträtta, utan måste, sedan de arbetat sig trötta, gifwa up på halftwa wägen och änteligen med alt sit arbete förswinna. Man håller det fördenstul för den andra, och aldrea angelägnaste grundpelare, til Manufacturernes frodiga tilwärt och beständiga conservation ilängden, at wi wid denna angelägna saken äro försedde med sådane uplyste män, som ifrån alla andra Publ. syster entledigade, och til et Manufacturs Amt eller Societet sammanfogade, hade erfarenhet, kunskap, tid och åhoga at underwisa och befrämja Manufacturernes wälgång och uprätthållande. Man kan lätteligen tänka hwad chagrin det skulle förorsaka, om någon anlade sina medel uti en Trägårds planterande, hade och wid des skötande haft ingen möda osparad, men de fruktbarande trä blefwe just då de avancerat så wida, at de skulle bära frukt, af des fiende afbugne och förderfwade. Män det icke skulle wara än större skada och förtret, om de spåda och wälmenta anstalter, som en och annan, genom sina egna medels äfwenlyrande, til inrättning af Fabriquer, kunnat åstadkomma, skulle, i brist af försiktig, prompt och beständig handräkning, genom den utändsta politien och des besällade anhang omkull kastas och til intet

göras? En Urmakare bevarar sit werk med många turtaler, den ena öfwer den andra, at werket af inträngande dam eller klädiga fingrar icke måtte skadas och uti sin gång hindras: användes så stor försigtighet til en ringa tings conservation i längden, huru mycket mera har man då orsak at förefse Manufacturerne, på hwilkas uphielpande hela Rikets wälfärd beror, med det ena förswarsverket utom det andra.

§. 48.

Då Sweriges framfarne Konungar och Regenter sägo, huru rikeligen våra Underjordiska Skattkamrar med hinnoaga Metaller woro wälsignade, och funno, at Rikets förnämsta styrka och rikedom grundade sig på Bergwerkens upkomst och rätta skötsel, hafwa de, til deras desto skyndsammare befrämjande och beständiga wid makt hållande, lagt grunden til det nu warande Kongl. Maj:ts och Rikens Bergs Collegium. Uti första början war Bergsamttet en Societet af åtskilliga Personer, som om Bergwerkens ägde en god och grundelig kunskap, och wid wiså tider om året, utan någon tillslagen Stat eller aflöning, trådde tillsammans, at med hwar andra öfwerlägga och afgöra de ärenden och angelägenheter, som i någor måtto kunde lända til Bergwerkens fortplantande, tilwärt och uprätthållande, hwilket förfarande och försiktige föranskaltande haft den obefrifweliga nyttan med sig, at de på en kort tid så förkofrades och omkring hela Riket utspreddes, at de strart begynte, och ännu, Gildi lof! med större framgång och fördel florera uti Swerige än hos någon annan Nation i werlden. Hwad ansenlige revenüer och otrolige rikedomar Publico och Landet i gemen här af tillfuttit, hafwe wi alt sedan rönt och röna än i dag. Detta har och föranlåtit Regeringen, at sedermera, til Bergwerkens beständiga handhawande och uprätthållande, förordna och authorisera wårt nu warande Kongl. Maj:ts och Rikens Bergs-

Bergs Collegium. Om man och widare med någon upmärksamhet jämförer Bergshandterings fördell och importance med sielfwa Manufactur-Werkens höga wigt och wärde, så lärer det liuveligen skönjas, af desse senare fordra en afwen så noga skötsel, upmärksam och prompt handräkning som de förre; ja man skulle icke aldeles fela, om man, i anseende til deras wida begrepne angelägenhet och mångfaldige förefallande göremål, skattar den än högre och angelägnare, i det man wid Bergwerkens första inrättande ei hade så mycket at frukta för Utländska Politiens motstånd och hinder, hwilka man wid angelägningen af de senare så mycket mera måste befara, som wi dageligen röna des skadeliga stämplingar och fattade illwilja, utan kom det då förnemligast derpå an, huru folket kunde upmuntras, undervisas och wänjas wid et så groft och mödosamt arbete, som denna handteringen i sig sielf wara må.

§. 49.

Det finnes förmodeligen många ibland oss, som hafwa både medel och lust at tiena sit Fädernesland genom Fabriquers inrättande: men manquera på behörig kunskap och underrättelse, hwarest de böra begynna eller lyfta, hwarsföre thet egenteligen ankommer på en sådan Manufactur-Societetets inrättande af förståndiga och til Werkets befrämjande måst bidragande män, hwilka utan uphåll borde encouragera och gifwa folket wid handen, huru de werket måge rätteligen angripa; biträda dem uti sina försök och inrättningar med skyndsam och tillräckelig assistence, samt förskaffa det fattiga och näringslösa folket, som gärna wil arbeta, men hafwer ingen lägenhet der til, medel och utwägar sig ärligen försörja. Det står wisserligen illa til med de fattige Undersätarne uti et Rike, så länge de måste jöka, tigga och köpa sig tilfälle at födan förtiena, icke wetandes hwart eller til hwad göremål de sina tankar wända skola. Det hörer en klok regering til, at på allt sätt wara derom mon och ömhiertad, huru samtelige des

Underfåtare måge blifwa uti en beständig rörelse, samt underwiste hwarest och huru de bäst kunna sit dageliga bröd förtiena(h). Wi hafwe som oftast nämt och öfwerbewisat, at wåre manufacturer och Fabriquer syhelsätta och föda de måsta menniskior i Landet, importera och långt mera än någon annan handtering, i anseende hwar til ingen skulle med större beqwämlighet kunna förhielpa det fattiga nödlidande folket, än en Manufacturs-Socieret, som på det nogaste måste wara undertåttad huru många arbetare hwar och en Fabriqueur åger, huru många han behöfwer och följacttel. hwarest desse bäst kunde blifwa employerade. När sådant sker, lårer man nog samt med särdeles fågnad få förspörja, huru gierna mången skulle willa arbeta, som nu slår dank, går lat och syhells, icke wetandes om han skal ståla eller tigga. Födan måste han hafwa, men kan ingen ting årligen förtiena.

§. 50.

Man wil lemna detta och något närmare eftersinna en sådan Manufactur-Societets förnuhmsta göremål, hwilka egenteligen skulle bestå derutinnan at efter bästa wett och förstånd, genom mogna speculationer, grundade anstalter och förfatningar förja och swara för Manufacturwerkens upkomst, wålgång och uprätthållande, samt i tid afböja alt hwad i längden kunde wara dem til förfång och hinder, inkomma på hög wederbörlig ort med sina relationer om Manufacturernes tilstånd, gifwa wid handen genom wålgrundade förslager, hwad förfatningar til deras drift och önskelige fortgång pröfwat nödiga; göra tidiga besök uti alla Fabriquer, examinera deras tilstånd, undersöka huru de måtte försiktigt drifwas, tilse om Fabriquen aftager eller wårer, huru han kan bringas högre, inhämta förfarne Måstares meningar om alt hwad förbättras

bo:

(h) Se Konungens i England swar til Magistraten i London, på des gorde gratulation, som låses i Hamburger advisan pro anno 1736. N. 63. dat. Lond. den 1. Junii.

borde, besiktiga deras redskaper och verktyg, draga försorg derom, huru de uti Riket, til nobiliterande af våra Inhemiska producter och Metall-manufacturerne uphiespande samt andra Handtwerkeriers befrämjande blifwa tillverkade (§. 31), förekomma manquement på förslag, debit och arbetsfolk, förlita, bilägga och afgöra oenigheter arbetarne emellan, som kunde härröra af skälord, slagsinål, tiufnad och andra små förseelser innom werket, hwilka ingen widlyftig process krässa, worde likwäl, i anseende til den tid Parterne wid de ordinaire Domstolar förlora, ländande Fabriquerne til hinder och studsning uti arbetet. Skulle och någon disput upkomma Fabriqueurerna och Bodhållarne emellan öfwer priset på de Fabriquerade waror, borde sadant af Manufactur Societeten blifwa ballancerat och jämfat, på det Fabriqueuren en måtte oskäligt stegra waran, ei heller Bodhållarne hafwa tillfälle ot undertrycka Fabriqueuren, utan en billig jemlikhet dem emellan träffas, med mera som derwid kunde förefalla, och en så noga kan upräknas, innan saken sig sielf warder præsenterandes. §. 51.

Nödwändigheten af en slikt Manufacturs Societet kan, utom hwad redan anført är, ytterligare slutas deraf, at alt som Fabriquerne tiltaga och sig mer och mer utwidga, så föröka sig och göremålen, men fordra icke des mindre et punctuelt afgörande, hwilka Kongl. May:ts och Rikens Commerce-Collegium hwarken kan hafwa tid immediate at uptaga, eller tyckes för högre och wigtigare affärer skull, böra befatta sig med; Warandes göremålen wid Fabrique-och Commerce affärer, ehuru begge desse stycken äga med hwar andra en ganska nära förknippelse (§. 7.) af helt olika beskaffenhet, och syfvelsätta hwardera för sig sina män, at de icke lära hafwa tid och tillfälle, sig med hwars annars göremål at befatta (i), hwilket andre Na-

tio-

(i) Läs härrom den förswenske Gulvgrufwan.

tioners exempel och gjorda förfatningar gifwa oss anledning närmare at eftersinna. Sedan Manufacturer i Preussen började med alfware at angripas, och Konungen fant, at det för des Commercie-Collegium war aldeles omdjelligit observera och besirida alla de angelägenheter och sysslor, som wid et så widlyftigt ärende kunde förefalla, och dependera af Millioner Menniskiors rörelse, samt med den Promtitude, som wid detta werket erfordras, sluta och afhielpa al ting uti sin riktiga gång, skal han förordnat et Manufacturs Collegium af handlande Köpman, som med ingen annan publique syssla hade sig at befatta, utan allenast hwad Fabriquernes wältrefnad och bibehållande kunde angå. Han skal hafwa Authoriserat och befullmäktigat detta Collegium, at efter yttersta förstånd afhielpa och besluta alt hwad til Manufacturerens uphielpande och skyndsamma befordran kunde nödigt eraktas, samt gifwit des Ledamöter den stränga befallning, at låta ingen ting deraf manquera. Sedan en Fabrique en gång wore anlagd, skulle den sedermera aldrig få nedläggas, kosta hwad det och kosta wille. Skedde annorledes, skulle de derföre wara honom ansvarige. Men där någon sak skulle finnas af den wigt, at detta Collegium ei borde deruti resolvera, skulle den samma, jämte detta Collegii betänkande, remitteras til Commercie-Collegium eller Konungens egit ompröfwande immediate underställas, som prompt wille sig saken til afgörande förtaga. Sådana Manufactur-Quibeten finner man i Holland och annorstädes, hwilkas lyckeliga framsteg med Fabriquer böra upmuntra oss til alla de mäts fattande, som här wid något kunna bidra.

§. 52.

Hwad den omsformälte Manufacturs-Societetens Ledamöter beträffar, så gifwa mångsaldiga skal och omständigheter anledning til den oförgripeliga tankan, at intet stånd, i synnerhet nu i början och wid första anlägg-

nin-

ningen, kan wara der til skickeligare, eller lærer med större force, nit och åhoga kunna werkets skyndsame inplantning och beständiga wid makt hållande befordra ån åfwen det samma, hwars hela wålfård och handtering med Manufacturerrenstrefnad och flor år aldra närmast förknippat och sammanbundit, nemligen Köpmansståndet: Handlande Banqueurer och Grosseurer; ty utom det, at al nyttig handel år med Manufacturers inrättning så nära förenad, at den ena icke utan den andra kan trifwas, eller til Rikets fördel idkas och handhafwas, så hafwa och desse Handlande, genom resor, correspondence, dagelig öfning och erfarenhet förwårfwat sig den bästa kunskapen om alla de mål och omständigheter, hwilka til Fabriquers befrämjande måst bidragande åro, förstå och kunna på det nogaste utgrunda alla de motstånd och maximes, som den Utländska Poltten til Fabriquernes förwårfwande framallstra kan; Och låra så wida saken röder jemte Publici åfwen deras egen wålfård, ei så lätteligen låta sig ögonen förblinda, weta bästa utwågar til nödiga materialiers anskaffande, kunna och dem emot behörig säkerhet til Fabriqueurerne på Credit öfwerlemna, samt deras werk med nödiga förlager bispringa o. s. w. men som desse nu i början torde manquera uti några particulairiteter, Fabriquernes enskylta hushållning och framhandelen angående, så borde wid slika måls öfwerläggande med dem conjungeras, 1. några wålfarne Fabriqueurer, som aldrabåst kunna gifwa wid handen, hwad Fabriquerne i någor måtto kunde wara til hinder och tunga, samt meddela sina wålgrundade tankar, genom hwad medel sådant aldrabåst kunde förekommas och hielpas, 2. Bodhållare, som så til befordran af debiten som andra omständigheter åro här wid undertiden aldeles omisfelige, doch så at begge desse senare wål hafwa ibland de förra sit såte, samt frihet at lemna sina råd och betänkande, men afflutandet och försatningen deraf kommer allenast

de förra til. Dese närings lemmar sedan de, utan affeende på belöning och stat, blott af amitie och kärlek för Sådernes Landets wältrefnad, således til et Manufactur-amts eller Societets constituerande förente, såsom kropp och siäl med hwar andra inlifwade blifwit, at efter yttersta förmågo och bästa wetenskap werket befrämja, äro de samma, under hwilkas inseende Manufacturerne, näst Guds hielp och Höga Öfwerhetens hågnande samt nådiga och skyndsamma handdräckande, uti alt hward Fabriquernes wälstånd erfordra kan, förmodeligen sin fasta grund, til beständighet i längden, kunna ernå. Om detta skulle winna en önskelig werkställighet, så skulle man strart röna, huru alfwar-och osparsamt, de skulle angripa sina Capitaler, samt weta åtskilliga utwågar at anskaffa hward dem i början kunde manquera. Jag lemmar til alla rättssintas egit ombeprofwande, om det icke är naturligit och med sunda förnuft enligit, at hwar och en wil wara herre öfwer sin egen pung: får man ei sielf föra direction öfwer sina egna penningar och förese sig det bästa han kan och förstår, knyter han igen pungremmen, så at ingen fyrk kommer derut. Inga privilegier, inga försäkringar eller carillante ordtermer äro nog tilräckelige at locka dem under et främmande förmynderskap. Wi hafwe haft et öfwertygande bewis der af uti de näst förflutne åren: Octroyen för det Ost-Indiska Compagniet har innehållit större förmoner och privilegier, än något Compagnie tilförene har kunnat gratulera sig utaf, icke des mindre har doch den samma, ehuru favorabel den och i sig sielf syntes wara, icke kunnat förmå wåra egne köpmån, at deruti til den minsta del intereffera. Orsaken dertil är ingen annan än den, at de sielfwe wilja disponera öfwer sin wälfägna egendom, samt weta huru och med hward säkerhet de sina medel äfwentyra. Frucktan at stå under et främmande och dem förborgat förmynderskap, hwars hemliga affikter och förborga-

de förfatningar de hvarken fåt weta eller kunnat utgrunda, har gjort dem om behörig säkerhet wankelmådige tankar. Det är just samma beskaffenhet med Manufacturer: Så ei de handlande, under hwilkas göremål de egentligen höra, en fri disposition derwid jemte al den säkerhet de skäligen kunna prætendera, låra de wäl taga sig til wara, at sin egendom och medel på Manufacturers inrättningar använda.

§. 53.

Man måste här wid befara, det angelägenheten af en så wiktig sak, ei lærer falla allom lika klar uti ögonen; hwarföre man til desto fullständigare öfwerthygelse måste formera sig et riktigt begrep om en rättköpman och des göremål. At rätteligen beskrifwa en köpman och des wiktiga embete skulle blifwa alt för widlyftigt, lærer ei eller tilfullo för denna gången låta sig göra; doch wil man biuda til at sammandraga det förnämsta och til detta ändamålet närmast hörande, på det deras sedan så mycket säkrare må kunna slutas, huru wida de wid detta ofwannämde werkets förwaltande äro skickelige eller ei. När man, besinner at en köpmans rätta göremål är, at igenom Manufacturers uphielpande hemma i Landet nobilitera och förbättra, och sedan genom handlens idoga drifwande med främmande Nationer och på bästa marknader afsätta sit Lands afwel och producter, samt deremot i Riket indraga penningar eller andra oumgångeliga waror och rude Materier, skattar man billigt deras wärf för et wigtigt och stort embete. De äro satte til Systemån wid Rikens Drägel, i hwilkas händer Adelens och Presterskapets, Borgarens, Bergsmannens och Bondens medel och handteringar hafwa sin rätta medelpunct, hwarpå de, såsom hiulet på axolen, måste kringlöpa, hielpas och förkofras. Såsom blodet i menniskians ådror hafwer sit centrum och lopp uti och igenom hiertat, så at när någon förstoppelse der händer, måste hela kroppen erfara en oun-

wifelig brist på all listig rörelse ; altså kan man anse Köpmans Ståndet, såsom hiertat i den Politiska kroppen och hufwudådror til at listig wärma och rörelse Rikets Understätare emellan. Til denna wigtiga sýslans orwåduge förwaltande fordras fuller inga diuvsinta Philosophiska studier, hwilka uti praxi och hushålnings mål hafwa liten eller als ingen nytta, dock måste han, nåst et rent och uppståt at hufwud, åga god kunskap uti Arithmetiquen, Geographien, Historien o. s. w. men i synnerhet wet en Köpman alla handlande Staters öde, deras upkomst och utedergång, handelens flyttande ifrån den ena orten til den andra, med alla der til bidragande skäl och omständigheter, alla Länders wigt, måt och mynt, icke allenast efter deras särskilta namn utan och inwärtens wärde efter skrot och korn; deras Förordningar, Tullar, Taxor, Pålagor och allehanda omkostningar, wid alla warors ut- och införsel, til och ifrån främmande Länder; han känner icke allenast sit Lands styrka, belågenhet, hamnar, afwel, effecter, Manufacturer, under- och öfwerballance i handel o. s. w. bättre än någon annan, utan har sig äfwen de främmandes på fingren bekante, hwar efter han grundar alt sit företagande, och wet sig uti wäxel- och andra saker wiseligen at skicka. Han underhåller en stark correspondence öfwer hela werlden, hwarigenom han bestyrar de wigtigaste affairer och inhämtar tidig underrättelse om alla förändringar, som wid handelen förefalla, hwad Förordningar, lindringar, pålagor och förbud främmande Makter och Republicquer efter handen låta utfärda, och förwårswar sig dymedelst grundelig kunskap om allehanda Politiska conjuncturer och omständigheter, hwar af han slutar hwad på en och annan ort, til handelens befordran nu och i framtiden kunde wara at i akt taga. Korteligen til säjande, är en rätt Köpmans handtering af en så stor wigt och angelågenhet, at knapt något annat

stånd

stånd kräfwet läckare genier och mera uplyste hufwuden
wid sin styrfel, än denna.

§. 54.

Man har med förundran och nöje erfarit, at Köp-
män, som uti Ungdomen lagt någon grund uti ofwan-
berörde wetenskaper, samt wäl anwänt sin tid til han-
del i främmande Länder, och der uti genom eftertänka och
försigtighet sökt sin enskylda nytta, hafwa åfwen genom
omgång med flokt och förfarit Folk, dagelig cor-
respondence och egen erfarenhet, jemte nyttiga böckers
läsande wid lediga stunder, gjort sig beqwäma och
fickelige, at icke alenast föredraga, utan och för-
sicketligen igenomgå och fulkomma de wigtigaste Stats af-
fairer, til sina Rikens uphielpande uti Rikedom och styr-
ka. Hafwa icke Köpmän, til förtigande af 100:de fält fle-
re exempel, satt några små proyincier i nederländerne i
större anseende, makt, härlighet och rikedom både in-och
utom Europa, än alla Statsmän ifrån werldenes begyn-
nelse ännu förståt, eller lära til werldenes ända kunna ut-
rätta? Hwad Jurikes Hushållningen angår, så kan den
fuller mycket lät uträttas af dem, som sitta wid Ministe-
rien; Men inslöper der något, som bör obserwas utom
Riket och i främmande Länder, handel och Manufacturer
angående, hwarest en enda Förordning kan helt och hållit
förbrylla och til intet göra deras fattade förslager, är det
något swårare at i akt taga alla particulairiteter, som
skada eller nytja; Helst som alla förfatningar ske gemen-
ligen i tysthet, och äro ofta hela året förut införde, förr
än andra Nationers Regering får deraf weta, eller kan
derom genom sina Envoyer ernå den minsta underrättelse;
Men Köpmän kunna straxt, medelst sin derstädes löpande
handtering, utan efterfrågan, blifwa kunnige om hwad
förändringar hos den ena eller andra Nationen äro gjorde;
i afseende hwar til alla nu warande mäktige Stater aldrig

utan Köpmåns biträde och rådförande afgöra och sluta med främmande Nationer alliancer, tractater, eller andra wigtiga underhandlingar, som i någor måtto kunna röra deras handel och Manufacturer: Hwarföre och så föllan händelser, at de annat sluta än hwad med deras interesse, til handelens och Manufacturerens bibehållande, på det nogaste instämmer. En sådan försiktig hushållning kan ei eller annat än hafwa en lyckelig werkan med sig; Emedan man skäligen kan göra sig den tankan, at de, som skola sköta Rikets Capital och roullerande penningestock, måste och aldrabäst weta, huru den samma på hwarjehanda sätt kan föröka eller förminskas. Engelsmannen Child anförer ibland andra sina skäl, til den Holländska Statens hastiga upkomst, starka handel och navigation, detta såsom et af de kraftigaste, at de uti alla sina rådslag och förfatningar hafwa betient sig af Köpmån: Hwarpå sig Devenant äfwen beroper, då han säger: wi hafwe ofta genom tractater förlorat, hwad wi genom tapperhet wunnit, och kan ingen ting wara sannare, än at våra grannar bedragit oss med underhandlingar, angående vårt Lands interesse och förmoner. De som hafwa wänt ryggen til oss i sattet, hafwa warit oss alt för kloka i Rådskammaren och wi hafwe altjämt warit starkare i träfningar än kloka i rådslag. Wi må intet förundra oss, at våra Förfäder icke hafwa warit omtänkte, huru de måtte komma at handla med de förnämsta Hushållare i andra Länder, emedan wi i war tid icke äro bättré; Derföre låter oss ransaka, huru detta må wara tilgångit, låter oss taga våra Grannar Holländarne til exempel, hwilka uti alla tractater, beshynneligen sådane, som angå handel, altid warit oss öfwermåttige och för sluge; En så kloke, som wi äro uti andra saker, äfwen så redo äro de, at wid alla tilfällen betiena sig af det förakt, som wi wisa för et borgeligt wäsende, samt af våra stridigheter och försummelser derutinnan, at wi

wi utesluta sådane män, som i dylika tilfällen, igenom sin erfarenhet kunde tjena oss med åtskilliga nyttiga och helsofsamma råd och förslager. Om wi rätt eftertänka saken, så förorsaker deras land intet skarpare förstånd än vårt: lärdom och studier florera hos oss rätt så mycket, som hos dem; Wi äro illistigare och slugare i Hoffaker än de; Men när wi komma at tractera med dem om handel, äro de oss allt för kloke; Orsaken der til är klar för hwar och en, som sådant rätt betraktar. Ty Iosias Child har ganska wäl i akt tagit, at de bruka i sit råd så wäl wid Krigs- som Stats saker handlande Köpmän, som lefwat och kringrest de flesta werldenes delar, och derigenom icke allenasternädt tilräckelig wetskap, utan och en stor erfarenhet i handel, så at de kunna derutinnan både Lag, Fördordningar, Tractater och Fredspunkter med Främmande Stater, til Republicuens stora nytta och fördel, projectera och tilwäga bringa. Man förmodar sig icke förtörna någon, om här säjes, at wi äro så mycket skulden til den skadan wi deraf kunna känna, som någon annan Nation; ty om wi willa något litet eftertänka, och intet wara så tykmykna, så skole wi finna, at nästan ingen är beqwänligare til sådana saker, än Köpmän, emedan deras arbete och flit belöner dem fram för alla andra menniskior, och at de, genom sin erfarenhet och förstånd, kunna skaffa alla sakers större förkofring. än annat folk, af hwad stånd de ock wara må; ty al främmande handel är i början et förslag eller påfund, och hwar och en ny resa, som en Köpman uptänker, är allenastet försök, då han sina skepp sänder ifrån den ena hamnen til den andra, alt såsom warorne och marknaderne det fordra, hwarom han blifwit underrättad genom sin flitiga correspondence, hwaruti somlige äro så förträffelige, at en Köpman på sit Contoir, på en tid, plägar förtrolighet med de förnämsta handlande uti alla fyra werldenes delar, och kan således hafwa kunskap om des

Länders tillstånd ifrån alla sidor; Detta tillika med resor, gör en Köpman til en ganska försaren man, och i följe deraf beqvämlig och stickelig i alla tilfällen, at tjena sit Fädernesland med goda och helsosamma råd, o. s. w. (k).

S. 55.

I betraktande här utaf hoppas jag, at hwar ochen, som icke af egenlyttiga affikter och ogrundade chimerer låter sig aldeles förblinda, handgripeligen må finna, at Manufacturernes wällstånd fordrar en Societet af handlande, och det ännu så mycket mera, som icke et giltigt skäl låter kunna framtes, hwarföre man skulle utesluta Köpmännen, som med al rät uppehålla Republicuens lif och rörelse, ifrån et mål, hwaruti deras handtering åger den största werkan, som än widare af de följande Manufacturernes grundpelare låter tydeligen kunna inhämtas; Ja det skal icke et enda Exempel kunna bifogas, at Manufacturer och en rätstäckens handel på någon ort mer florerat, än derest Köpmännen sielfwe warit des råd-och styres Män. Fråga allenast en Holländare: hwem warit med dem i råd, då Manufacturerne blefwo hos dem inrättade, och hwem deras närwarande högd måst befrämjar och uppehåller; Den som annat säger, än at största delen warit Köpmän, som dem inrättat, och det til en del utan Regeringens råd och dåd, han är aldeles okunnig om Holländska Statens tillstånd och wäsende. För hwad annan orsak har Konung Ludwig den XIV, til Manufacturernes och handelens obehindrade drift och uprätthållande, inrättat så många Collegier och Råd af Köpmän, som det uti Frankrike finnes Handelsstäder, ånden, at han nogsammt sedt, at Manufacturerne ei kunde rätstäckeligen skötas, och emot främmande Nationers underminerande til fullo bewäpnas, utan deras bearbetande, som Utländska politiens stämplingar ffyndsamast kunde utforsta,

(k) Se Agenten Backmanfons Arcana Oeconomiae & Commercii och det Femte Capitlet.

forsta, uppenbara, bemöta och om intet göra. Ingen må tänka at wåre Köpmån åga mindre qualiteter til et så angelägit werks utförande, när de der til warda autho- riserade, än andra Nationer. Utländningen har ei insupit mera förstånd och wetskap i moderlifwet än wi: skulle han nu åga någon gnista större erfarenhet och uplystare förstånd om handel och Manufacturer, än wåre, så hårrö- rer det allenast der af, at hos dem är en starkare trafique och rörelse. All den kunskap Utländske Köpmån åga, kun- na och wåre ofelbart hafwa, när de uti werket blifwa in- lifwade och til en starkare rörelse förhielpte. Eftertänck, huru det har sig med et bondebarn: det må åga så stora natursens gåfwor det någonsin kan, blir det upanimat wid plogen, så blifwer det ei slugare och klokare än en an- nan Bonde, men kommer det til stora Städer, eller blif- wer anmorstådes wäl emplojerat, efter de gåfwor Skapa- ren det behagat tildela, warder det klokt ock förståndigt och kan til mycken heder upstiga. Sammaledes skola wåre Köpmån, genom öfwerläggande med hwar andra, rådsö- rande med Fabriqueurerne, och så widare, kunna så högt drifwa sin förr ågde kunskap om Manufacturer och handel, at de och skola kunna trofsa med Utländningen.

§. 56.

Crediten är den tredie grundpelaren, hwar uppå wåra Fabriquer böra funderas, om de skola blifwa wäl rotade och båra beständig frukt. Han är af twäggehanda slag: den ena är åkta och gagnelig, men den andra oåkta och för Manufacturerne samt Riket i gemen högst skadelig. Med en oåkta och Landtsförderfwelig Credit beswåras et Land, då Utländningen, medelst sin gifmildhet på allehanda waror och Kram, håller sina fat- tiga der warande Commissionairer, och alla Landets til- werkningar uti undergiftwenhet: hafwandes der wid den förmonen, ut han kan bli af med sine odugelige och för-

legade waror, hwilka han, i fall Debitoren skulle honom bedraga, utan affsaknad kan mista, o. s. w. Han gör som en del Bruks = Förwaltare, hwilka på det de måge ständigt behålla en tåck och omistelig Smed, belasta honom med runda förskotter och fördöka skulden, at han alltid wätte vara i deras händer, sammanwigd med gälden, men återbära hela hemgiften åt Förlagsmannen genom et rikt Interesse. Af en sådan Credit måste de Riken sig betiena, hwars Inwånare aldrig behintra sig om, at inom Riket tilwårka de saker, hwar med konsten måste oss förse, utan insöfde i lättia och förgätenhet af sin egen wålfärd, låta andra anställa alt hwad de behöfwa, och betala sina Strannar för alla omgångeliga nödtorfter, smörjandes sig om munnen med sin egennyttas smikran, lefwa som Herrar på främmandes pungar, älska lättia och högfärd, utan at wilja bemöda sig med de medel, som kunde skaffa Riket egen tilgång på alt hwad wi behöfwa: icke besinnandes, at lefweranten eller den winnande Parten nödwändigt genom detta sit förlånande håller afnämaren uti en beständig contribution, och en sådan Egyptisk träldom, at Land och Rike måste sluteligen der under wannäktas och upgifwas. At denna Crediten tilförene uti Swerige varit högeligen ålskad och sig så grundfast inrotat, at han nästan inficierat och fördärfwat all rättshaffens handel, det kan man utom mångfaldige andre öfwerthygande bewis äfwen sluta der af, at så snart man welat begynna det ringaste för det almänna nyttigt werk, så har man skrifit i hi nemels högd med klagan, at Crediten kommit at lida. Det wore tilönskandes, at den blefwo i grund utrotad, så at wi ei behöfde oss deraf widare betiena. Jag lemnar det, at denna Crediten kunnat då och då uti enskylta mål vara en och annan handlande fördelaktig, i synnerhet så länge wi varit i det tilståndet, at ingen eller kunnat stöta honom för hufwudet; men förmodar derjemte, at hwar ärlig Handlande, som en liten stund träder

utur

utur sin bod och Contoir, aflåder sin egē hamn och skårskådar med uplysta ögon det almånna tillståndet, lærer finna, at denna Crediten sugit musten och mårgen utur de innersta nerver, hwaraf han blifwit frodig och fräck. Han hafwer giordt ingrep uti wåra redbaraste handteringar, och dragger winsten af det bästa wi åga. Orsakerne der til åro redan uptåkte, och medel til des afböjande stå nu för alles ögen. Ingen må nu wara så omenskelig at han skulle wilja befrånja et oåtta foster och låta det bortsnappa arfwet, som de sanskyldige barnen tilhörer.

§. 57.

Den åtta Crediten är den första Son Fru redelighet haft med handelen, och uti all rörelse och handtering aldeles omgångelig, och bör fördenskul som ögnasteren wåltas och ifrån alt olagligt intrång befredas; han uppekåller Land och Rike, upfriskar all Borgerlig handel och wandel, hielper de fattiga och riktar de förmodgna, utan någons nachdel och förtryck. Hos de Handlande bör denna åga sit råtta hemwist och genom deras redelighet nåras och underhållas. En rättkassens handel består af många länckar och leder, hwilka håftade uti hwar andra stråcka sig omkring hela werlden, så at den ena Köpmannen måste liksom råcker den andra handen, at honom med råd och dåd understödia och animera; til detta widtbegripna werket fordras penningar och Credit, hwarmed de affistera hwarandra, ånda intil werldsens yttersta delar, då den ena genom en förtrolig correspondence fiderar och krediterar den andra hwad han behöfwer, omgångelige waror eller Contante penningar. Af en sådan utländsk Credit kunna Köpmån, til sin och Rikets förmon, sig wål betiena, när de af frånnumande åro kånde för redeliga Mån, starcka i ryggen, utan wacklande och kårnlösa affairer, wåderhandel, falska wånningar, konstigt remitterande, tracerande och dylift papperswerk.

Bettiena de sig af en sliik utländsk Credit til uphielpande af nyttiga och Rikets styrkande werk, så skattar man honom för nyttig och nödig; men så länge han bistår uti blotta framwarors öfwerlemnande och emottagande på winst och förlust, emot en ringa provision, anser man honom för et skadeligit ogrås, som förqväfwer den ädla säden. Doch wi tale nu icke eller egenteligen om denna utländska Crediten fast den ock kunde mycket bidraga til Manufacturernes uphielpande, utan om den inhemska, då den ena Medborgaren fiderar den andra sina medel, at sätta den uti rörelse och fördelaktig winning. Denna berättades icke länge sedan wara dödsfiuk: stor skada om så wore. Doch hoppas man, at han ännu äger lif och hyllas af några Rikets inbyggare och redeliga män, fast de torde wara ganska få. Hwad kommer då det, at detta inhemska foster så wantrifwes och aftynar? jo, penningebriken i Landet är der til orsaken, och följakteligen de, som penningen utur Landet utskroppat. Det kan wäl ännu finnas något hos en och annan privat Person, men så äro de genom banquerouter och fallisimenter blefne så rådde och wankelmödige, at de heldre låta dem på listbotten möglas än komma uti de rätta händer, hwarest de såsom omkring sit Centrum borde roullera och sig förkofra (S. 53.). Fattigdomen är Creditens wärsta fiende, hwilken nu synes liksom hafwa wunnit fasta och sköte på war grund, då wi nödgas sälja det wi kunna til wåga bringa, såsom wi kunna, äta och öda der på löst, förskrifwa fram för redbare effekter, kråma det ut det dyraste wi kunna, och så til tacka ofta se främmande hiert-flåmmare pina oss med remisser. En reel handel fordrar stora Capitaler: Capitaler finnas och erhållas icke innan alla Lemmarne uti Rikskroppen äro försatte uti en jämn och beständig rörelse, samt arbetsamhet, slit, kärlek, redelighet och förtroende äro först uti deras hiertan wäl grundade. Det är fördenskul nödigt, at wi äro i tid

der om betänkte, huru wi måge aflåda oss den stygga låttian, som förknippad med fattigdom och egennytta oss aldeles fördärwar, och angripa Manufacturer, som rörelsen befordra, förskaffa penningar, rikedom och Credit.

§. 58.

Det är redan wordet påyrkat, at Manufacturer äro en borgerlig näring (§. 46.), och borde fördensful, utan publici gravation, drifwas genom Fabriqueurernes egen bekostnad; dock som deras egne medel torde til et slikt werk en wara nog tillräckelige, och Credit wäsendet står ännu på myccket swaga och daldrande fötter (§. 57.), så är det angelägit, at Hswerheten, genom goda och riensiga anstalter och Förordningar, styrker Crediten, at han blifwer aldeles säker och tillförlätelig. Twenne medel kunde wara der til nog kraftige: 1. At alla län, som ske til Fabriquer, blifwa ansedde för privilegierade fordringar och omskantsas med en prompt execution, så at Adel, Präster, Ståndspersoner och flera, som hafwa Capitaler, kunde med säkerhet fidera Köpmän och Fabriqueurer sina penningar, 2. At de afswarsant warda ansedde, som med fallifimenter beträdas. Har Hswerheten, medelst åtskillige Förordningar, welat allernädigst anse Bruks förlagor i Bergslagen för privilegierade fordringar uti concurs mål, då hon sunnit skäligt och med det almänna bästa drägeligast, at alla de, genom hwilkas förlag Koppar och Jern tilwertas, der uti böra äga jus prælationis och förträde, på det hwarje en des willigare finnas kunde Bergslagen här efter at förlägga, och således Kongl. Maj:ts och Cronans inkomster genom Bergsmännens stadiga bruk och fortsättande må förökas, som orden lyda uti Kongl. Maj:ts Resol. af den 24 Martii 1652, och widare uti des förklaring af år 1657: den som här efter fö. sträcker, skal niuta præferencen uti den Koppar

(eller annan metall,) som af hans försträtning blifs wit tilwerkad, och hwad som sedan öfwerstinter tilkommer de öfrige Creditorerne, doch at deruti omgås med den moderation, at Bergslagen, så wida möjeligit är, kan erhållas och ei aldeles ruineras (m). Af hwilken helsosamma förfatning wi dageligen dags röna den förmonen, at Bruksidkare och drifwande Bergsmän aldrig lida brist på penningar och nödiga förlager til Bergsbrukets fortsättande och ständiga underhållande: kunnandes och Förläggaren sällan gå miste om sit instukne Capital. Ägde man wid Manufactur werken samma förmon, så at Förläggaren ägde præferencen för andra simple och längre bort, medelst Kongl. Förordningar, classificerade Creditorer, och samma Förordning sedan genom en prompt Execution in concursu Creditorum handhafdes, så skulle oss ei eller wid dese werken tryta behörig Credit. Män icke Banqueurer och Köpmän med flera Capitalister skulle i så bestaffat mål och då de sågo sin säkerhet, rått så gärna insticka Capitaler wid Fabriquer som annorstådes? Man twiflar icke at detta, enär det är när en behörig werckstälighet, skulle blifwa en nog säker och tillräckelig fond, til Manufacturernes utwidgande och ständiga wid makt hållande.

§. 59.

När man widare eftersinnar, at en Handlande har lof at på utländska waror förtiena så mycket han kan, så synes det och billigt, at den, som utlånar sine Contante medel til Fabriquers uphielpande i början, borde få taga så stort Interesse han någonsin kan få; ty om wi icke kunna hindra utländningen at draga utur Landet 2 à 300 proCent, så böra wi så mycket mindre neka Inländningen, at taga så stort Interesse, som han kan få och erhålla: wälwetandes, at

(m) Confer. Kongl. Maj:ts Resol. af den 24 Decembr. 1680. den 18 Maji 1682.
S. 9. med flere häröfwer utkomne Förordningar.

at den ena blir i Landet och förkoftrar det almänna, men det andra går ut, och kommer aldrig åter. Juvänarne äro ju de rätta barnen, som böra arbeta för Landets välgång, och således äfwen äga frukten deraf, men utländningar äro allenast fosterböner, som arbeta på sina fäderneslands bästa med wår ruin och underwig; hwarföre man och billigt tycks kunna påstå, at äfwen det skulle lända til de inrikes Fabriquers befordran, om inländningen ägde præferencen för utländningen, uti al Credit, som angår Fabriquernes uphielpande, och det utan al exception. Samma förmon och säkerhet, som Förlagsmännen på detta sättet komma at äga hos Fabriqueurerna, borde och Fabriqueurerna äga hos sina Creditorer, då det hwarken skulle tryta Fabriqueuren Credit hos Förläggaren eller Bodhållaren hos Fabriqueuren. I betraktande så af förmans rättigheten, som avancien genom et högre Interesses tillåtande, skulle wisserligen de, som äga medel, hållde utlåna dem til Fabriqueurerna emot 7. 8. a 9 proCent, än ställa dem uti LåneBanquen emot 4½ proCent. Detta skulle icke allenast hafwa den nyttan med sig, at Fabriqueurerna skulle snart få nödige capitaler til samman, til sina werks underhållande, utan skulle och Interisset, alt som Fabriqueuren avancerar och blifwer alt mindre och mindre angelägen om andras penningar, falla och kanske til mindre än det nu uti Förordningarne utsättes. Ty brist på penningar gör drygt Interesse och gifwer penninge Judar tillfälle at orskäligen okra, men öfwerflödigheten, som genom Fabriquer warder förwårfwad, minskar detsamma. När Capitalisten är mera angelägen, huru han må få sina penningar utlånte, än Långtagaren dem at bekomma, måste den förre wäl gifwa köp eller dem sielf behålla och på kistbotn bewara. Man har ju handgriveliga profder af uti andra Länder, hwarest man med största möda kan för sina penningar, emot et mycket ringa interesses undsfående, employe-

ployerade, der emot det hos oss, tillika som penninge bristen och osäkerheten om capitalernes återfående, dageligen mer och mer tiltager. Swarest penningen öfverflödar, der är godt köp på allt hwad man nämna wil, så wäl til kläder och föda, som contante penningelån.

§. 60.

Man wil nu srida til Debiten, som är wår fierde grundpelare och åfwen så angelågen, som alla andra anstalter wid en wäl inrättad Fabrique; ty om densamma förqwåfwes eller på något sätt hindras, är det och straxt bestått med hela Fabriquen: Kunnandes den rätt så litet continueras utan Debit, som en Menniskia kan lefwa utan luft. Detta är en sak, som hel och hållen ankommer på Kramhandlarens wilja eller owilja för de inrikes Fabriqueerade waror. Hafwa de hårtils med mycken wåltalighet funnat recommendera de utländska, ofta af okunnighet, til de inhemskas förklening, må de och wara i stånd, sedan de fåt uplystare förstånd om Manufacturers wigt och nödwändighet uti Riket, at med samma iswer och Zele uphöja och berömma, samt til affättning befordra de inhemska fram för de utländska. Man må nu göra sig det goda hopp, at ingen måtte wara så betagen af den utländska Kram-Creditens bedrägeliga sötma, at han icke kan låta sig öfwertalas och beweas, at i görligaste måtto befrämja et werk, som ländder honom, des medbröder och efterkommande til bästa fördel i längden; men skulle någon wara så insöfd, at han icke står at upwäcka, må han sofwa länge nog, men i ingen måtto befatta sig med sådant kram, som uti Riket tilwerkas; ty det är drågeligare at ei göra skada, fast det goda eftersättes, än at wiljandes och wetandes låta det seware och werkställa det förre.

§. 61.

Här möter oss en swårighet, hwilken icke är af de minsta, som i början beswåra Fabriquerne: neml. at wä-

re

re Manufacturister, som börja sina verk med sina och ringa Capitaler, måste likwäl betala alt hwad til werket erforderas med contante penningar, och det långt förut innan waran blifwer färdig, och äro således icke i det tilstånd, at de kunna lemna sina waror til Krambodarne med en så lång Credit som Utländningen, hvarsföre det och skulle synas billigt, at wåre Bodhållare, til befordran af en så angelägen sak, som endast af deras handtering dependerar, borde icke allenast begärligt emottaga wåra egna tilwerkningar, utan och med en prompt betalning understöddia Fabriqueurne, at de kunde lestrerera dem alt mer och mer gods, hållst de i widrig händelse wäl kunna finna, at Fabriquen, i brist af penningar, måste i sin blomna förwisna. Nog höder man af de Kramhandlande den låra och angenåma utlåtelsen, förmodar och at det är deras alfware, at de för ingen del äro emot inrikes Fabriquer, utan wilja fast håldre bidraga dertil så mycket de någonsin kunna, allenast de, efter wanlig handels methode, kunde få warorne på Credit af de inrikes Fabriqueurerna, såsom af utländningen. Ehuru skäligt detta påstående i sig sielfst är, så måste man doch taga målet i et närmare öfwerwägande, och tilse hwad sig göra låter eller ei, samt hwad med tiden genom arbetsamhet och endræchtig befordran, kunde winnas. Wi hafwe sedt, at arbets lönerne för de utländske waror hafwa bræckt Riket i det tilstånd, at fattigt omen öfwer alt tiltager, och blifwer desio större och odrågeligare, ju längre Crediten med utländske Manufacturwaror continuerar, så at der wi ei wilja bli andre Nationers ewärdelige trålar, måste hwar och en hielpa som hielpa kan. Nu kan ingen med större eftertryck hielpa Landet utur en sådan fara och komma de inrikes Fabriquer af florera, än de Kramhandlande, hwilka och synes wara der til så mycket mera förbundne, som de alt hitintil, endast af okunnighet om inrikes Fabriquers nytta och angelägenhet, så

ansenligt rikttat utländningen, och genom sin redbara och promte betafning i början af Trafiquen förhulpsit honom til en sådan förmögenhet, at han nu kan recompensera dem med en ansenlig Credit, hwilken doch är mera et band, hwarmed han söker hålla dem under sin tilgiftwenhet fångna, än teckn af upriktig tacksamhet för de frivillige förflotter han i början erhållit. Om de inrikes Fabriquer af en sådan deras genereusité blifwa någon tid underhulpsne, skola de äfwen förwänta samma förmon af dem, som de härtills af utländningen åtniutit, men med långt större upriktighet och fördel.

§. 62.

Man wil icke wara så oskällic, at man skulle söka bes taga våra Kramhandlande deras fria handel med tremmande waror, utan allenast gifwa et ungefärligt och wälsment förslag, på hward sätt de kunde tillika med sin utrikes handel äfwen uphielpa den inrikes Fabriquen. En bodhållare äger utländsk Credit til 1, 2, 3, a 400000 Dal. Rm:t; den ena mer den andra mindre, alt som hwar och en äger Debit och näring, eller söker at forcera sin handel til. Skulle de proportionaliter wilja emplojera 10:de penningen allenast af det, som löses och debiteras här i Landet af utrikes Fabrique waror, så skulle inrikes Fabriquen derigenom blifwa otroligt hulpsen, at minstone så mycket, at han kunde arbeta sig utur den första swårigheten. Utländska Crediten skulle härigenom icke det ringaste förswagas, eller deruti märkas någon affaknad; fast den i längden, enär wåre Bodhållare ei behöfde utifrån ordinera så stora Partier af wisja waror, kunde til alla rättfintes nöfje och innerlige fågnad, taga någon anstöt, då åter deremot den inhemska Crediten, efter handen och i proportion af hwarje Fabriques lägenhet och näring, skulle wisja sig inom Riket, til des han åteligen blefwo så stor och wuren, at han kunde resa hufswudet emot utländningen. Märck här wid

vidare, at om wi ägde Credit af utländningen på Con-
 tante penningar, så försvagas Landet derigenom til 6. pro-
 Cent allenast, men genom Crediten på kramwaror til nå-
 gra 100:de, som Calculationerne utwisa, samt betager
 Rikets Undersätare en så kostelig och ofsyddig näring, hwil-
 ken förlust är aldeles odrägelig. Om fördenksul utländnin-
 gen skulle wänta 12 månader långrepå detta 10:de pennings
 Capitalet, som Bodhällarne nu i början använda til wåra
 Fabriquers uphielpande, och man för samma tid måste bestå
 honori 6 proCent, så skulle utländningen wäl låta sig der-
 med åtnöja, och den inländska Fabriqueuren gärna låta
 falla så mycket i priset på sina debiterade waror, at dy-
 medelst hålla Bodhällaren skades lös för det til utländnin-
 gen utgifna Interesset. An mera skulle de gagna sig och
 Fäderneslandet, om de genom sin Credit kunde indraga
 större Capitaler til befordran af inrikes Fabriquer: kunn-
 nandes de icke allenast få sina åt utländningen bestådde In-
 teressen riktigt betalte, utan och derjemte winna äfwen
 så mycket för sig sielfwa, i det Fabriqueurerne emot Con-
 tant betalning gärna cederade så många Procent på sina
 waror, och kuade des utan hafwa sin någorlunda utkomst;
 en liten winst, med skyndsam betalning, är för en Fabri-
 queur och Handwerkare en dubbel winning. Sår han straxt
 emplojera sina medel uti nya tilwerkningar, så kan han
 genom werkets ständiga drifwande sig någorlunda mainti-
 nera och stärka, deremot han, om des lilla capital skulle
 blifwa liggande uti den färdiga waran eller stå hos Bod-
 hållaren, 6. 12. eller flere månader, kommer alt för mycket
 at lida, göres oförmögen tilwerkningen at fortsätta och
 måste omsider wanmäktas och tröttna.

§. 63.

Som nu de Kramhandlandes tienstaktighet och up-
 riktiga handräkning är wid detta werket så angelågen,
 at wi utom dem icke kunna komma rätteligen at avance-

ra, så märker äfwen väl Utländningen, at de på ofwänberörde sätt och annan god handräkning ganska mycket kunna til Fabriquerne uphielpande bidraga, samt tilskynnda honom det största och farligaste motståndet, hwarföre och med alla krafter arbetas derpå, huru han, genom skenfagre inwändningar af deras wälfärds befordran, ständigt måtte hålla dem under en hörsam tilgifwenhet, och söker genom allehanda Politiska methoder stifta oenighet och tweddrächt Fabriqueurer och Bodhållare emellan. Så länge Nationen legat i mörker och ei så noga förstådt det hemliga giff, som utländska Politien utsädt, har det varit nog werkande, men nu sedan något hwar känner sinärtan deraf, låra de å bägge sidor der igenom så mycket mera kunna öfwertalas och bewetas, at lefwa med hwarandra uti en oförfalskad kärlek och enighet, utan hat, afwund, egennytta och misfundsambhet. Äro de medlemmar uti en Regements kropp, så måste och uti alla deras handlingar wara en sådan harmonie och öfwerensstämmelse, som emellan Siäl och Kropp, Föräldrar och Barn; Fabriqueurer nära de Handlande, de Handlande åter conservera och upamma Fabriqueurerne genom Debiten. Nu aldenstund de Handlande väl märka, at våra Fabriqueurers oförmögenhet och tilstånd ey tillåter någon Credit i försälgningen af deras Fabrique waror (§.6.), så höra de genom den utlänkska Crediten upamma den inhemska, och första åren handla för Contant, och det i betraktande af Rikets wälkresnad och deras Succesorers ewärdeliga wälgång. Si således twättar den ena handen den andra, den ena Riks Lemmen styrker och uphielper den andra. Ju slitigare de Kramhandlande äro at handräcka och bifordra Debiten för Fabriqueurerne, desto förr hafwa de och at förwänta den frukt de så högeliggen ästunda, ja mångfaldigt minnigare och waraktigare/ än den bästa utländska. Deras benägenhet skal då med en mångdubbel Procent warda belönad,

när

när de så hwad waror de ässa, utan befohmad, brede wid sina bodar, för billigare pris och fastare styrcka. Man hoppas, at de lätteligen låra uträkna huru mycket de uti sin nåring skola avancera, då de slippa at betala provisioner, frakter, assureancer, Tullar, Licenter och otaligt mera, hwarmed utlånsta waror skäligen graveras. Et exempel torde härutinnan gifwa bästa uplysning; Man må beklaga, at det är nästan det endaste wi ibland oss hafwa: för än Regarns tröje Fabriquen blef i Riket inrättad, fournerade oss England med denna wاران, och kostade i början, som lefwande witnen af de Kramhandlande än i dag kunna intyga, 30 à 40 Dal. Kopp:mt st. som gdr, efter wår nu warande mynt=valeur emot den tiden, sedan myntet til 50 Procent blifwit monterat, 45 à 60 Dal. dito mynt, men kan likwål nu, sedan denne Fabrique under 60 a 70 års tiltagande kommit uti det skänd, at på 120. wåfftelar 24000 tröjor årligen blifwit tilwerkade, säljas til 12 högst 14 Dal. Kopp:mt st., och är desz utan i sig sielf wål 50. Procent bättre, sörre och fastare än de Engelska Tröjorne woro. De andre Fabriquer hafwa ingen annan egenkap, än denna, blifwa de allenast rätteligen befordrade och conserverade, så skal och samma förmon derwid rönas.

§. 64.

Debitens befordran är så mycket angelågnare, som bristen deraf icke allenast hindrar Manufacturerne upkomst i början, utan är äfwenwål Capable at förqwåssa dem, som kommit til en någorlunda megnad. Regarnströje Fabriquen, som är den förnåmsta wi åga, har, genom höga Öfwerhetens hågnande och hållsamma anstaltande til bemålte Fabriques conservation, så wurit, at han redan i 40 år icke allenast kunnat fylla wår egen consumtion, utan äfwen några hundrade årligen blifwit til främmande orter affände, och i följe deraf tilskyndat en årlig bespa-

ring af 200000 Dal. Kopp:mt (S. 13. pag. 55.), som på 40 år gör en Summa af 8000000 Dal. Kopp:mt eller 26 Tunnor gull och 66666 $\frac{2}{3}$ Dal. Sm:t; men nu måste man beklageligen förspörja, då man som måst skal arbeta på Manufacturers uphielpande, huru denne Fabrique, som tilskyndat Publico, utan den minsta des gravation, så mycket batnad, i brist af behörig affättning, är uti et ögonförligigt aftagande. Det wore wiserligen et beklageligt exempel och Riket en obotelig skada, om denna wakra Fabriken, som med Fabriqueurernas mykna möda och omkostnad blifwit anlagd och uppehållen, skulle nu släppas handlös och på sådant sätt så utslökna. En enda Förordning kunde komma Regarnströjor i bruk igen, hwilket och synes så mycket billigare, som denna drägten är för Riket, och i synnerhet det gemena och fattiga folket den aldralindrigaste: däremot wi för andra Etofter, i anseende til wår ännu warande ringa tilwerkning deraf, måste betala til utländningen dryga arbetslöner, som likwål härigenom kunde i Landet besparas. Det gemena tienstefolket hafwa nästan warit de enda, som, i kraft af Kongl. Förordningar om öfwerflödigheters affkaffande, medelst sina tarfsweliga Löner befordrat Regarströje-Debiten, hwilken nu i 1722 år, sedan alla tienstefigor, twärt emot förra Förordningars tydelige innehåll, börjat klåda sig med Cattuner och andra tyger, otroligt blifwit förminskad, och skulle ännu mera, til denne Fabriques ofelbara undergång, i grund ruineras, om det, som i mening at uphielpa halffiden wärfwerierne blifwit projecterat, skulle warda allom efterlätit, at fritt och promiscue slita halffiden tyger. Det wore just et steg, hwaråt den utlänska Politien skulle mysa munnen; ty när man betractar, at wåre få halffidens tygs stolar och deras ringa tilwerkningar knapt förslå til klådnad för de förmodnare denne Stadsens ungdom och barn, mindre äro tillräckelige för dem, som hafwa tillstånd

slike waror at bruka, så wore ju detta et mojen til beforsdran af utländningens Debit på desse waror, hwarigenom han icke allenast måtte oförnytt få behålla den avance han hårtills haft, utan och at föröka den samma med wårt tienstefolks yppigare upförande, och således låta penninggen passera friare utur Landet. Det skulle wara en ringa affaknad uti Debiten för Cattuntryckeriet och eroft-wäfwerrierne, om tienstefolket efter Kongl. Förordningarne blefwe alfwersamt tillåtit at slita Regartröjer, och bruket af Cattun och ylwa tyger kunde dem til kiortlar och inderor efterlåtas, då de å begge sidor wore hulpne, och ingendera den andra til försång och skada.

§. 65.

Til Debitens beforsdran bidrager icke ringa, at Fabriqueurerna blifwa maintinerade wid minut handelen, hwilkē derigenom mycket kunde styrckas, om Hwiverheten eller Magistraten utlågo tienlige platser, hwarest det måste folket passerar förbi, för handtverksfolket, til nödige bodars inrättande, hwarest de stöcketals och en gross kunde affätta sina waror: kunnandes den, som et hade så mycket at kan kunde hålla bod, i synnerhet hwad strumpor angår, förnytra dem på små Nålstolar, eller huru han gitter. Då Fabriqueurerna först uti Preussen inrättades, hade handtverksfolket lof, at icke allenast wid öpne strätwägar och der sörsta frequencen war på folk, hafwa sina stolar med strumpor, utan blef det dem äfwen tillåtit, at kringbära sina tiltwerkningar uti Husen, hwarigenom folket blef underkunnigt om de inrikes waror, och hugade, at håltre deras Debit, än utländningens beforsdra. De fattige handtwerkarna, så wäl som Fabriqueurerna, hafwa, sedan de blifwa bekante, häraf den förmonen, at de wif- och månatligen torde så mycket genom sin minut handel indraga, som til det torftigaste arbetesfolket afönande kunde åtgå. Detta bör så mycket mindre misshaga de Kramhandlande

lande, som de tils dato varit mycket tröge afståndare, och man desutan gärna sägo, at de utur egna werkstäder och inrättade Fabriquer kunde fournera sina bodar med alt hwad de behöfde. **Et fritt och oerwungit wäsende är här wid omgångeligit.** Har en utländning frihet, at utmångla sit kram på gator, gränder och uppe i husen, så må det och tillåtas inländningen at göra det samma. Hwad mera om Debitens befordran kunde wara at ansöta, lemnas til Manufacturs Societetens goda föranstaltande och de Kramhandlandes upriktiga benägenhet för inhemiska Fabriquens uphielpande, och komma til den puncten, som kan både hindra och befordra Debiten på de inhemiska waror, nemligen Tullen, des lindrande eller förhöjande.

§. 66.

Tullen, som med rätta bör hållas för handelens styrre, är hos alla Nationer worden inrättad och wedertagen, icke allenast at derigenom tilskynda Publico någon inkomst, utan fast mer och besinnerligen för handelens reglerande, så at mindre nödige waror genom Tullförhöjningar utestängas, de nödige och nyttige genom en lindrig Tull indragas och de inhemiske Manufacturer uphielpas. Det största hinder för våra Manufacturers upkomst har man redan befunnit wara den ymnoge införsel af främmande Fabriquer och kram, dels aff samma slag, som här göras, dels och sådane, som til lika bruk med de här gjorde kunna nyttjas, hwilka för en lindring tull-afgift, ja och en del Tullen förbi practicerade, inkommit. Som nu det senare, genom Tull-Arrende Societens waksamma inseende, förmodeligen til största delen är förekommit, så böra och de inkommande kramwaror, til Manufacturernes styrktande och Debitens befordrande på de inhemiska tilwerkningar, med behörig Tullförhöjning blifwa belagde. Af sådane procedurer ser man at andre nationer til sina Manufact:rs upkomst hafwa sig betient, i synnerhet har England, hwilket wi närmast borde

borde efterfölja, efter som den Nationen måst besittat sig om, at medelst kloka anläggningar och enständig flit uphielpa sit Fädernes Landet, mer än något annat Rike nytjat denna methode at belägga främmande waror med en hög Tull, hwaraf de sedan kunnat gifwa ansenlige præmier til nya inrätningars uphielpande. Preussen har efter hand förökt Tullen på främmande manufactur waror och enteligen aldeles förbudt deras införjel. Samma maxime hafwa och alla andra Republicauer brukat, som welat hafwa Fabriquer i gång hos sig sielfwa. Holland är et öfvertygande bewis i denna saken. Denna Republique, som bekant är, drifwer mellan=handel med alla folkslag, tagandes den enas effecter och waror, och förer til den andra; hwarföre och Holländarne framför andra besitta sig der om, at tullar och omgålder måge wara ringa, på det samma handel måtte få et så mycket friare lopp; icke desto mindre ser man, at främmande kramwaror, som äfwen i Landet tilwerkas, beläggas med ganska dryga tullar. Engelskt kläde betalar wid införslen en trediedel af des wärde: liksomledes alla Franska Manufacturer i jern, stål, koppar o. s. w. Hafwa nu andra Nationer med mycken fördel betient sig af denna methode til sina Fabriquers uphielpande, och det des utan är oförnekeligit, at wåre inhemste Manufacturer icke kunna upkomma, så länge allehanda waror antingen af samma slag, som här i Riket tilwerkas, eller och sådane, som til lika bruk kunna nyttjas, emot en lindrig tull så införas, så är det fördenksul wäl betänkt, at de utlänste Manufacturer genom Tull förhöjningar stegras, på det de inhemste der igenom måge til Debit och affättning förhielpas, börandes man liksom wäl der wid er hindra, at icke allehanda slag främmande waror, som hindra wåra Manufacturers upkomst, med enahanda och lika tullförhöjning böra beläggas, utan tyckes

tes samma förhöjning kunna regleras efter hwar och en waras art och beskaffenhet, alt som den mer eller mindre kan wara nödig, nyttig eller skadelig, och som de redan med mer eller mindre äro belagde, samt efter hand, alt som wära egna Fabriquer upkomma och tiltaga, til at kunna fournera Landet med tillräckelig förnödenhet.

§. 67.

Det är ofelbart, at Utländningen på det nogaste utforskar, på hwad grund wära Manufacturer äro fotade, uträknar huru högt de komma hos Fabriqueuren at kosta, samt huru mycket Tullförhöjningen kunde graverä priset på des Manufactur waror, då han straxt är omtänkt, huru han må kunna undersälja, rabbatera och fälla priset på sina waror så lågt, at wåre inhemste icke utan skada och undergång skola följa honom efter. Detta kan ingen snarare märka än de Kramhandlande, til hwilka han sina waror debiterar; hwarföre och deras skyldighet och upriktiga ömhet för inhemsta Fabriqueurernes uphielpande synes fordra, at de sådant skyndsammast borde uppenbara, at olågenheten deraf i tid kunde förekommas. At gifwa desto tydeligare begrep om tull förhöjningens angelägenhet, och utländska Politions här wid brukade maximes, wil man anföra et enda exempel, som til alla waror och sortementer är applicabelt: Sedan utländningen genom noga utforskande funnit, at inhemsta Fabriqueuren på en aln fint kläde a 24 Dal. alnen förtienar 3 Dal. 6 öre knut, minskar han allena, til at hindra och ruinera Fabriqueuren priset på sin wara af dito sort til 3 Dal. 6 öre, hwarigenom Fabriqueren förlorar sin näring, och måste, derest han ei blifwer understöd och uphulpen genom tullens förhöjning på den utländska waran til 3 Dal. 6 öre, afstå med arbetet och sin Fabrique nedertägga. Med denna tilökning i tullen måste det icke afstanna, i ty utländningen torde finna nödigt, at än widare efter samma me-

thode falla priset alt mer och mer, at inrikes Fabriqueren måste per force falla bord, då tullen der efter måste mer och mer förhöjas. Jag ponerar at utländningen wille föråra oss waran för intet, så fordrar dock sakens angelägenhet, at des wara bår med så hög tull beläggas, at den inrikes Fabriqueren der wid icke kommer at lida. Om intet denna methode med accuratesse warder observerad för samtelige Fabriquerne i gemen, som inom Riket anläggas och anläggas böra, så blifwer alt vårt arbete en fåsång penninge spillan, som börjar med et högt rop, men afstadnar med Undersåtarnes odrägeligtiga förlust och skada. Publicum lider här af icke det aldraringaste, ty priset blifwer för inwånare der igenom icke mera stegra än eljest, utan allenast utländningen, som force söker at underminera och ruinera den inrikes Fabriquen, lider allena med sin egen wilja och behag. Alt han betienar sig af detta maxime, är så mycket otwifwelaktigare, som han redan så mycket avancerat, at han nu på någon tid kan sätta sig til skada, endast at derigenom utfladda våra egna werk; Sedan han detta erhållit, återhåmtar han wäl skadan. Man wil supponera, at en stat, genom sina Manufactur-warors debiterande i Sverige, årligen winne allenast 3 millioner, och han nu på 3 a 4 år skulle genom prisets fällande förlora denna avancén til 9 a 12 millioner, så wore det honom en ringa affaknad, den han, sedan Fabriquerne i Sverige der igenom blifwit ruinerade, med mångdubbel intresse worde återhåmtandes, i anseende til längden af tiden. Ty om han drager på et år 3 millioners profit, så blir det på 10 år 30 millioner, på 50 år 150, på 100 år 300 millioner eller 1000 Tunnor guld. Mån han då icke har den lidna skadan til fullo betald? Sannerligen om wi icke i denne punkten äro nog försiktige och alswarsamme, äger han der wid hundrade utwågar oss at omstörta, i synnerhet så länge egennyttan lemmar honom så fri tilgång

uti invånarens hjertan, som här tills sedt. En sådan förhöjning måste vara lika för alla Nationer, derest wi ei wilja fullrifwa med den ena handen hwad wi uprätta med den andra, eller lemna oss under ens wälde allena; men derest några ingångue afhaadlingar och förbindelser med någon Nation, ehuruwäl de samme icke längre borde maintineras och bibehållas, än Riket deraf röner någon nytta och fördel, mindre förfäktas, sedan de blifwit våra swåraste stötestenar, skulle hindra, at des waror genom Tull förhöjning kunde bringas til jemlikhet i priset, så borde man vara omtänckt på andra medel, huru man ändå kunde stegra afgiften så mycket, som swarade emot Tull förhöjningen. Til exempel: när 1. aln Engelskt kläde angifwas i Tullen til 15 dal. alnen, borde des wärde höjas til 21, och så widare en R. dal. eller mera på hwarje aln, hwarigenom afgiften, utan at åga namn af extra Tull, kunde så högt stegras, at man ändå kunde erhålla en någorlunda jämnwigt i priset emot det inhemsta.

S. 68.

Det är widare bekant, at man i början och så länge wi icke åga tilräckligt antal af perfecte arbetare, måste betala dyrare arbetslöner än utländningen, och således ei kunna vara i stånd at sälja til lika lindrigt pris som han, för hwilken orsak det åter är nödigt, at de utländska warer genom tullförhöjningen så mycket stegras eller och våre Fabriqueurer på annat sätt warda så mycket lindrade uti andra utgifter, som de nu i början måste mera uti arbetslöner utgifwa. Exempel kunna härutinnan gifwa oss bästa uplysning; Låt oss taga et stycke Rast af Swenskt och et dito af Dansker Fabrique:

Utdräkning öfwer et stycke Rast af Svensk Fabrique, 40 alnar långt, 6 qvarter bredt och 14 Skålp:ds wigt.

		Kopparm:t			
		Dl.	öre	Dl.	öre
14 Skålp:d Ull utur säcken	a 1 = Skålp:d	14			
Minskas i tvättning och karning	= "	5	8	19	8
<hr/>					
Sorterare och Blockare Lön	a = 4	1	24		
Kammare lön med såpa, kol och wed	a 1 =	14			
Spinnare lön 8 sträng a skål:d	a 1 = 16	21			
Wäfware lön	= 9½ aln.	12			
Färga, Mangla, Pressa	= 4¼	6			
Werts omkostnader	= ¾	1			
Fabriquirens näring	= 4	5			
<hr/>				60	24
<hr/>					
40. aln. a 2 dal. alnen	=	=	=	80	=

Utdräkning på et stycke Rast af Danskig Fabrique, 35 alnar långt, 6 qvarter bredt och 12 Skålpunds wigt.

		Kopp:mf.			
		Dl.	öre	Dl.	öre
12 Skålp:d Ull	30 Skålp:d	11	8		
Minskas i tvätt och karning	"	3	24		
<hr/>					19
Sorterare och Blockare lön 1 groschen	" 2½		30		
Kammare lön &c 6 groschen	" 15		20		
Spinnare lön för en bundt om 40 l. 14 groschen	" 28		10	16	
Wäfware lön 4 gylde stycket	a 2. 11.		9	12	
Färga &c, 2 gylde stycket	"		4	22	
Werts omkostningar 15 grosch	"		1	5	
Fabriquirens näring 2 gylde 13 grosch	"		5	23	
<hr/>					38
<hr/>					
35 alnar a 6 marker alnen.	"				53

När man jemförer desse begge calculationer med hwar andre, så kan en hwar der af lätteligen sluta, hwad difference det är uti arbetslönen, när en nation är öfswad och til perfection kommen, eller då de äro nylåringar; Ty ehuru de perfecte arbetare få mindre arbetslön, så kunna de dock, i anseende til sin färdighet uti arbetet, långt mer förtiena om dagen än de senare, och således med mindre utkomma: om wåre Fabriqueurs förden skul nu i början kunna hålla pris med utländningen, så at Bodhållaren och Fabriqueuren måge komma til sin näring, så måste Tullen, hwad berörde sort angår, förhöjes til 16. öre på alnen, och än vidare om utländningen skulle wilja ytterligare fälla priset (S. 67.), som eljest wid alla öfrige Fabriquer bör noga observeras. Här torde wäl den utländska Politien blåsa oss i Öronen, at okunnigheten uti arbetet icke är orsaken, hwarföre wi måste gifwa större arbetslöner än andre nationer, utan dyrheten på Matwaror, hwilken skulle, efter des föregifwande, i anseende der til at Sverige är et magert land, som icke hinner sielft föda des nuwarande Undersätare, mindre om de genom Fabriquer skulle til Millioner fördas, blifwa för wåra Fabriquer en ewerdelig gravation. Sådant skenfagert föregifwande går ej på annat ut, än at draga oss ifrån den rätta grunden, som är penningens besparing uti Landet. Ty hwarest den finnes, der fryter ingen ting, af hwad namn det och hålft wara må, men hwarest han manquerar, der finnes brist på al ting. Polen äger godt köp på mat och dricka, Ull, Lin, Hampa o. s. w. men som de ei äga Fabriquer, så är ändå menigheten fattig, lat och högfärdig; deremot Holland äger af sig sielft ingen ting, utan uphandlar ifrån andra Länder både mat och dricka, rude Materier &c. men kunna lika fullt arbeta för fremmande med mycken avance. Si allt sådant uträttar öfwerflöd på penningar, som igenom Manufacturer förwerfwas. Han samlar til hopa uti de seta åren, då

godt köp är på al ting, stora Magaziner och Förråds hus, hwar af man i de magra kan hafwa sin föda. Genom sina stora Magaziner hålla Holländarne icke allenast sina lifsmedel uti et ständigt och lika lindrigt pris, utan kunna och der af, när miswärt infaller, understödia andra, och der af draga mycken winning. Med Sverige är samma beskaffenhet, ehuru wäl wi icke behöfwe så mycket här om anlita de utländska; kunna wi allenast genom Fabriquer förtiena penningar, nog så wi utwägar til lifsmedel och andre nödtorfter. Någre besara, at wåre Fabriquerer skul le genom tulförhögingen så tilfalle at ostkåligt stegra sina waror och inrätta monopolier, hwilket är af så mycket mindre wårde, som de Utrikes waror icke blifwa aldeles förbudne, ei eller någon, som hug och medel åger, hindrad at inrätta hwad Fabrique han hålst behagar, och finner hafwa den bästa afgång: hwarmedelst sker, sedan Fabriquerne tiltaga och komma i många händer, at hwar och en lærer göra sin bästa flit, at kunna tilverka goda waror för billigt pris, til at desto snarare finna sina afwämare, som tydeligen bewises af det förr (§. 62.) anförde exemplet af Negarns tröje Fabriquen.

§. 69.

Hwad den Ost Indiske handelen egenteligen beträffar, så har man ei annat förstå kunnat, såsom det och tilfullo genom de der om utkomne wackra skrifter är war det bewisat, än at den med rätt: förtienar sit rum ibland wåra Fabriquerne hinder. Ty om man litet anser sielfwa sakens beskaffenhet, så kan man utan möda finna, at den samma så mycket förtårt, som Fabriquerne här tilskunnat prosperera; och på sådant sätt lærer Landet aldrig komma i flor, mindre Fabriquerne triswas; ty ju bättre köp det är på utländska waran inom riket, ju swårare stå Fabriquerne at uphielpas, så framt icke Öfwerheten til Fabriquerne upkomst skulle stegra. Sullen så högt som någonsin

gongsin erfordras, men i hänseende der til, at sådant strider emot Oetroyen, så lærer Ost-Indiske handelen så länge blifwa en tårande mal i Fabriquerne och deras upkomst förhindra, som den samma, efter nu brukelig methode, får continuera. Konungen i Preussen ägde ingen Ost-Indisk handel, men upbrakte doch Fabriquerne uti sit Land. Grunden och kärnan af et Lands styrka består et eller deruti, utan i sådant arbete, som kan nåra pluraliteten af invånarne i Riket, och det icke genom onödige, utan helt oumgångelige warors anskaffande. Ehuruwäl man seregiswer, det wi utur första handen så så godt köp som andra nationer och hafwa således en omedelbar profit, så kan doch en sådan handel för ingen del approberas, så wi da han angår Manufactur waror; ja om man och skulle erhålla dem för intet; Ty det goda köpet på sådane Manufactur waror, afstänger de inrikes Fabriquerne ifrån al affättning och Debit, hwarigenom de totaliter ruineras, hålft enär de förre, genom Tullens förhöjande icke kunna med de senare parallelliceras och under lika pris ställas. I förmågo hwaraf det förmodeligen lærer bli derwid, at den Ost-Indiske handelen med sine färdige warors införande så mycket hos honom står, äfwen hindrar och upfräter den inländske Fabriquen, och det så mycket mera, som utländningen af denna så secreta och fördelaktiga trafiquen torde draga den största winsten (§. 52. . fin.)

§. 70.

At förbiuda utländska warors införsel, sedan de inrikes Manufacturerne kommit til den högd, at de med egna waror kunna fournera hela landet, har hos andra Nationer varit et bepröfwat maxime; Men at man här söcker totalt förbund på en wara, innan wi kunna tillverka en tusendedel af det, som til slik consumtion i Landet erfordras, tyckes wara et ögonstänligt fel, och lånda mer til Fabriquens undergång och ruin, än uphielpande. Man har

har af calculationen §. 31. funnit, at i Landet erfordras 3500 ft. Strumpstolar, så framt wi skole kunna tilverka så många par strumpor, som för en million menniskior äro nödige; Nu äga wi ungefär 170 in alles, hwar af 120 brukas til Regarns tröjors och resten til Regarns- och Filtmöffors samt Filt-och Silkes strumpors bearbetande, så at til Regarns strumpors försärdigande äro ganska få stolar öfrige at tilgå; men at icke desto mindre söka totalt förbud på Regarns strumpors införsel, är en sak, som hos förståndigt folk må förorsaka en särdeles estertancka, derest man ei wil fordra, at folket skola gå strumplösa, til des wi få så många stolar i gång, at en hwar kan der af hafwa sin nödtorft. Det hade warit nog, om man belagt införslen med så hög Tull, at de få, som hos oss kunna tilverkas, kunde med dem uti priset egaliseras, och således alt mer och mer sig förkoftra. Den inrikes tilverkningen, understödd med goda anstalter, utestänger den utländska af sig sielf, enär wi hinna til behörig perfektion och kunna tilverka så mycket Landets nödtorft erfordrar.

§. 71.

En återstår, at man med någre ord må omröra den stada, hwilken Cronan, efter någras mening, kunde taga uti Tull in straden genom Fabriquernes upkomst, samt den minskning uti andre inkomster, som genom generele Privilegiers meddelande skulle förorsakas o. s. w. Om sådana saker skulle äga sin riktighet, så hade aldrig någon främsmande Nation angripit fabriquer, emedan de der medelst stängt sig både ifrån Tull och contributioner. Wi må säkert tro, at de Nationer, hwarest Fabriquer nu bäst florera, ägt helt annat förstånd och begrep om saken, än en hop interesseé och egenyttigt folk, som genom sina swaga gensagor söka at hindra Landets wältrefnad. Doch som et sådant skäl ey torde wara nog evident uti en opiniaters tycke, så må han derföre betrakta planen sub n:o. 1. p. 32 hwarest Cronans Tull är up tagen til 7 Tunnor gull och 23750 Dal. Silf:ant på klä:

Des Fabriquen allena, men deremot bestimes, at samta Fabrique genom arbetslöner kunde bespara 58 Tunnor guld 45700 Dal. Silf:nt, som gifwer näring åt 51700 Rikets undersätare, förutan hwad anseelig förkofring leglationen tillknydas kunde. Det är tilförene påmint, at sådane medel ey stadna hos Handtwerkarne allena, utan circulera genom sit til- och aflopp lika som blodet i menniskians kropp, hela Landet igenom, til en rätt borgerlig näring för alla Undersätarne i gemen, som sedan med mindre gravation och penningebrist kunna betala en emot deras näring swarande contribution. Och omständigt man skulle medgifwa, at Tullen af de utländska warors införsel, genom de inhemska Fabriquens tiltagande, skulle minskas, så avanceras doch der emot uti acciser långt mera än genom den förra warder förlorat. Exempel har man der på i England, hwarest uti en weka kan inflöta uti confurations acciser 30000 Pund Sterling, men i Tull allenast 10000 pund sterling. (1).

§. 72.

Sedan wi til wärel Fabriquers och Manufacturers upbringande och ständige uprätthållande lagt en så fast och säker grundwal, hoppas man at de peu a peu, genom Fabriqueurernes egna medel och credit skola, utan publici gravation och penninge förskotter, af sig sielfwa förkofras och til krafter och styrka så förmeras, at Riket snart nog kunde röna frukten af en försiktig anläggning; dock pröfwes icke des mindre högst nödigt och nyttigt, at af ofwanberörde Tull förhöjningar, men ingalunda igenom andra pålagor eller Undersätarnes betungande, som försaka klagemål, lamentationer och omilda omdömen om Fabriquer och des inrättareen almän fonde warder så nlad, hwat af man i början kunde hafwa tilfalle at encouragera
me=

(1) Se Hamburger Advisan pro anno 1736 och N:o 63, Brefue från London den 20 April,

menigheten och låtta anläggningen. Dessa medel alt som de efter handen inflytta, borde uti Låne-Banquen med den reservation insättas, at capitalet skulle blifwa der orubbat stående, men de der af fallande interessen, under ofwanberörde Manufacturs Societets insende, disposition och redogörande til Fabriquernes understöd användas, efter samma methode och inrättning, som Kongl. Maj:ts och Riksfens Bergs Collegium åger wisja medel under sin disposition, hwilka til Bergwerkens uphållspande och beständiga wid måkt hållande warda employerade. De mål, hwor til interesset af denna genom Tull förhöjningar samlade fonden nu i början berde angripas, äro följande: Man har tilförene (§. 20.) sedt, at Spinnerierne äro Själens och grunden til Fabriquernes upkomst och tilverkningarnes tilwärt, samt at der til fördras et anseeligt antal Spinnerstör (§. 23.), som icke uti hast stå til den myckenhet och perfektion, som wara bör, at anskaffa; hwarföre det skulle, til deras desto skyndsammare förkofring och tiltagande, wara et mycket werkande medel, om man använde någon del af berörde interessen til Spånträckars och Hasplars utdelande, at dymedelt upmuntra, understöddia, och sätta det fattiga och näringslösa folket uti arbete och rörelse, som nu icke en gång, ehuru de gärna wille med spinnande sig södan förtiena, äga så stor förmodgenhet, at de sielfwa kunna eller förmå sig desse nödige verktyger förskaffa (§. 22.). Skulle någon, som begärt och undfött detta understöd, sedan icke wilja arbeta, borde hon warda en slikt förmon förlustig, och verktygen en annan och slitigare tildelas. Widare är det äfwen bekant, at wi, i brist af erfarit och utöfwat arbets folk, hafwe nödigt, til vår ungdoms undervisning, at utifrån införskrifwa floka och försarna Mästare, hwilka fordra rese penningar och andra förmoner för sig och sit medfölje, innan de kunna öfwer-
 talas at lemna en ort, hwarest de sitta i fullt arbete och

nåring (§. 20. 25.), hwilka bekoftnader emedan de mer röra Publici än Fabriqueurernes enskylda nytta; så synes och sielfwa billigheten fordra, at man af merberörde interessen encouragerade de hit kommande Måstare, och lindrade Fabriqueurerne uti denna afgiften; som mer måste ske til menighetens underwifning, än Fabriqueurenes der af flytande fördel: warandes den afgiften så mycket dragligare, som man i början behöfwer et ganska ringa antal deraf; och sedan, då wåre egne i konsten blifwit underwifte, aldeles kunna umbåras. Sift äro åtskillige werktug och machiner wid Fabriquerne aldeles oungångelige, men för en begynnare alt för kostsamma, och des utan af den beskaffenhet, at de nu i början och så länge wåra tilwerkningar äro så mycket ringa, kunna wara tilräckelige at betiena 5. 10. 20. a 30. drifwande Fabriqueurer; såsom Walkqwarnar, Pressar, Manglar, Battsar &c (§. 26.), i anseende hwar til wåra Fabriqueurer skulle uti omkostnaden mycket lindras, och deras tilwårt skyndsämneligen befordras, om sådane werk, efter hwarje Fabriques beskaffenhet, bleswe offentel. och på tienlige platser här och der i Riket, hwarest Fabriquer komma at inrättas, af oftast berörde interessen til almänt nytjande bygde, så at alla igemen och en hwar i synnerhet, emot en lindrig betalning, til werkets underhållande och arbetarnes afbetalning, kunde sig deraf betiena. Desse äro de beshmerligaste mål, hwar til berörde fonde med mycken fördel kunde användas, och Capitalet lika fullt blifwa orubbat, och stundeligen genom tilflyttande Tullförhöjningar förkofras; men för öfrigt borde det til intet specielt angripas eller i någor mätto förminskas, under hwad namn och sken det och häst wara må; börandes Fabriqueuren förja för alt det öfriga sielf och det genom egna medel och ägande credit anskaffa. Alt blotta interessen til desse upmuntringar och understöd skulle wara nog tilräckeligt, utan at man behöfwer röra hufwid

wid Capitalet, det kan lätteligen slutas der, f, at innan
 wåra Spinnerier hunnit til den högd, i perfection och myc-
 kenhet, at wi skulle behöfwa några stora inrättningar, så
 wårer ock dageligen sielfwa fonden med der af tillflytande
 interesse. Man wil supponera, at wi redan samlat til
 Fabriquerne uphielpande en fonde af 10 Tunnor gull i
 alles, så bestiger sig interesstet deraf, efter $4\frac{1}{2}$ proCent ut-
 räknat, til en summa af 13200 Dal. Sm:t årlig. Nu ehuru-
 wå: detta interesstet bör efter Manufactu: s Societetens godt-
 sinnande disponeras tit det måst hielper och hwarest det
 måst göres nödigt, så wil man dock förslagswis göra här
 öfwer en någorlunda uträkning: Til exempel: om wi
 hwarje år employerade 3000 Dal. Sm:t til Spånräckars
 och Hasplers utdelande til det fattiga och näringslösa folket,
 så ökade det Spinneristorne til 1000 stycken (S. 21.) lika-
 ledes 3000 Dal. Sm:t til försarne Mästares anskaffande,
 och de öfrige 7200 Dal. Sm:t til ofwännämde werkstå-
 ders och machiners inrättande o. s. w. Så skulle igenom en
 slik methode, icke allenast långt mera uträttas, än här
 tills iedt, genom de erforderande penninge-förskottet, utan
 och öfwerheten och publicum wara om sit Capital säler:
 til förtigandes at denna utgiften efter erforderade års för-
 lopp skulle aldeles uphöra, då man omsider må eftersinna,
 huru dessa medel må användas, antingen til tilwerkning-
 garnes forcerande, eller debitsens besordran på främmande
 orter o. s. w.

S. 73.

Sluteligen är ock det angelägit, at wol med några ord
 måge omröra Hallen, hwilkens nödwändighet är så stor,
 at den med pennan icke rätteligen kan beskriwas; ty han är
 en Spegel, somtrepresenterar alt hwad wid Fabriquerne
 ifrån början til ewerdeliga tider hafwer passerat, huru de
 är ifrån år til-eller aftagit, haru stort quantum af hwar-
 je sortement och til hwad godhet och wårde de i hwarje
 tid blifwit tilwerkade, samt hwad frukt och näring Under-

såtarne och Riket igemen derigenom blifwit tillkyndat o. s. w. En Manufacturs Societet är til Manufacturernes beskydd och upkomst en mycket angelägen sak (§ 47. seqq.) liksåledes är Hallen, som med den förra bör conjungeras och under des inseende förwaltas, ganska nyttig och oomgängelig. Ty hwad en Hufwudbok gagnar en Köpman, som förer en stark och drägtig handel, det gagnar och Hallen en Öfwerhet och Regering: såsom hon utur Tull-journalerne kan se, huru stort quantum af utländska warer uti Riket inkommer, utur wägbooken huru mycket Jern, Koppar &c. uti Riket tilverkas och til fremmande orter utflippas, altså kan hon och utur Hallbooken se huru stort quantum af hwarje Manufactur-sort, icke allenast uti hwarje Fabrique enskylt, utan och öfwer hela Riket igemen warder Fabriquerat och förarbetat. Hon wisar och underrättar Öfwerheten och hela Nationen, om Manufacturs Societeten med behörig nit, isfwer och drift förwalter sin tjenst och hysa, eller ock om des Ledamöter, insöfde af den utländska politien, låta sig på hwarjehanda sätt confundera och til aflågne bitwågar förleda. När en Fabriqueur prætenderar ansenlige Förlag, kan ock des Förlagsman utur Hallbooken finna behörig underrättelse, huru stort capital den förre efter des befintelige tilwerkning kan behöfwa, eller om han, under sken och rop af des häftige forcerande, söker penningar til enskylte affairer. Hallbooken måste äfwen utwisa hwilka de åro, som höra under generelle privilegier, och böra der under skyddas och försvaras, samt hindrar och afböjer allehanda intrigier, politiska stämpingar, confusioner och obilligt sökte förbudet (§ 70), i det man genom General Hallbokens jemförande med Rikets consumption noggsamt kan sluta, huru långt wi åro komne, och huru snart wi åro måttige at utan främmandes tilhielp klåda oss sielfwa o. s. w. Det förnämsta, som uti Hallbooken kommer at i akt tagas, om wi eljest af den samma

skole hafwa någon säker och tillförlätelig underrättelse, em
 våra Fabriquers wårt och tillstånd, är det, at der uti an-
 noteras 1:mo alla Fabriqueurer och Handtwerkare med de-
 ras arbets folk, som samtelige under de almänne Privile-
 gierne komma at anses och beskyddas; 2:do hwad Fabrique-
 waror och til huru stort quantum hos hwar och en en separ-
 rat warda tilwerkade, hwaraf Manufacturs Societen äger
 noga observera, om Fabriquen årligen wärer, aftager eller
 blifwer uti et och samma tillstånd, i hwilka senare handel-
 ser det på Societetens försorg ankommer, at tidigt under-
 söka, hwadan sådant härstämningar, gifwa det Publico och
 Öfwerheten wid handen samt genom försiktiga och skynd-
 samma anstalter, söka den samma åter uprätta och i fullkom-
 melig gång bringa (§. 49. 50). 3:tio Skola alla inrikes Fa-
 briquerade waror, af hwad sort och materia de och helst
 wara må, på wiså utsatte dagar blifwa på Hallen upwist-
 te, besiktigade och approberade, til förekommande af in-
 practiferingar och utländska warors förblandelse med de in-
 hemiska stämplade samt til quantite och qualite riktigt och
 accurat annoterade, med mera, som denna gången icke kan
 upräknas, men uti en wäl inrättad Hall-ordning kommer
 at utföras. Man kan icke nog förundra eller beklaga sig
 der öfwer, at denna angelägna punkten blifwit så plöse-
 ligen åsido lemnad och aldeles oomrörd, då man likwål så
 mycket ropat om stora tilwerkningar och der til erfordera-
 de förskotter. Hade wi uti de förflutne åren haft denna
 inrättning, så kunde men nu mödlöst och utan Publici be-
 kostnad och gravation finna våra Fabriquers warande
 tillstånd, samt om de rikeligen undfångne subsidier blifwit
 rätteligen til Fabriquernes drift och uphielpande använ-
 de, eller och til onödige och enkylte usus depenenserade. Så
 länge wi icke åga en ortenligen inrättad Hall, som blifwer
 en Controleur emot alla hemliga stämplingar ic. så sam-
 la wi uti et tiøkt mörker, och måste låta oss nöja med blot-

ta ord och förhopningar, som på slutet stanna i wäder och dunst, och lemna efter sig et rop, at Fabriquer uti Swertige aldrig kunna triswes, eller til et fullkommeligt wälstånd upbringas.

Härmed slutar jag denna afhandling och öfwerlemnar wördsammast hwad här styckwis och ofullkommeligen blifwit omrördt, til alla uplysta och Fäderneslandet af hertat wälmenande Läsares mognare utförande; Hafwandes då wunnit det önsade ändamålet, om här igenom allenast kunde tages anledning, at närmare utgrunda och änteligen upfinna den säkraste methoden, hwar igenom våra Fabriquer och Manufacturer, samt Riket och alla des undersätare i gemen kunde blifwa uti beständig wälgång försatte. Detta ware imedertid.

D. G. & P. S.

